

**İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİLERİNİN
İNCELENMESİ**

Neslihan YANTIR

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Lütfi SEZEN

2011

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUDUĞUNU
ANLAMA BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

(An Investigation of Elementary 6th Grade Students' Reading Comprehension Skills)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Neslihan YANTIR

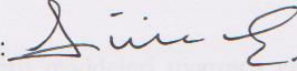
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Lütfi SEZEN

ERZURUM
Mart-2011

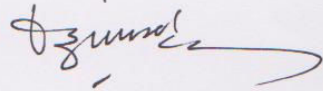
KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Lütfi SEZEN danışmanlığında, Neslihan YANTIR tarafından hazırlanan "İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerinin İncelenmesi" başlıklı çalışma 19 / 04 / 2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi :Yrd. Doç. Dr. Lütfi SEZEN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Turhan KAYA

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

17-05-2011

Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM FORMU

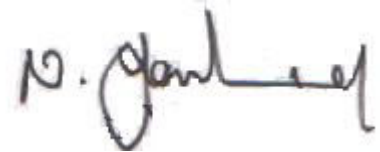
Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak sunduğum “İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

16 /05 / 2011

Neslihan YANTIR

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Neslihan YANTIR

2011, 103 sayfa

Bu araştırma, ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine ilişkin durumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada ilişkili tarama ile deneysel model kullanılmıştır. Okuma tutumu ölçeği ve okuduğunu anlamaya yönelik metin çalışması ilişkili tarama yöntemi ile değerlendirilmiştir. Metin türlerine göre okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişki deneysel modelde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın evrenini 2010 - 2011 eğitim-öğretim yılı güz yarısında, Erzurum ili merkez ilçelerinde bulunan Ahmet Yesevi, Kocatepe, Kayak Yolu, Polis Amca ve Başöğretmen İlköğretim Okullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, bu okullarda öğrenim gören 6.sınıf öğrencileridir(n =141) . Örnekleme içerisinde metin türlerine göre okuduğunu anlama düzeyi açısından aralarında anlamlı ilişki bulunmayan on ikişer kişilik iki öğrenci grubu oluşturulmuştur.

Araştırmada sonuçları, Likert tipi okumaya ilişkin tutum ölçeğinden ve okuduğunu anlama yönelik başarı ölçeklerinden elde edilmiştir. Veri analizleri için SSPS 16 Programı Kay Kare Testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<.05$ olarak alınmıştır.

Okumaya ilişkin tutum ölçeğinden elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları olumlu olmakla beraber, okullara ve cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Okuduğunu anlamaya ilişkin metin çalışmasından elde edilen bulgulara göre, sözcük kullanma ve okuduğunu anlama becerilerinin hedeflenen düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Deneysel çalışmada elde edilen bulgulara göre, metin türlerine ilişkin okuma stratejileri kullanıldığında, okuduğunu anlama başarısı deney grubu lehine farklılık göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Okuma, okuma tutumu, okuduğunu anlama, 6. sınıf öğrencileri.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

AN INVESTIGATION OF ELEMENTARY 6TH GRADE STUDENTS' READING COMPREHENSION SKILLS

Neslihan YANTIR

2011, 103 pages

This study was conducted to determine elementary 6th grade students' reading comprehension skills. In the study, correlational survey and experimental design were used. Reading attitude scale and text analysis concerning reading comprehension were evaluated through a correlational survey. The relationship between reading comprehension and achievement according to different types of texts was evaluated via an experimental model.

The population of the study consisted of the students at Ahmet Yesevi, Kocatepe, Kayak Yolu, Polis Amca and Başöğretmen Elemenatry School located in the city center of Erzurum, in the first semester of 2010-2011 academic year. The sample (n =141) of the study consisted of 6th grade students from these schools. Within the sample, two groups of 12 students between which there was no significant relationship in terms of reading comprehension levels according to different types of texts were formed.

The data of the study were obtained through a Likert type reading attitude scale and analysis of texts on reading comprehension. For the analysis of quantitative data, Chi Square Test on SPSS 16 was used. The level of significance was decided to be $p < .05$. According to the research results obtained through the reading attitude scale, whereas students' attitudes to reading are positive, their attitudes vary across different schools and gender of the participants. According to the findings from textual analysis related to reading comprehension, it was determined that skills of using appropriate vocabulary and reading comprehension were not at the desired levels. In addition, to the findings obtained from the experimental study, when reading strategies relevant to types of texts are used, achievement in reading comprehension varies in favor of the experimental group.

Key Words: Reading, reading attitude, reading comprehension, 6th grade students.

ÖN SÖZ

Çağdaş eğitim, öğrenci merkezli yaklaşımla bireysel farklılıkları ve bireylerin ihtiyaçlarını dikkate alarak yapılandırılmıştır. Yeni eğitim anlayışıyla bireylerin sadece okul ve mesleki hayatlarında değil, hayatın her alanında başarılı olmaları hedeflenmektedir.

Belirlenen hedeflere ulaşmak dil becerilerinin kazanılmasına bağlıdır. Bu becerilerinin kazanılması eğitim kurumlarında, Türkçe dersinin belirlenen amaçlar doğrultusunda uygulanmasıyla gerçekleşecektir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı oluşturan dinleme, okuma, yazma ve konuşma öğretimi ile öğrencilerin zihinsel, dilsel, sosyal becerileri geliştirmeyi hedeflemektedir. Böylece öğrenciler yetkinleşecek, sosyalleşecektir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın önemli bir basamağını oluşturan okuma eğitimi ile öğrenciler, anlama, yorumlama, ifade etme, eleştirme gibi becerileri kazanacak, sürekli bir okuma alışkanlığına sahip olacak, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanacaktır.

Okuma bir ihtiyaç olarak görülmeli, okuma ile kazanılacak bilgi ve birikimlerin bir ömür boyu kullanılabilmesi unutulmamalıdır. Okuma bilinci oluşturularak öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmaları, okumayı hayatlarının vazgeçilmez bir parçası olarak görmeleri sağlanmalıdır.

Okuma eylemi sadece okunanların seslendirilmesi değil, okunanların anlamlandırılmasına da dayanmaktadır. Okullarımızda öğrencilerin okuduğunu anlama becerisinde yetersiz kaldıkları görülmektedir. Uygun yöntemleri kullanarak neyi, niçin okuyacağını bilen öğrenciler okuduklarını anlamada sorun yaşamayacaklardır.

Okuma, bilgi edinmenin en kolay ve en etkili yoludur. Bugün birçok ülke ilerlemesini okumaya borçludur. Bilgiyi ulaşmak ve ilerlemek için okumayı seven, okuduğunu anlama becerilerini kazanmış nesiller yetiştirilmelidir. Eğitim kurumları tüm derslerde bu amaca yönelik çalışmalar yapmalı ve bu çalışmaların destekçisi olmalıdır.

Bu çalışma ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde, dil becerisinin önemi

üzeri durulmuş, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları belirtilmiştir. İkinci bölümde, 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6,7,8) ve okuma becerisine ilişkin kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemine değinilmiştir. Araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümü açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeylerine ilişkin bulgular yorumlanmıştır. Beşinci bölümde, okuduğunu anlama düzeylerine ilişkin sonuçlar değerlendirilmiş ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın okuma ve diğer dil becerilerine yönelik uygun öğrenme ve öğretme etkinliklerinin uygulanmasına, okuma ve okuduğunu anlama çalışmalarının daha üst düzeyde gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu çalışmanın her aşamasında ilgi ve desteğini gördüğüm, bilgisinden yararlandığım değerli danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Lütfi SEZEN'e, çalışmama katkıda bulunan Doç. Dr. Dursun KAYA'ya, çalışmam esnasında benden desteklerini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Erzurum – 2011

Neslihan YANTIR

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM FORMU.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Amaç.....	5
1.3. Önem.....	6
1.4. Sınırlılıklar.....	7
1.5. Varsayımlar.....	8
1.6. Tanımlar.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKÇE PROGRAMI VE OKUMA BECERİSİ.....	9
2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programı (6,7,8)	9
2.1.1. Programdaki Temel Yaklaşım.....	9
2.1.2. Programın Yapısı.....	10
2.1.3. Öğrenme Alanları.....	11
2.1.4. Öğrenme ve Öğretme Süreci.....	13
2.2. Okuma Becerisi.....	14
2.2.1. Okumanın Özellikleri.....	15
2.2.2. Okumanın Önemi.....	17
2.3. Okuma Amaçları.....	18
2.4. Okumayı Anlamlandırma Süreci.....	20
2.5. Okuduğunu Anlamayı Etkileyen Faktörler.....	23
2.6. Okuma Alışkanlığı.....	23

2.6.1. Okuma Alışkanlığı Kazandırılmasında Öğretmenin Rolü.....	25
2.7. Kelime Varlığının Geliştirilmesi	26
2.8. Okuma Çeşitleri.....	29
2.8.1. Sesli Okuma.....	29
2.8.2. Sessiz Okuma.....	30
2.9. Okuma Becerilerini Geliştirme.....	31
2.10. Okuma Teknikleri.....	33
2.11. Metin Türleri.....	33
2.11.1. Olaya Dayalı Metinler.....	34
2.11.2. Bilgiye Dayalı Metinler.....	35
2.11.3. Şiir Türündeki Metinler.....	36
2.12. Türkçe Dersi Öğretim Programı'na Göre Okuma Yöntemleri.....	36
2.12.1. Sessiz Okuma.....	37
2.12.2. Sesli Okuma.....	37
2.12.3. Göz Atarak Okuma.....	38
2.12.4. Özetleyerek Okuma.....	38
2.12.5. Not Alarak Okuma.....	39
2.12.6. İşaretleyerek Okuma.....	39
2.12.7. Tahmin Ederek Okuma.....	39
2.12.8. Soru Sorarak Okuma.....	40
2.12.9. Söz Korosu.....	40
2.12.10. Okuma Tiyatrosu.....	41
2.12.11. Ezberleme.....	41
2.12.12. Metinlerle İlişkilendirme.....	41
2.12.13. Tartışarak Okuma.....	42
2.12.14. Eleştirel Okuma.....	42
2.13. Okuma Kazanımları.....	42
2.14. Okuma Etkinlikleri.....	45
2.15. Okuma Becerisini Ölçme ve Değerlendirme.....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	52
3.1. Araştırmanın Modeli.....	52

3.2. Çalışma Grubu.....	52
3.3. Veri Toplama Araçları.....	53
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümü.....	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGU VE YORUMLAR.....	55
4.1. Okuma İlişkin Tutum Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular.....	55
4.2. Okuduğunu Anlamaya Yönelik Metin Çalışmalarından Elde Edilen Bulgular.....	62
4.3. Öğrencilerin Olaya ve Bilgiye Dayalı Metinleri Anlama Düzeylerine İlişkin Deneysel Yöntemde Elde Edilen Bulgular.....	71

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
5.1. Sonuç.....	76
5.2. Öneriler.....	77
KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	83
Ek 1. İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma Becerisine Yönelik Tutumlarını Değerlendirme Anketi.....	83
Ek 2. Çalışma Grubuna Uygulanan Okuduğunu Anlamaya İlişkin Metin Çalışması.....	84
Ek 3. Deney ve Kontrol Gruplarında Kullanılan Ön Test Uygulaması.....	88
Ek 4. Deney ve Kontrol Gruplarında Kullanılan Son Test Uygulaması	93
Ek 5. Deney Grubu ile Yapılan Etkinlik Örnekleri	97
ÖZ GEÇMİŞ.....	103

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler.....	53
Tablo 4.1. Öğrencilerin okuma tutumlarının cinsiyete ilişkin yüzdeler değeri.....	56
Tablo 4.2. Öğrencilerin okuma tutumlarının cinsiyete ilişkin Kay Kare Testi sonuçları.....	57
Tablo 4.3. Öğrencilerin okuma tutumlarının okullara ilişkin yüzdeler değeri.....	59
Tablo 4.4. Öğrencilerin okuma tutumlarının okullara ilişkin Kay Kare Testi sonuçları.....	60
Tablo 4.5. Okullara göre sözcükleri doğru eşleştirmeye ilişkin yüzdeler değeri.....	63
Tablo 4.6. Sözcükleri anlamına uygun cümlede kullanmaya ilişkin yüzdeler değeri.....	64
Tablo 4.7. Açık uçlu sorulara verilen cevapların yüzdeler değeri.....	67
Tablo 4.8. Çoktan seçmeli sorulara verilen cevapların yüzdeler değeri.....	71
Tablo 4.9. Olaya dayalı metin ön ve son test doğru ve yanlış cevap sayıları.....	72
Tablo 4.10. Olaya dayalı metin okuduğunu anlama başarılarına ilişkin Kay Kare Testi ön test sonuçları.....	72
Tablo 4.11. Olaya dayalı metin okuduğunu anlama başarılarına ilişkin Kay Kare Testi son test sonuçları.....	73
Tablo 4.12. Bilgiye dayalı metin ön ve son test doğru ve yanlış cevap sayıları.....	73
Tablo 4.13. Bilgiye dayalı metin okuduğunu anlama başarılarına ilişkin Kay Kare Testi ön test sonuçları.....	74
Tablo 4.14. Olaya dayalı metin okuduğunu anlama başarılarına ilişkin Kay Kare Testi son test sonuçları.....	74

KISALTMALAR

Cronbach's Alfa	:Güvenirlilik katsayısı
İ.O.	: İlköğretim Okulu.
Kayak Yolu İ.O.	: Kayak Yolu Çimento Müstahsilleri İşveren Sendikası İlköğretim Okulu.
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
N	: Çalışma Grubu
P	: Anlamlılık düzeyi.
Program	: 2006 Türkçe Öğretim Programı
SPSS	: Statistical Packages for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi.)
vd.	: ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Dil, duygu, düşünce ve isteklerin başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve çok gelişmiş bir bildirişim aracıdır. Bireyin kişisel ve toplumsal gelişiminin temel dayanağıdır. Dil, dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır. Birey bu becerileri kazanıp gerçekleştirdiğinde iyi bir anlama ve anlatma yeteneğine sahip olacaktır. “Çağımızdaki gelişmeler, bireylerin kendilerine aktarılan bilgileri aynen kabul etmeleri ve yönlendirilmeyi bekleme yerine, bilgiyi yorumlayarak anlamlandırmaları ve yeni bilgiler üretmelerini gerektirmektedir. Bu nedenle bireylerden bilgiyi ezberlemeleri yerine, bilgiyi anlamaları, yorumlamaları, üretmeleri ve bu becerilerini hayat boyu sürdürmeleri beklenmektedir” (Çelenk, 2008: 18).

Bireyin ailesinden kazandığı dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi, okuma ve yazmanın kazandırılması eğitim kurumlarının görevidir. Dille ilgili istendik bilgilerin, beceri ve alışkanlıkların kazandırılması, nitelikli öğrenme ortamlarının oluşturulması, nesnel değerlendirmelerin yapılması, eğitimin sistematik bir şekilde düzenlenmesine bağlıdır.

İnsanın anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesi, etkili bir dil öğretimine bağlıdır. Bireyin dilini etkili ve düzgün kullanması ana dilinin kurallarını bilmek ve uygulamakla gerçekleşir. Ana dil eğitimi özellikle tüm derslerin temelini oluşturmaktadır. Bireylerin düşünce yapısı, yorumlama, algılama gücü, kendisini ve yaşadığı dünyayı anlama bilinci ana dilini kullanma yetisine bağlıdır. Ana dilin temel becerilerinin kazandırılması Türkçe öğretiminin sorumluluğudur.

Bu yaklaşımın temel hedefi, öğrencinin öğretmen rehberliğinde, etkili iletişim kurması, grup çalışmalarına katılması, öğrendiklerini aşamalı bir biçimde inşa etmesidir. Türkçe öğretiminin daha verimli olabilmesi için, öğrencinin derse etkin olarak katılmasının sağlanması, motivasyonunun

sürekli olarak desteklenmesi gerekir” (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006: 3).

Türkçe dersinde öğrencilere kazandırılacak davranışlar amaca uygun şekilde gerçekleştirilmeli ve yaşam boyu uygulanabilmelidir. Türkçe Dersi Programı ile öğrencilere sözcüklerin ya da sözcük gruplarının anlamlarını kavrama ve kullanma; dinlediğini, okuduğunu anlama; sözlü ve yazılı anlatma becerilerini kazanma ve bunları davranışa dönüştürme hedeflemektedir. Öğrencilere istedik davranışların kazandırılması kullanılacak yöntemin iyi belirlenmesini ve bilinmesini gerektirir.

Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerine yönelik olan Türkçe Programı, etkili bir öğrenme için farklı strateji ve yöntemlerin kullanılmasını esas alır. Bilgi edinme sürecinde, öğrencinin bilgiye kendisinin ulaşmasını sağlayacak yöntemler kullanılmalıdır:

- Öğrencinin kendi bulduğu bilgiler, ona sunulan bilgilerden daha kalıcıdır. Bilgi edinme sürecinde öğrencinin bilgilere ulaşmasını sağlayacak yöntemler kullanılmalıdır.
- Türkçe dersi beceriye yönelik bir derstir. Öğrenci uygulayıcı konumunda olmalıdır. Öğretmen etkinlikleri gerçekleştirirken iyi bir rehber olmalı, öğrencilerin öğrendiklerini kullanabilmelerini sağlamalıdır.
- Öğretim sürecinde davranışların tekrarı önemlidir. Farklı etkinliklerle tekrarlar yapılmalı, öğrenilenler kalıcı hâle getirilmelidir.
- Öğretim programında ön görülen kazanımlar için uygun ve farklı araç ve gereçler kullanılmalı, öğrencilerin ilgi ve motivasyonu sağlanmalıdır.
- Öğrenci başarıları değerlendirilmeli; eksikler tamamlanmalı, yanlışlar düzeltilmelidir.

Amacı gerçekleştirmek için kullanılacak uygun yöntemlerle öğrenilenlerin kalıcılığı sağlanacak, öğrenci aktifleşecektir. Birey, öğrendiği dil becerileri ile gerek okul hayatında gerek yaşam boyunca başarılı olacaktır.

Dil etkinlikleri yaptırılırken bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalı, ilgi çekici öğrenme ortamları oluşturulmalıdır.

İnsanın düşüncelerini oluşturup bunu dış dünyaya aksettirmesi, dış dünyadaki olayları, düşünceleri anlaması dili nasıl kullanabildiğine bağlıdır. Böylece insan, kendisini ve başkalarını anlayacak, iletişim kuracak, öğrenecek, öğrendiklerini

uygulayacak, yorumlama gücü kazanacaktır. Bu sürecin istendik bir şekilde yürütülmesi, verilecek eğitimin kaliteli ve kalıcı olması ile mümkündür.

1.1. Problem Durumu

Okuma, öğrencinin ilköğretimden itibaren hayatına ve başarılarına yön verecek bir etkinliktir. Doğru ve akıcı okuyan, okuduklarını anlayan ve yorumlayan, yazılı ve sözlü ifade becerisi gelişmiş öğrenciler daha başarılı olacaktır.

Okuma sadece kişisel değil, toplumsal boyutu da olan bir beceridir. Toplumsal hayat, okuma ve okuma ile ilgili alanlarda iyi yetişmiş bireylere gereksinim duyar. Çok hızlı değişen ve gelişen dünya, fonksiyonel okuryazarların yetişmesini zorunlu kılmaktadır. Fonksiyonel okuryazarlık ile seri okuyan, okuduğunu anlayan, okumayı yaşamı daha iyi ve anlaşılır hâle getiren bireyler yetişecektir.

Okuma eyleminin amacına uygun gerçekleşmemesi çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu beceriyi kazanamamış bireylerin düşünceyi üretme, algılama, eleştirme, yorumlama, iletişim kurma, çözümlenme, anlama, ifade etme becerileri yeterince gelişmemektedir.

Birey, dinlediklerinden ve okuduklarından edindiği bilgilere göre düşünür. Dil gelişiminde okumanın önemli bir yeri vardır. Okuma sadece, mesleki yaşamda değil, günlük yaşamda da gereklidir.

İlköğretim kurumlarında okuduğunu anlama konusunda sorunlar yaşandığı görülmektedir. Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi, öğretmenin uygun yöntem ve teknikleri kullanmaması, uygulamadaki eksiklikler, okumaya yönelik olumsuz tutumlar vb. bu sorunları ortaya çıkarmaktadır.

Literatürde ilgili araştırma sonuçları da öğrencilerin okuma ve okuduğunu anlamada problem yaşadıklarını göstermektedir.

Belet (2006) tarafından hazırlanan “Öğrenme Stratejilerinin Okuduğunu Anlama ve Yazma Becerileri ile Türkçe Dersine İlişkin Tutumlara Etkisi” adlı çalışmada, öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlamaya ve yazma becerilerine etkisi değerlendirilmiştir. Çalışma deneysel modelde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklemini deney grubunda 22, kontrol grubunda 21 olmak üzere 43 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak başarı testleri, ders materyalleri

ve yapılandırılmış gözlem formları ile Türkçe dersine ilişkin tutum ölçeği kullanılmıştır. Veri analizleri SPSS programında “t” testi ile sınanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre not alma, özetleme ve kavram haritalarının kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri arasında deney grubu lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Deney grubu öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katılımlarının yüksek olduğu, ancak “Okunan materyalin başlığını bulma” ve Materyalde anlatılmak istenen ana fikri bulma” davranışlarının gözlem sistematığı içinde göreceli olarak daha az kazanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Arıcı (2008) tarafından hazırlanan “Okuma Eğitimi” adlı çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin okuma tutumları değerlendirilmiştir. Farklı okullardan 2000 öğrencinin ve 100 öğretmenin örnekleme alındığı bu çalışmada araştırmaya ilişkin testler, anketler ve ölçekler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerinin yüksek olduğu, bununla birlikte okullara ve sınıflara göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin okuma ilgilerinin ise düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına sahip oldukları ve bu alışkanlığı öğretmenlerin kazandırdığı belirtilmiştir.

Temizkan (2008) tarafından hazırlanan “Bilişsel Okuma Stratejilerinin Türkçe Derslerinde Bilgiye Dayalı Metinleri Okuduğunu Anlama Üzerindeki Etkisi” adlı çalışmada, bilişsel okuma stratejilerin bilgiye dayalı metinleri anlama düzeyi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara ili merkez ilçesine bağlı ilköğretim okullarındaki 8. sınıf öğrencileri içerisinden oluşturulan deney ve kontrol grubu oluşturmaktadır. Araştırmada deney grubu ile birlikte yedi hafta boyunca okuma stratejilerine göre düzenlenmiş dersler işlenmiş, kontrol grubunda geleneksel öğretime devam edilmiştir. Araştırma sonucunda, deney grubu öğrencilerinin bilgiye dayalı metinleri okuduğunu anlama düzeyleri ön ve son test sonuçlarına göre deney grubu lehine anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

İşeri (2010) tarafından yapılan çalışmada, “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuma Tutumlarının İncelenmesi” adlı araştırma öğrencilerin okuma tutumlarını çeşitli değişkenler açısından değerlendirmektedir. Araştırmanın örneklemini, Niğde iline bağlı 508 ilköğretim ikinci kademe öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubuna “Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği” uygulanmış, okuma tutumlarının cinsiyete, öğrenim görülen okula ve sınıfa göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna

ulaşmıştır. Okuma tutumlarının cinsiyete göre kızlar lehine olduğu, sınıf düzeyine göre değerlendirildiğinde 8. sınıfların aleyhine olduğu tespit edilmiştir.

Karatay (2010) tarafından yapılan “İlköğretim Öğrencilerinin Okuduğunu Kavrama ile İlgili Bilişsel Farkındalıkları” adlı çalışmada, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuduğunu kavrama sürecinde kullanmaları gereken planlama, düzenleme ve değerlendirme stratejileri ile ilgili bilişsel farkındalıkları incelenmiştir. Çalışmada betimsel yöntem kullanılmıştır. “Okuma Stratejileri Bilişsel Farkındalık Ölçeği”nden elde edilen veriler, öğrencilerin okumayı planlama, düzenleme ve değerlendirme stratejileri ile ilgili bilişsel farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğunu; okumayı planlamada iyi, düzenleme ve değerlendirmede orta düzeyde farkındalığa sahip oldukları ortaya koymuştur. Çalışmada okuma ile ilgili bilişsel farkındalık düzeyinin cinsiyete, okuma alışkanlığına, akademik başarı durumlarına göre anlamlı farklar gösterdiği belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalar ilköğretim öğrencilerinin okuma ve anlama becerilerinin istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir. Okuma ve okuduğunu anlama becerisine ilişkin eksiklikler sebebiyle öğrencilerin okuduklarını tam ve doğru anlayamadıkları görülmektedir. Okuduğunu anlama ile ilgili sorunların, nitelikli bir öğrenme ortamında, uygun yöntem ve teknikler kullanılarak giderileceği savı bu tezin problemini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Okuma etkinliği bilişsel, duyuşsal, devinişsel boyutlu bir gelişim sürecidir. Düşünen, yeni düşünceler üreten, araştıran, bilgiye kolay ulaşan, öğrendiklerini kullanan bireylerin yetişmesinde okuma eğitimi önemlidir.

Okuma eğitimi, ilköğretim kurumlarında önemli bir yer tutmaktadır. Okuma becerisi, eğitim sürecinde öğrencilerin ilgileri, ön bilgileri, fiziksel ve psikolojik durumu, sosyal ve kültürel çevreleri dikkate alınarak çok iyi şekilde yapılandırılmalıdır. Okuma ile elde edilecek bilgi ve birikimlerin ne kadar önemli olduğu öğrencilere kavratılmalıdır.

Okuma sürecinde amaç, öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri ve okuma alışkanlığı kazanmalarını sağlamaktır. Ancak, bu süreçte okuduğunu anlayamama ya da

eksik anlama gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar, öğrencilerin okuma tutumlarını ve okuma ile kazanacakları becerileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu araştırmada, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerisine ilişkin hedeflenen davranışları ne ölçüde kazandıkları, hangi sorunlarla karşılaştıkları incelenmiştir. Bu çalışmayla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Öğrenciler okumaya karşı olumlu bir tutum sergileyip okumayı yaşantısının bir parçası haline getirmiş midir?
- 2) Öğrenciler okuduğunu anlamına ve okuma amacına uygun düzeyde gerçekleştirmekte midir?
- 3) Öğrencilerin okuduğunu kavrayabilme, değerlendirebilme ve yorumlayabilme becerisi yeteri derecede gelişmiş midir?
- 4) Kullanılan metinler, kitaplar, kaynaklar doğru ve yerinde kullanılmakta, onlardan gerektiği gibi yararlanılmakta mıdır?
- 5) Okuma kazanımları ile öğrenciler, sözcükleri tanıma, anlama, anlamını öğrenme ve anlamına uygun kullanma becerilerini gerçekleştirmekte midir?

Bu araştırmada 6.sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama etkinliklerini amacına uygun olarak gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri ele alınarak karşılaşılan sorunlar belirlenmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur. Yapılacak bu çalışmanın öğretmen ve öğretmen adaylarına rehberlik etmesi, okuma ve okuduğunu anlama kazanımlarına ve bu kazanımların geliştirilmesine katkı sağlayacağı hedeflenmektedir.

1. 3. Önem

Okuma becerisi, gerek eğitim hayatında gerek yaşam boyu kullanılan en etkili öğrenme aracıdır. Bu becerinin alışkanlığa dönüşmesi, okuma eğitiminin nitelikli yapılmasına bağlıdır. Okuma becerisinin kazandırılmasıyla, öğrenciler doğru ve akıcı bir biçimde okuyacak, okuduklarını eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayacak, kelime varlığını zenginleştirecek ve okumayı alışkanlık hâline getirecektir.

Öğrencilerin olumlu kişilik geliştirmesi, sosyal hayatta sağlıklı ilişkiler kurması için okuma becerisinin gelişimi önemlidir. Öğrencilerin kendilerini ifade edebilmeleri, sosyalleşmeleri dil becerilerini iyi kullanmalarına bağlıdır. Bunun amaç doğrultusunda Türkçe Dersi Eğitim Programı, uygun okuma etkinlikleriyle dilsel, zihinsel, sosyal

becerilerini geliştiren ve bunu davranış hâline getiren öğrencilerin başarılı olmalarını hedeflemektedir.

Okumanın en önemli basamağı, anlamadır. Okuma, sadece yazılı bir metni seslendirerek değil, algılama, tanıma, anlamı kavrama, yorumlama, karşılaştırmalar yapma becerileri de içine alır. Okuduğunu anlama düzeyi yüksek olan öğrenciler, diğer öğrencilere göre kolay öğrenmekte ve daha başarılı olmaktadır. Bu nedenle; okuma sürecinde karşılaşılan en büyük problem anlamamanın istenilen düzeyde gerçekleşmemesidir.

Bu araştırmada, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin anlama becerilerini ne ölçüde kazanıp kazanmadıkları incelemiş ve anlama sürecinde hangi problemlerin olduğu ele alınmıştır. Bu araştırmanın, ilgili alanda yapılacak çalışmaları destekleyici ve tamamlayıcı nitelikte olması düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2010- 2011 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde Erzurum merkez ilçelerinde bulunan beş ilköğretim okulunda gerçekleşmiştir

Araştırmanın evreni, belirlenen okullarda eğitim gören öğrencilerdir. Bu çerçevede içerisinde araştırmanın örneklemini Erzurum merkez ilçelerinde yer alan Polis Amca İlköğretim Okulu, Kayak Yolu İlköğretim Okulu, Başöğretmen İlköğretim Okulu, Kocatepe İlköğretim Okulu, Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu'nun altıncı sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma grubunu 141 öğrenci oluşturmaktadır.

Öğrencilerin bilgiye ve olaya dayalı metinlere karşı tutumlarını değerlendirmeye yönelik uygulama, deneme modellerinden kontrollü ön test - son test modele göre gerçekleştirilmiştir. Uygulamada, örneklem içerisinde yer alan Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencileri içerisinden deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur.

Araştırma verileri, okumaya yönelik tutum ölçeği, okuduğunu anlama yönelik metin çalışmalarından elde edilen sonuçlarla sınırlıdır.

Araştırmanın konusu, örnekleme giren öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin incelenmesi ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. Varsayımlar

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma tutumları ve okuma düzeyleri gerçeği yansıtmaktadır.

2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma ve anlama sürecinde anlamlandırma ile ilgili sorunlar yaşadığı kabul edilmiştir.

3. Bu araştırmada, kullanılan veri toplama araçlarının ölçülmek istenilen özellikleri doğru olarak ölçtüğü varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Okuma: Ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir.

Okuduğunu anlama: Düşünme, araştırma, tahmin etme, ilişkilendirme, değerlendirme gibi zihinsel beceriler kullanılarak metinleri doğru olarak algılama ve yorumlamadır.

Tutum: Davranışları güdüleyen kalıplı ve kazanılmış eğilim ya da yatkınlık.

Cronbach's Alfa: Güvenirlilik kat sayısı.

Kay Kare: Sayımla belirtilen verilerde, gözlenen frekanslarla beklenen frekanslar arasındaki farkın analizine dayanan testler grubudur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKÇE PROGRAMI (6,7,8) VE OKUMA BECERİSİ

2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programı (6,7,8)

Türkçe Öğretim Programı; Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda bireyin anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanları ile dil bilgisinden oluşmaktadır. Programda öğrenme alanları bir bütünlük içinde ele alınarak öğrencilerin kendilerini en iyi şekilde ifade etmeleri, duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirmeleri hedeflenmektedir.

Sekiz yıllık ilköğretim sürecinde Türkçe öğretiminden beklenen; öğrencinin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirmesidir. Program, öğrencilerin edindikleri birikimler üzerine yenilerini inşa etmeleri, karşılaştıkları sorunlara alternatif ve yaratıcı çözümler üretmeleri, bir grup içerisinde beraber çalışma bilinç ve cesaretine ulaşmaları, üretme ve tartışma etkinliklerine katılmaları, farklı araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmaları, olay ve durumları kendi deneyimlerinden hareketle doğru olarak anlamaları, disiplinler arası bir bakış kazanmalarını amaçlamaktadır.

2.1.1. Programdaki Temel Yaklaşım

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir. Öğrenciler dil bilinci kazanarak kendilerini daha ifade edecek ve başkalarını anlayacak birikimi kazanmış olacaklardır.

Yeni program, çağın gereksinimlerine göre hazırlanmıştır. Program, dinlenenlerden, okunanlardan hareketle duygu, düşünce ve hayallerin anlatıldığı bir eğitim anlayışından sıyrılmıştır. Öğrencilerin gerek okul gerek sonraki hayatlarında

başarıyı yakalayabilmeleri için “eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır” (MEB, 2006: 3).

Programda, öğrencinin gelişim düzeyi, bilgi birikimi, deneyimi dikkate alınmaktadır. Yeni öğretim yaklaşımı ile öğrencinin öğretmen rehberliğinde; etkili iletişim kurması, grup çalışmalarına katılması, öğrendiklerini aşamalı bir biçimde inşa etmesi hedeflenmektedir. Türkçe öğretiminin daha verimli olabilmesi için, öğrencinin derse etkin olarak katılması, motivasyonunun sürekli olarak desteklenmesi sağlanmalıdır.

2.1.2. Programın Yapısı

Türkçe Dersi Öğretim Programı; genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları ile dil bilgisi ve bu öğrenme alanlarına yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalardan oluşmaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

- 1) Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
- 2) Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
- 3) Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
- 4) Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz- sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
- 5) Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
- 6) Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirecek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,

- 7) Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
- 8) Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
- 9) Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları,
- 10) Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
- 11) Millî, manevî ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

2.1.3. Öğrenme Alanları

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı oluşturan öğrenme alanları (okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma, dil bilgisi) hem kendi içinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir.

Program, dinleme alanıyla öğrencilerin, dinleme yöntem ve tekniklerini uygulamalarını, anlama, çözümleme, değerlendirme yapmalarını, söz varlığını zenginleştirmelerini ve dinleme alışkanlığı kazanmalarını hedeflemektedir. Dinleme/izleme öğrenme alanı dinleme becerilerine yönelik kazanımlar ve etkinliklerden oluşmaktadır.

Etkili iletişim kurabilmek, sosyal hayatta aktif bir birey olabilme dinleme/izleme becerilerinin kazanılmasıyla gerçekleşir “Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir” (MEB, 2006: 5).

Konuşma öğrenme alanı, öğrencilerin konuşma kurallarını uygulamalarına, sesini ve beden dilini etkili kullanmalarına, hazırlıklı konuşmalar yapmalarına, kendi konuşmalarını değerlendirmelerine, kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanmalarına yönelik hazırlanmıştır. “Konuşma öğrenme alanı, öğrencilerin çevreleriyle iletişim kurmaları, iş birliği yapmaları, ortak karar vermeleri ve karşılaştıkları sorunları çözmeleri açısından da önemlidir. Bu nedenle öğretmenin

konuşma etkinliklerinde öğrencilerin her birinin ayrı ayrı söz almalarını sağlayarak, onları bu çalışmalara katması gerekmektedir” (MEB, 2006: 6).

Duygu, düşünce, hayallerin ifade edilmesi konuşma becerilerinin kazanılmasına bağlıdır. Öğrencilerin başarılı olabilmesi, etkili iletişim kurması konuşma becerileriyle gerçekleşecektir. Programda konuşma becerilerinin gerçekleştirilmesiyle “öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaşacakları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır” (MEB, 2006: 6).

Okuma öğrenme alanı ile öğrencilerin, dil kurallarına uyularak yazılmış iletişimleri, duyu organları yoluyla algılayıp kavramaları, anlamlandırmaları, yorumlamaları, düşünce yürütmeleri ve yargıya varmaları amaçlanmaktadır.

Yazma alanında kazandırılacak davranışlarla, yazı dili sistemleşecek, öğrencilerin yetenekleri ortaya çıkarılarak kendilerini doğru ve bilinçli bir şekilde ifade etmeleri mümkün olacaktır. “Hikâye, roman, şiir gibi türlerde ürün vermek, bireysel yetenek ve yaratıcılık gerektirse de öğrencilerin duyu, düşünce, hayal ve izlenimlerini doğru, açık, anlaşılır ve yazma kurallarına uygun şekilde anlatmaları yazma tekniğine uygun bilgi ve beceriler kazandırılarak sağlanabilir” (MEB, 2006: 7).

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda “yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duyu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır” (MEB, 2006: 7).

Yazma öğrenme alanı bitişik eğik yazıyı kullanmayı ve alışkanlık haline getirmeyi ön görmektedir. Böylece öğrencilerin güzel ve işlek yazı yazmaları amaçlanmaktadır.

Dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerileri ile iç içe olan dil bilgisi öğrencilerin Türkçenin yapısı ve işleyişi ile ilgili bilgilere sahip olmalarını amaçlanmaktadır. Dil bilgisi ile ilgili kurallar, dil becerileri içerisinde verilmelidir. “Dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır” (MEB, 2006: 7).

Programda dil bilgisi kazanımları seviyeye uygun, kolaydan zora doğru aşamalı biçimde verilmiştir. Öğrenciler, metin içerisinde dil bilgisi ile ilgili unsurları görebilmeli ve bu unsurları konuşma ve yazma alanları içerisinde kullanabilmelidir. “Türkçeye ilgili kural ve bilgilerin örneklerden hareket edilerek verilmesi daha doğru olacaktır. Derslerde konularla ilgili farklı uygulama örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtlarının kullanılması ve konuların görsel materyallerle desteklenmesi öğrenimi kolaylaştıracaktır” (MEB, 2006: 7).

Türkçe öğretimi alanları belli kazanımlara sahiptir. Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır. Öğrencilerin öğrenme alanlarında gelişme sağlamaları, bu kazanımların edinilmesine bağlıdır. Dil bilgisi ve yazım ve noktalama ile ilgili kazanımlar, öğrencilerin gelişim düzeyine göre altıncı sınıftan sekizinci sınıfa doğru aşamalı olarak verilmiştir. Öğrenme alanlarına yönelik kazanımların sıralanmasında bu yaklaşım gözetilmemiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımların hayata geçirilmesi ve hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların kazandırılması için çeşitli etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Öneri niteliğinde olan bu etkinlikler birden çok beceriye yönelik olabilir. Öğretmen, bu etkinlikleri olduğu gibi veya çeşitli değişiklikler yaparak uygulayabilir, aynı zamanda bir ders saatinde birden fazla etkinliğe yer verilebilir. Yeni etkinlikler hazırlanır ve uygulanırken bunların hangi kazanımlara yönelik olduğuna dikkat edilmeli, ayrıca öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Öğrencilerin dil becerilerinin gelişmesi ve kazanımların kalıcılığını sağlamak ve verimliliği artırmak için değerlendirme çalışmalarına önem verilmelidir. Her alana yönelik nesnel değerlendirmeler yapılarak gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

2.1.4. Öğrenme ve Öğretme Süreci

Türkçe Öğretim Programı hayata dönük hazırlanmıştır. Program, öğrenci merkezli olup bilgi ve becerilerin kazandırılmasını ve bunların alışkanlığa dönüştürülmesini hedeflemektedir.

Program, öğrencilere Türkçeye yönelik bilgi ve becerilerin kazandırmanın yanında onları en iyi şekilde hazırlamayı ön görmektedir. Bu çerçevede; öğrenme-öğretme sürecinde, öğrencilerin aktif katılımı sağlanmalı, ilgi ve dikkatleri canlı

tutulmalı, nesnel değerlendirmeler yapılmalı, değişiklikler ve gelişmeler dikkate alınmalıdır.

2.2. Okuma Becerisi

Temel bir dil becerisi olan okuma, dil öğretiminin önemli bir aşamasıdır. Okuma, sadece Türkçe dersinin değil, diğer derslerin de gereksinim duyduğu bir öğrenme alanıdır. Akıcı okumanın ve okuduğunu anlamının istenilen düzeyde olmadığı bir ortamda okuma eğitiminin gerçekleşeceği düşünülemez. “Bugün öğretim araçlarının çok gelişmesine karşın yine de okuma okul hayatında yerini ve değerini korumakta, öğrenim geniş ölçüde okumaya dayanmaktadır” (Korkmaz, 2008: 71).

Okuma, gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama çabasından oluşan karmaşık bir etkinliktir. “Okuma, zihinsel ve düşünsel bir edimdir” (Özdemir, 2007: 11). Görme, algılama, seslendirme, anlama, beyinde yapılandırma gibi ses ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreçtir. Bu sürece harfler, çizgiler ve sembollerin algılanmasıyla başlanmaktadır. Algılama işleminin ardından dikkat yoğunlaştırılarak; kelime ve cümleler anlaşılma, ilgi duyulan ve gerekli görülen bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz-sentez yapma, problem çözme ve değerlendirme gibi zihinsel işlemlerden geçirilmektedir. İşlenen bilgiler, ön bilgilerle birleştirilmekte ve metinde sunulan görsellerden de yararlanılarak yeniden anlamlandırılmaktadır. Anlamanın gerçekleşmesi, öğrencinin okuma düzeyine, ilgisine, güdülenmesine, okuma amacını bilmesine, dil yeterliliklerine bağlıdır.

Gerçekleşme süreci ve işlevleri göz önünde bulundurularak okuma becerisi ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Araştırmacıların okumaya yönelik yaptığı tanım ve açıklamalara göre;

“Okuma, bilişsel davranışlarla psiko-motor becerilerin ortak çalışması sonucunda yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir. Diğer bir tanımla okuma, yazının anlamlı ses haline dönüşmesidir” (Demirel, 1999: 50).

“Okuma, gözün satırlar üzerinde sıçraması sonucu kelime şekillerini görerek, bunların anlamlarını kavrama ve seslendirmedir” (Öz, 2006: 211).

“Okuma, iletişimde dil öğrenmenin aşağı yukarı yarısı sayılan depolamayı ifade eder” (Cemiloğlu, 2009: 131).

“Okuma, görme, algılama, seslendirme, anlama, beyinde yapılandırma gibi göz, ses ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreçtir” (Güneş, 2007: 115).

“Okuma; kelimeleri, cümleleri, noktalama işaretleriyle, bir yazıyı bir bütün olarak görme, algılama ve kavrama sürecidir” (Ünalın, 2006: 62).

Okumada amaç, anlamın doğru ve çabuk kavranılmasıdır. Birey okuma sürecinde, anlama ve anlamlandırma becerilerini kazanacak, kendisini ve dünyayı daha iyi anlayacaktır.

Okuma edimi, eleştirel düşünceyi diri tutan bir beceridir ve bireyin tüm yaşamı boyunca kullanacağı bir etkinlik olarak karşımıza çıkar. Bu anlamda, sadece eğitim kurumlarıyla sınırlandırılacak bir beceri değildir. Okuma eğitimi ile varılacak amaç, eğitim kurumlarından başlayarak yaşamın tüm alanlarını kapsayacak şekilde, bireyin anlam evrenini oluşturmak ve genişletmektir. Bu yüzden okuma eğitimi, bireyin bilgi edinmeye olan ihtiyacının giderilmesi, bu bilgileri eleştirel, yaratıcı ve etkin bir düşünce konumuna ulaştırılabilmesi, duygu ve düşünce ufkunun genişletilmesi ve toplumda demokratik kültür bilincinin oluşması için bir zorunluluktur (Yalınkılıç, 2007: 227).

Okuma, bireyin kendini gerçekleştirmesinde yadsınamayacak bir öneme sahiptir. “Okuma, insanın dünyasını genişleten, kişiliğini biçimlendiren, onu başkalarına bağlayan önemli bir etkidir. Tüm toplumlar bireylerini okur hale getirme sorunu üzerinde durmaktadırlar. İnsanları gerçek anlamda özgür kılan okuma, kişiyi bilgisizlik ve yanlış inançlardan korumaktadır” (Demirel, 2004: 78).

Okuma yoluyla insan gerçek bilgiye ulaşır, dünyayı tanır ve onu daha iyi algılar. Freire ve Macedo (1998: 72), okumayı yalnızca, sözcüğün ya da dilin kodunu çözümlenme olarak değil, dünyaya ilişkin bilgiyle iç içe olan, dünyanın gerçekliğini açıklayan bir eylem olarak görür.

2. 2. 1. Okumanın Özellikleri

Göz ve ses organlarının hareketleri, zihnin anlama çabası, okuma eyleminin fiziksel ve psikolojik bir süreç olduğunu gösterir. Bununla birlikte okuma eylemi

insanın toplumsal ilişkilerini de etkilediğinden sosyolojik bir özellik de kazanmaktadır. Okuma fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönü olan bir beceridir.

Okumanın fizyolojik yönü: Okuma etkinliği her şeyden önce uygun fiziksel unsurların bir arada çalışmasıyla meydana gelmektedir. Okumanın gerçekleşmesinde en önemli organ gözdür. Gözün netlik açısı, netlik alanı, göz- ses genişliği, okuma mesafesi okumanın fiziksel sürecinde yer alır.

Okuma gerçekleşirken göz sıçramalar yapar. Göz her sıçramanın ardından duraklar. Okuma bu duraklama sırasında yakalanabilen sözcüklerin algılanmasıyla gerçekleşir. Gözler, okuma sırasında metni oluşturan sözcükleri, heceleri, harfleri ayrı ayrı değil, bütün halinde görür.“ Bu, okuma sırasında, gözlerin, doğal olarak, satır üzerinde sıçrama tepkisinde bulunmasının bir sonucu olduğu kadar, zihnin bir şeye bütün halinde anlam verme eğiliminde olmasının da bir sonucudur” (Korkmaz, 2008: 75).

Okumanın diğer bir fiziksel unsuru sestir. Okurken sesin doğru kullanımı önemlidir. İyi bir okumanın gerçekleşmesi, ses organlarının ve gözün işlevlerini tam olarak yerine getirmelerine bağlıdır.

Okumanın fizyolojisini oluşturan fizyolojik unsurlar herkes için aynıdır. Bununla birlikte, görme ve algılama genişliği, görme açısı; ses organlarındaki problemler bireysel farklılıkları oluşturur.

Okumanın psikolojik yönü: Bireyin psikolojik yapısı okuma düzeyini etkilemektedir. Bireyin bilgi ve birikimleri okuma sürecinde önemlidir. Bireyin okuduğunu anlama, yorumlama ve değerlendirmesi gibi süreçler okumanın psikolojik yönünü oluşturmaktadır. “Okuma; zihnin gelişimine en büyük katkıyı sağlayan bir öğrenme alanıdır. Okuma sürecinde yazılar zihinsel kavramlara çevrilmekte, anlamlandırılmakta ve beyinde yapılandırılmaktadır” (Keskinkılıç K., Keskinkılıç S.B., 2005: 121).

Algılama, dikkat, hatırlama gibi zihinsel unsurlar, okuma sürecinin işleyişini etkiler. “Öğrencinin, iyi bir okuma düzeyine kavuşmasında psikolojik yapısının da önemi vardır. Zihnin algılama ve düşünmede belli bir düzeye yükselmesi gerekir. Öğrencilerin duygusal olgunluğa kavuşturulması da önemlidir” (Demirel, 2004: 77).

Okumanın sosyolojik yönü: Bireylerin kültürel özellikleri, yaşadıkları çevre birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar okumayı etkilemektedir. Ailenin kültür düzeyi ve okuma alışkanlıkları öğrenciyi etkiler. “Çocukların kitap okumayı alışkanlık hâline getirmeleri için öncelikle aile büyüklerinin kitap okuyarak çocuklarına örnek olmaları kitap okuma saatleri düzenlemeleri, kütüphanelere gitmeleri ve evde kitap okumalarının önemi belirtilmelidir” (MEB, 2006: 55).

Ailenin dışında okul, öğretmen ve arkadaş çevresi de bireyin okuma alışkanlığı kazanmasında önemli sosyal unsurlardandır. Sosyal çevrenin okuma alışkanlığını kazandırırken bireyin ilgilerini ve beklentilerini de göz önünde bulundurması gerekir.

Okumanın fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönleri ile ele alınması gerekir. Süreçlerin birinde oluşan aksama, diğer süreçleri de etkileyecektir. “Bir çocuğun okumaya hazır oluşunda, okuma düzeneğini kavrayışında ve iyi okuma alışkanlıkları geliştirilmesinde sağlık durumu, zekâ yaşı, toplumsal çevresi ve kişisel yaşantıları her zaman rol oynar” (Kavcar, Oğuzkan, Sever, 2004: 42)

2.2.2. Okumanın Önemi

Okuma bireyin kendini gerçekleştirme için kazanması gereken becerilerden biridir. Birey dünyasını zenginleştirmek, kişiliğini geliştirmek, anlamak ve anlaşılmaq için okumalıdır. Bu nedenle okuma eğitime küçük yaşlarda başlanmakta, ilköğretimle birlikte okuma becerilerinin geliştirilmesi ve okuma alışkanlığının kazandırılması hedeflenmektedir. “İlköğretim düzeyinde öğrencilerin okuma becerilerini geliştirerek; düşünen, anlayan, eleştiren, tartışan, ön bilgileriyle okudukları arasında ilişkiler kuran ve yeni anlamlara ulaşan okuyucular olmaları gerekmektedir. Bu nedenle öğrencilerin zihinsel ve üst düzey becerileri geliştirilmelidir” (Güneş, 2007: 116).

Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanılması okuma becerilerinin kazanılmasıyla gerçekleşir. Okuma becerisinin kazanılması bireyin düşünce yapısını hayal dünyasını geliştirir, bilgi birikimini artırır, kelime dağarcığını zenginleştirir, etkili bir iletişim kurmasını sağlar. “Bilgi edinmenin temelini okumaya dayanması, anlayarak okumanın, insanın hayatı boyunca vazgeçemeyeceği bir çalışma biçimini teşkil etmesi ve iyi seslendirmenin, iyi konuşmanın yolunun doğrudan doğruya okunan iyi yazılarla

bağlantısının olması da okuma çalışmalarını ders içi etkinliklerin birinci sırasına yerleştirmektedir” (Cemiloğlu, 2009: 132).

Okuma becerisini kazanmış bireyler öğrenim hayatı boyunca başarılı olur, mesleki ve sosyal hayatında bir değer kazanır, ufku genişler, araştırmacı ve sorgulayıcı bir kişiliğe sahip olur. Okuma, yaşam boyu süren bir eylem olmalıdır. Öğrencilerin okumayı sevmesi ve okuma becerilerinin kazandırılması özellikle ilköğretim kurumlarında gerçekleşecektir. Okuma bir ihtiyaç olarak görülmelidir. Bu bilinçle öğrenciler yetiştirilmelidir. “Eğitim süreci devam ettikçe okuma, öğrencinin bilgiyi edinmesi ve bağımsız olarak öğrenmesine dönük en önemli beceri hâline gelir. İlerleyen yıllarda ise okuma, toplumsal gerekliliklere uyum ve iş yaşamındaki başarının kazanılmasında en önemli araç haline gelir” (Belet, 2006: 14).

Okuma, yaşam boyu sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Kişiliğin gelişmesi, okuma becerisinin gelişimini gerekli kılar. Öğrenciler okula başladıklarında okuma öğrenimine gereken önem verilmelidir. Sınıf düzeyleri yükseldikçe okumayla ilgili beklentiler de yükseltilmelidir. Beklentilerin gerçekleştirilmesi için uygun yöntemler kullanılmalıdır.

Okuma, sadece kişisel değil, toplumsal değeri de olan bir etkinliktir. Bir toplumun uygar toplumlar arasında yer alması o toplumu oluşturan bireylerin okuma becerisiyle yakından ilgilidir. Okumayı öğrenmiş bir toplum, bilimde, sanatta, ekonomide vb. alanlarda sürekli ilerleme kaydedecektir.

Okuma becerilerinin kazanımı ve kullanımı günlük hayat açısından da önemlidir. Topluma uyum ve yaşam kalitesinin yüksek olması okuma ve anlama becerilerini gerektirmektedir.

2.3. Okuma Amaçları

Kişinin dünyaya bakışı, kişiliği okuma eylemi ile gelişir. “Okuma yoluyla kişi, bilgilerine yenilerini katarak zihinsel bir gelişme kazanır. Zihinsel bir gelişme ve kıvraklık; yaşam süresince karşılaşılabilecek olayların, sorunların çözümü için gereklidir” (Kantemir, 1995: 24).

Okuma eylemi, bir amaca yönelik olmalıdır. Amacın belirlenmesi okumayı kolaylaştıracaktır. Öğrenci niçin okuyacağını bilmelidir. Öğrencilerin okumanın zevkli

bir etkinlik olduğunu anlamaları sağlanmalıdır. “Bunun için çocukları meraklandırarak ve motive edecek şekilde yapılandırıcı etkinliklerle yola çıkılması, serbest okumaya önem verilmesi, okul öncesi ortamların en iyi şekilde kullanılması, okuma ve yazma çalışmalarının birlikte yürütülmesi, becerilerin kazandırılmasında otantik metinlerin kullanılması gerekir” (Akyol, 2007: 18).

Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre öğrencilere kazandırılacak öğrenme amaçları şunlardır:

- 1) Hızlı, doğru, sürekli ve anlamlı okuma; okuduklarını doğru ve çabuk anlama.
- 2) Boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirme.
- 3) Düzeye uygun iyi kitapları seçebilme.
- 4) Kelime dağarcığını zenginleştirme.
- 5) Kitap okumanın, bilgi kazanma yollarından biri olduğunu kavrama.
- 6) Doğru ve güzel bir Türkçe ile yazılmış edebi metinler okuyarak anlatım güçlerini geliştirme.
- 7) Bilgi ve dil becerisi kazanma.
- 8) Eserden anlam çıkarma, eseri yorumlayabilme ve düşünme yeteneğini geliştirme.
- 9) Eleştirel düşünebilme ve fikir üretme.
- 10) Okuma gücünü artırma, gözlem, deney ve tecrübe kazanma.
- 11) Estetik duyguları geliştirme.
- 12) Türk dilini sevdirmeye ve düzeylerine uygun olarak tanıtmaya.
- 13) Millî duygu ve heyecan kazandırma.
- 14) Yurt ve millet sevgisi kazandırma.
- 15) Bireyi iyiye, güzele, doğruya yöneltme.
- 16) Sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, tahmin etme, analiz – sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel ve üst düzey becerileri kazanmalarını sağlama.

Okuma çalışmaları, anlama gerçekleştiğinde amacına ulaşmalıdır. Okullarda okuma eğitimi, daha çok seslendirme çalışması olarak görülmekte, okuduğunu anlama yeterince önemsenmemektedir.

Öğrenim sürecinin ilk yıllarında temel okuma ve yazma becerisi edindirmeye yönelik bir ana dili eğitimi yapılır. Bu süreçteki okuma

çalışmalarında genel olarak anlamdan çok, sese dayalı şekillerin fonetik karşılığı olan yazı karakterlerini seslendirmeye yönelik bir okuma eğitimi verilir. Bu yüzden okunan metni kavrama, ondan anlam çıkarma ikinci planda kalmaktadır. Olumsuz bir okuma alışkanlığına dönüşebilen bu tarz okuma etkinlikleri, öğrencilerin ileriye dönük akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Karatay, 2010, s.459).

2.4. Okumayı Anlamlandırma Süreci

Okuma becerisinin amaçlarından biri, okuduğunu anlamadır. Anlamanın gerçekleşmemesi, okuma etkinliği gerçek anlamda yapılmadığını gösterir.

Okuduğunu anlama becerisinin kazanılmasında belirleyici birtakım unsurlar vardır. Fizyolojik açıdan okumayı gerçekleştiren organların yetkin olması, algısal açıdan okuduğunu anlama stratejilerin kullanılması, duyuşsal açıdan bakıldığında okumadan zevk alma okuma ve anlama sürecini etkiler.

Anlam kurmak, Türkçe öğretiminin amaçlarından biridir. Öğrencilerin okuma yoluyla öğrendiklerini, önceki bilgileriyle yapılandırarak yeni anlamlar kurmaları sağlanmalıdır. “Yalnızca kelimelerin, cümlelerin, paragrafların anlamına ulaşmak değil, metnin bütününe anlamak önemlidir. Bu sebeple soruların bilgi ölçtüğü kadar, yoruma, analiz ve senteze, mantığa, dayalı olması gerekir” (Nuhoğlu, Başoğlu, Kayganacıoğlu, 2008: 189).

Anlamlandırma gerçekleştirildiğinde okuma, tam ve doğru yapılmış olur. “Okuma edimi sırasında yaşanan bilişsel süreçler, okunan metnin sunduğu yönergeler doğrultusunda anlam çıkarmaya işaret etmektedir. Anlam çıkarma işlemi okurun etkin olarak katılımının gerektirir. Bu bakımdan okuma süreci aynı zamanda bir anlama kurma sürecidir” (Ülper, 2010: 43). Öğrenci metni tanımalı, anlamalı, kendi bilgi birikimini, kültürünü vb. özelliklerini katarak metinle etkileşim içerisinde olmalıdır.

Öğrenci metni anlamlandırırken, metne ait unsurları tanımalı, metinle ilgili sorulara doğru cevap vermelidir. Okuduğunu anlamayı etkileyen önemli unsurlardan biri de kelime tanımadır. Okuduğunu anlamak için her şeyden önce metinde geçen kelimelerin anlamlarını bilmek gerekir. Kelime atlamaları, hece ya da ses ilaveleri ve yutmaları okuduğunu anlamayı etkileyecektir. “Okuma doğru, çabuk, kelimenin hızlı

kavranması ile amacına ulaşır. Bir cümleyi oluşturan kelimeler her zaman aynı anlamda olmayabilir. Bu yüzden metni tam ve doğru anlayabilmek için kelimeleri cümle içinde anlamlandırmak gerekir” (Arıcı, 2008: 34).

Kelime çalışmalarının verimli yapılamaması, kelime varlığının gelişimini etkileyecektir. Kelime varlığı zengin olmayan öğrencilerin anlama ve anlatma becerileri de istenilen düzeyde olmayacaktır. Anlamı bilinmeyen kelimenin çokluğu etkili okumayı ve okuduğunu anlamayı engelleyecektir. Öğrenilmesi gerekli olan kelimeler metin yoluyla kazandırılacağından okuma metinlerinde kelime çalışmaları mutlaka yapılmalıdır. Öğrenciler metinden hareketle kelimenin anlamını tahmin etmeli, öğrenilen kelimelerin kalıcı olması için konuşma ve yazma çalışmaları yaptırılmalıdır.

Öğrenciye verilen bir metinde yaklaşık 200 kelime varsa, bilinmeyen kelime sayısı 15’i geçmemelidir. Bu, öğrencinin kelime dağarcığını genişletecektir. Öğrenci beş kelimedenden oluşan bir cümlede anlamını bildiği üç kelimeye dayalı olarak çağrışım ve tahmin etme yeteneğini kullanarak diğer iki kelimenin anlamını bulabilir. Çünkü göz, bir kelimeyi, bir cümleyi değil bir söz grubunu okumaktadır. Yani 200 kelimedenden oluşan bir metinde, anlamı bilinmeyen 15 kelime anlamayı engellemez. Önemli olan öğrencinin bu 15 sözcüğü etkin kelime dağarcığına eklemesidir (Yıldız, 2008: 331).

İki ayrı çaba gibi görünen okuma ve anlama aslında birbirine neden- sonuç ilişkisi ile bağlıdır. Anlayarak okuma sürecinin birinci aşaması iyi okumak ise ikinci aşaması da okunan metni kavramaktır. Anlama gerçekleştiğinde okuma eylemi, amacına ulaşmaktadır. Öğrenci neyi, niçin okuduğunu bilmelidir. Okuduğunu anlama süreci, anlamı bulma, anlamı kavrama ve anlamı değerlendirme aşamalarından oluşur.

Anlamı bulma aşamasında, kelimelerin, cümlelerin, paragrafların ve metnin anlamı bulunur. Anlamı bulma aşamasında; anahtar sözcükler, mecaz, benzetme, neden-sonuç gibi unsurlar tespit edilmelidir. Dil bilgisi, yazım ve noktalama kurallarının ne amaçla kullanıldığı belirlenmelidir.

Anlamı kavrama aşamasında, metnin yapısına uygun yöntemlerle anlam ifade edilmelidir. Anlam yorumlanırken, öğrencilerin kendi sözcük ve cümleleriyle metni ifade etmesi sağlanmalıdır. Anlamın kavranılması için, sonuç çıkarma, özetleme, anlamı genişletme gibi etkinlikler gerçekleştirilmelidir.

Okuduğunu anlamının son aşaması anlamı değerlendirmedir. Değerlendirme yapılırken okunanlar analiz edilmelidir. Öğrencilerin metindeki düşüncelerle kendi düşünceleri arasında karşılaştırma yapmaları ve sonuca ulaşmaları sağlanmalıdır.

Okumanın asıl amacı, metnin anlamına ulaşmaktır. Okuma çalışmaları bu amaca göre planlanmalıdır. Okuma ve anlama süreçleri iyi gözlenilmeli, eksiklikler giderilmeli, anlama becerilerini kazandırmak için uygun öğrenme ortamları oluşturulmalıdır. Okuduğunu anlama becerilerini geliştirirken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

Okuma aktif bir süreç olduğundan okuyucu metinle iç içe olmalıdır. Okuyucu metinle ilgili sorular sorarak metni çözümlmeli, yorumlamalı ve anlamlandırmalıdır. “İyi okuyucular, okudukları zaman önceki bilgilerle ilişkilendirme, metnin ana düşüncesini ortaya çıkarma, sorgulama, yapılandırıcı zihinsel semboller kullanma, özetleme gibi birkaç düşünme stratejisini ilişkilendirerek kullanırlar” (Epçaçan, 2009: 214).

Okuma becerilerinin istenilen düzeye ulaşması için, öğrencilerin okuma ve anlama yöntemlerini öğrenmesi ve kullanması gerekir. Yöntemlerin öğrenilmesi için öğrenme ve öğretme sürecinin iyi planlanması, öğretmenlerin yöntemleri uzmanlıkla kullanabilmeleri, zengin metin örnekleriyle okuma ve anlama etkinliklerinin gerçekleştirilmesi gerekir.

Okumaya başlanılmadan önce amacın belirlenmesi de gerekir. Öğrencilere bilgi edinmek, ders çalışmak, zevk almak, öğrenilenleri tekrar etmek, genel kültürü artırmak amacıyla okuma çalışması yaptırılır. “Okurken amaç belirlemenin faydaları şunlardır:

- Okumak kolaylaşır
- Anlama düzeyi artar.
- Konsantrasyon ve motivasyon artar.
- Zaman boşa harcanmamış olur
- Diğer işlerde sistematik olunur
- Kişinin kendisine güveni artar.
- Okuma daha zevkli hale gelir”(Ceviz, Yıldız, 2009:101-102).

2.5. Okuduğunu Anlamayı Etkileyen Faktörler

Okuma eğitimi sürekli ve planlı yapılan bir eğitim sonunda gerçekleşir. Bu süreçte görülen aksaklıklar okumayı, okuduğunu anlamayı olumsuz yönde etkileyecektir. “Eğitime verilen ara veya kesintiler okuma eğiminin gelişmesini engelleyen faktörler arasında yer almaktadır” (Yalçın, 2006: 54).

Fiziksel ve zihinsel problemler okumayı engelleyen faktörlerdendir. Okurken göz açısının geniş olmayıp kelimelerin teker teker okunması, ses organlarının işlevindeki aksaklıklar anlamayı zorlaştıracaktır.

Okumayı engelleyen faktörler arasında psikolojik nedenler de vardır. Öğrencinin okuma eylemine yönelik olumsuz tutumu anlamayı etkileyecektir. Okuma ile ilgili ön yargılar, okuduğunu anlamama düşüncesi öğrenciyi pasif ve başarısız kılacaktır. “Öğrencide okumaya başladığı andan beri var olan psikolojik anlamam korkusunun yenilmesi, okuma eğitimini etkileyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciye öz güven aşılayıcı temel bilgileri ve yönlendirmeleri vererek öğrencide okuma konusunda girişimci bir mantık kazandırmalıdır” (Yalçın, 2006: 65).

Okurken yapılan geri dönüşler, heceleme, atlamalar vb. okuma hızını düşürür, anlam bağı koparır. “Birleştirme ve çıkarım gibi metin anlama süreçlerinde çok fazla işlem kapasitesi harcandığı için yavaş ya da yanlış okumanın, anlamayı etkilediği ileri sürülmektedir” (Cain vd., 2004: 32).

Dikkatin metin üzerinde odaklaşmaması, metni özümseyememe, dil bilgisi ve kelime yetersizlikleri, okuma donanımına sahip olmama, sosyo- ekonomik faktörler, bilgi düzeyi okuduğunu anlamayı etkilemektedir.

2.6. Okuma Alışkanlığı

Okuma bireyin sahip olduğu en önemli becerilerden biridir. İyi bir okuma becerisi kazanmış olan bireyler öğrenim hayatı boyunca başarılı olur, mesleki ve sosyal hayatında bir değer kazanır, ufku genişler, araştırmacı, sorgulayıcı bir kişiliğe sahip olur.

Yapılan bütün araştırmalar, erken dönemde okuma alışkanlığı kazanan çocukların kelime hazinesi ve düşünme yeteneği arttığını buna bağlı olarak yaratıcı zekâ, dinleme konuşma yeteneğinin geliştiğini belirtmektedir.

Okuma alışkanlığı kazandırılırken, öğrencilerin neleri bildiği dikkate alınmalıdır. Okuma ve anlama sürecinde, bilinenlerden hareketle ihtiyaçlar belirlenerek yeni öğrenilenlerin kalıcılığı sağlanır. Okuma ve anlama becerileri kazandırılırken öğrencinin dünyası göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrenciler, kendisine yabancı olan düşünce, durum vb. karşılaştığında anlama güçleşir. “Okuma etkinlikleri öğrencinin yaşantısıyla örtüşmelidir. Anlamanın gerçekleşmesi için, okunanlar öğrencinin kendisinden, ailesinden, akranlarından, kültüründen izler taşımalıdır” (Akyol, 2008: 18).

Öğrencilerin, uygun okuma ve anlama yöntemleri ile bilgiye ulaşmaları, kendi kendine öğrenmeleri sağlanmalıdır. Okuma ve anlama çalışmalarında aktif olan öğrenci, okumaya karşı olumlu tutuma sahip olacak, okuma zevk ve alışkanlığı kazanacaktır.

Okuma alışkanlığının kazandırılması için öğrencilerin kitaplarla iç içe olması gerekir. Sınıf kitaplığının öğrencilerin ilgisine gören düzenlenmesi, kitaplar dışında gazete, dergi vb. yayınlardan yararlanılması ve ailelerin de desteğinin alınması gerekir.

Okuma alışkanlığının kazandırılması için öğrencilerin ilgisini çekecek, onlara edebi zevk kazandıracak metinlerin okutulması gerekir. Şiir metinlerinde söz korusu çalışmalarına yer verilmelidir. Serbest okuma çalışmaları düzenlenmelidir. Sınıf kitaplıkları oluşturulmalıdır. Beğenilen bir kitabın, metnin tanıtımı yapılmalıdır. Metinler birbiriyle ilişkilendirilmeli, yazılı ve sözlü değerlendirmeler yapılmalıdır. Kütüphaneye yönlendirilmelidir. Drama çalışmaları yaptırılmalıdır.

Okuma eylemi, sürekli ve düzenli bir biçimde zevkle gerçekleştirilmelidir. Okuma çalışmalarında öğrenciler isteklendirilmelidir. Öğrencilerin istekleri de dikkate alınarak kitaplar seçilmeli, okuma ortamları oluşturulmalıdır. “Çocukları okumaya teşvik etmek için okunacak materyalin kolay ulaşılabilir olması yanında bunun uygun biçimde sunulması da gerekmektedir. Çocukların okumak için bireysel olarak özgürce kullanabilecekleri yeterli boş zamanlarının olması ve okumayı teşvik eden uygun bir okuma ortamının hazırlanması gerekir” (Yıldız , 2008: 119).

Okuma alışkanlığının temeli, aile içinde atılmalı, eğitim kurumlarında devamlılığı sağlanmalıdır. Bireyin karşılaştığı ilk öğrenme ortamı ailedir. “Aileler, çocuklara okuma materyalleri sağlamalı ve onları güdülemelidir. Çocukları okumaya özendirmeli ve onlara düzenli olarak çeşitli hikâyeler, masallar, romanlar vb.

okumalıdır. Okunanlar tartışılmalı ve değerlendirilmelidir. Çocuklarda okuma zevk ve isteği oluşturulmalıdır” (Keskinılıç vd., 2005: 127).

Öğrenciler anne –babanın okumaya ilişkin olumlu tutumlarından etkilenecektir. Anne –babanın okuma alışkanlığı kazanmış olması, öğrencilerin okumaya ilgisini artıracak, zaman içerisinde okuma alışkanlığını kazanmasını sağlayacaktır. Bununla birlikte ailenin eğitim, sosyo –ekonomik düzeyi okuma alışkanlığının kazandırılmasında etkilidir. Evlerde kitaplıklar oluşturulması, küçük yaşlarda çocuklara farklı türde kitaplar okunması, evde okuma saatlerinin düzenlenmesi okuma alışkanlığının kazandırılmasını sağlar. Süreli yayınlara abone olunması, ödül olarak kitap hediye edilmesi, çocukların kitapçıya götürülmesi okuma alışkanlığının kazandırılmasında etkilidir.

2.6.1. Okuma Alışkanlığı Kazandırılmasında Öğretmenin Rolü

Okuma alışkanlığının kazandırılmasında en önemli rol öğretmene düşmektedir. Okuma becerisinin kazandırılması ve sürekliliği öğretmene bağlıdır. Öğretmen, Okumaya yönelik öğrenme ortamlarını iyi hazırlamalıdır. Öğretmen, öğrencilerin düzeylerini dikkate almalı, öğrencinin okuma ve anlamayı ne şekilde gerçekleştireceğini bilmeli, okunacak materyali nasıl sunacağını bilmelidir. “Öğretmenin aşamalıya ve düzeye uygunluğa özen göstererek yerinde yapacağı özendirmeler, öğrencilerin okuma alışkanlık ve zevki kazanmalarını sağlayacaktır. Bunun için okuma saatlerinde çok yönlü ve özgür okuma seçeneklerinin sunulması gerekecektir” (Ünalın, 2006: 68).

Okumanın anlamlandırılması, çeşitli yöntem ve tekniklerle okuma amacının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Öğrenme ortamının iyi hazırlayıp uygun strateji ve yöntemleri kullanılmasıyla öğrencide istendik davranışlar gerçekleşecektir. “Etkili öğretmen, öğrencilerin metni iyi okumaları ve anlamaları için onlara ilişkilendirmelerin, çıkarımların, tekrar okumaların, görsel oluşturmanın, tahminleri kontrol etmenin ve okuma hızını materyalin güçlük düzeyine ve okuyucunun amacına göre uyarılmanın nasıl yapılacağını gösterendir” (Akyol, 2007: 28).

Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılırken onların beklentilerinin de göz önünde bulundurulması gerekir. Öğrencilere okuyacağı kitabı seçme ve okuduklarını

tanıtma olanağı verilmelidir. Öğrenciler, kitap okuma çalışmaları zorunlu oldukları için değil, istekli oldukları için gerçekleştirmelidir. “Kitap çocuk tarafından serbestçe seçildiğinden, seviyesinin çocuğa ağır gelmesi, kendini okumaya mecbur hissetmesi vs. nedenlerden dolayı çıkabilecek olumsuz durumlar engellenmiş olacaktır. Bunun sonucunda okuma baskısı kalkacak, okuma isteksizliği engellenecek ve dolayısıyla okuma sevgisi geliştirilecektir” (Yıldız, 2008: 120).

Öğretmenin sınıf içi tutum ve davranışları eğitimde önemli bir yer tutmaktadır. Öğretmenin sınıf içerisindeki katı tutumu ya da serbest hareketleri okuma eğitimini olumsuz yönde etkileyecektir. “Öğretmen okuma eğitimini çocuğun kişiliğinin gelişmesi yönünde kurmalı ve geliştirmelidir. Öğretmen seçeceği metinlerle öğrencinin kişiliğini geliştirmelidir” (Yalçın, 2006: 59).

2.7. Kelime Varlığının Geliştirilmesi

Kelime hazinesinin geliştirilmesi dinleme, okuma, yazma, konuşma becerilerinin amacına uygun olarak gerçekleşmesi ile mümkündür. Kelimeleri kullanma becerisi ve kelime dağarcığı hayat boyu bireyin başarısını etkileyecektir. “Çocuğun başta Türkçe olmak üzere bütün ders ve etkinliklerdeki başarısı büyük ölçüde kelime hazinesinin zenginliğine bağlıdır. Okulun ilk yıllarında kelime hazinesi yönünden iyi yetişmemiş olan öğrenciler sonraki sınıflarda metinleri kavramada zorluk çekerler” (Korkmaz, 2008: 81).

İnsanın kendisini ve dünyayı algılaması kelimeleri kullanma becerisi ile yakından ilgilidir. “İnsan kelimelerle düşünür, düşüncelerini de kelimeler yardımıyla açığa vurur. Kelime dağarcığı zengin olan bir kimse daha iyi ve doğru düşünür” (Korkmaz, 2008: 82).

Bireylerin kelime hazinesi yaş, çevre, ekonomi vb. unsurlara göre değişir. Bireyin yeni kelimeleri dağarcığına yerleştirmesi zaman içerisinde gerçekleşecektir. “Yeni öğrenilen kelimeler, öğrencinin, hayat boyunca kullanılmasını işite işite, okuya okuya, karşılaşacağı Türkçe örnekler içinde tekrarlı tekrarlı, düşünce düzeyi geliştikçe zihnine, bilincine yerleşir ki, bu oldukça uzun bir süreçtir” (Tazebay vd., 2008: 91).

Türkçe Dersi Öğretim Programı, kelime dağarcığının geliştirilmesinde şu uygulamalara yer vermiştir: Okuma sırasında öğrencilerin anlamını bilmedikleri kelimeler belirlenir. Kelimelerin anlamlarının kendisinden önce veya sonra gelen kelimeye, kelimenin içinde geçtiği cümleye, metne ve görsellere bakarak tahmin edilmesi istenir. Tahminler kontrol ettirilir, Eğer yanlış bir tahmin yapmışlarsa arkadaşlarına sormaları, sözlüğe bakmaları istenebilir. Bulunan doğru anlam tahminlerinin karşısına yazdırılır. Kelime hakkında konuşmaları, kelimeyle yeni cümleler kurmaları, kelimelerin çağrıştırdıklarını açıklamaları istenmektedir. “Ana dili öğretiminde, öğretilecek dilin en sık geçen, en gerekli kelimelerin saptanması, bu öğretimden alınacak sonucun başarılı olup olmamasında rol oynamakta, öğrenen kişiye en gerekli kelimelerin belirlenmesi konusunda, özellikle sıklık sayımına dayanan çalışmalar yapılmaktadır” (Aksan, 1995: 341).

Kelimenin metinde hangi anlamda kullanıldığı önemli olduğundan anlamı bilinmeyen kelimeler için önce sözlüğe bakmak doğru değildir. Öğrenci kelimenin anlamını metinden sezmeli, sonra sözlüğe bakmalıdır. İlköğretim ikinci kademe öğretim programında kelime hazinesini geliştirmeye dönük kazanımlar dinleme, konuşma, okuma, yazma, dil bilgisi başlıkları altında ele alınmıştır. Okuma alanında, kelimeler arasında anlam ilişkilerini kavrama, anlam farklılıklarını dikkate alma, kelime ve kelime gruplarını cümlede kullanma, öğrenilen kelimedenden sözlük oluşturma kazanımlarıyla kelime dağarcığının zenginleştirilmesi hedeflenmektedir.

Okuma ve anlama becerilerinin kazanılması hem kelime varlığını zenginleştirecek hem de okuduğunu anlama çalışmalarını verimli kılacaktır. Okuma ve kelime varlığına yönelik kazanımlar birbiriyle iç içe olduğundan birinde görülen eksiklikler ve hatalar diğerini etkileyecektir. “Kelime bilgisinin okuma edinimindeki rolünü tam olarak belirleyebilmek için kişinin öncelikle psikolojik olarak geçerli okuma becerilerini tespit etmesi ve değerlendirmesi gerekir” (Quellette, 2006: 555).

Okuduğunu anlama çalışmaları yaptırılırken öğrencilerin ön bilgileri yoklanmalıdır. “Kelimeler çok farklı ortamlarda öğretilmeli, listeleme çalışmaları ve oyunlara yer verilmeli, cümle ve metin ortamındaki ipuçlarına dikkat çekilmelidir. Kelime kökü ve ekleri üzerinde çalışılmalı, anlam analiz tablosu ve çeşitli beyin haritalarına başvurarak kelimeler arası ilişkiler kavratılmalıdır. Kelime kullanımı öğretilmelidir” (Akyol, 2007: 27).

Öğrencinin kendine ve dünyaya bakış açısı sözcük dağarcığının zenginliğine bağlıdır. Zengin bir kelime varlığına sahip bireyler, kendilerini ifade etme, başkalarını anlama, olaylara ve durumlara farklı açılardan bakma donanımına sahiptirler. “Türkçe için en tehlikeli gelişmelerden biri, genellikle az okuyan halk yığınlarının gittikçe daralan bir sözcük varlığıyla konuşur, yazar duruma gelmeleri, sözcük, deyim, atasözü ve anlatım biçimlerinden yavaş yavaş uzaklaşmaları, yanlış sesletimlere, yanlış söz dizimi kalıplarına yönelmeleridir” (Aksan, 2006: 202).

Öğrenciler okuma öğretimi ile kelimeleri tanıyacak, metin için hangi anlamda ve görevde kullanıldığını görecektir, kendini daha iyi ifade edecektir. Okumanın gelişmesi bir anlamda kelime hazinesinin gelişimine bağlıdır.

Kelime hazinesinin zenginliği ile okuma başarı arasında olumlu yönde bir ilişki vardır. Zengin kelime hazinesi olanlar, kelime öğrenmede farklı stratejileri de kullanmaktadır. Yetersiz kelime hazinesi olanlar gittikçe güçleşen metinleri okuyamamaktadırlar. Araştırmalara göre üçüncü sınıftan sonra kelime hazinesinin geliştirilmesinde en etkili yol okumadır. Öğretmenler çocukları serbest okumaya teşvik etmelidirler. Okunacak kitaplar çok zor ya da kolay olmamalı, çocukların düzeyine uygun olmalıdır. Serbest okuma 1-3 sınıflar için en az 15-30 dakika, 4-8 sınıflar için 30-60 dakika olmalıdır. Diğer etkili bir yol da öğretmenlerin sesli okuma yapmalarıdır (Akyol, 2007: 200).

Kelimelere yönelik kazanımlar tüm öğrenme alanları içerisinde yer almaktadır. Bu kazanımlar ile öğrencilerin kendilerini ifade etme, iletişim ve zihinsel becerileri gelişecektir. “Yapılan araştırmalar kelime tanıma ve zihinsel sözlük ile okul başarısı arasında doğrudan bağ kurmaktadır. Çeşitli araştırmalarda zihinsel sözlükleri zengin olan öğrencilerin hem okul başarılarının hem de düşünme, anlama, sorgulama, ilişkilendirme, sınıflama, sıralama vb. zihinsel becerilerini geliştirdiği ortaya çıkmıştır” (Yaylamaz, 2010: 84).

Okuduğunu anlamaya yönelik olarak yapılan uygulamaların değerlendirilmesi gerekir. Okuma ve okuduğunu anlamaya ilgili değerlendirme ölçekleri kullanılarak hangi aşamada hataların ve eksikliklerin olduğu belirlenmelidir. “Anlama izleme ölçekleri genelde bir okuyucunun metindeki, karışık cümleler, çelişkili cümleler veya

dış bilgi (dünya-hayat hakkındaki bilgi) ile ters düşen ifadeler, gibi tutarsızlıkları fark edebilme yeteneğini değerlendirir”(Cain vd., 2004: 33).

2.8. Okuma Çeşitleri

2.8.1. Sesli Okuma

Sesli okuma, bir yazının dinleyenlerin duyabileceği ve zevkle dinleyebileceği yükseklikte bir sesle okunmasıdır. Sesli okuma, gözle algılanıp zihinde kavranan kelimelerin, işaretlerin ve kelime gruplarının konuşma organlarının yardımıyla söylenmesidir. Sesli okuma bir metindeki duygu ve düşünceleri, bilgi ve gerçekleri başkaları ile paylaşmak için yapılır.

Okuma becerisinin kazandırılmasında sesli okumanın rolü büyüktür. İlk okuma çalışmalarında sesli okuma yöntemi kullanılır. “Okuma eğitimine sesli okuma ile başlamasının temel sebebi, çocukların okumadaki gelişmelerinin adım adım öğretmen tarafından kontrol edilmesinden kaynaklanmaktadır” (Yalçın, 2006: 60).

Sesli okuma, öğrencilerin okumayı öğrenmelerine, okuma seviyelerinin tanınmasına yaradığı gibi, dinleyicilerde de birtakım zihin etkinliklerinin uyanmasını sağlar. “Sesli okuma, dinleyenleri etkiler ve onlara zevk verir. İyi bir okuma dinlendiğinde karmaşık düşünce ve duygular kolaylıkla anlaşılır. Sesli okuma, öğrencilerin iyi dinleme alışkanlıkları kazanmalarında da etkili olur” (Kavcar vd., 2004: 43).

Sesli okuma, gözün satırlar üzerinde sıçraması sonucu kelimeleri görme, anlamlarını kavrayarak seslendirmedir. Okumanın zevkli, hızlı ve anlamın açık olması için gözün kelimeleri tek tek değil, geniş gruplar halinde görmesi gerekir. Sesli okumanın kazandırdığı beceriler:

- Göz hareketlerine düzenlilik kazandırır; öğrenci, bir duruşta kavradığı kelimeleri söylerken, göz öbür durağa güvenle atılır. Bu hareket gözde alışkanlık durumuna gelir. Öğrenciler, düz yazıyı gereğince okumayı öğrenirler.
- Metni sesle yorumladıkları için daha iyi anlarlar.
- Bir yazıyı başkalarına da okuma alışkanlığı kazanarak topluma uyma ve katılma yetenekleri gelişir.

- Öğrenci kendi okumasındaki ilerlemeyi gösterir.
- Derste sesli okuma, öbür öğrencilere dinleme alışkanlığı kazanma fırsatı verir.

Sesli okumanın istenilen düzeyde gerçekleşmesi için bazı niteliklere sahip olması gerekir. İyi bir sesli okumanın nitelikleri şunlardır:

- Ses, yazıdaki ruhsal durumu yansıtmalıdır.
- Sesler doğru çıkarılmalıdır.
- Kelimeler doğru okunmalı, doğru vurgulanmalıdır.
- Cümlelerin anlamı doğru vurgulanmalıdır.
- Yazıda hitap, diyalog, açıklama, sonuç gibi öge ve bölümler titizlikle belirlenmelidir.
- Noktalama kuralları dikkatte alınarak okunmalıdır.
- Anlam bütünlüğü bozulmadan okunmalıdır.
- Ses tonu iyi ayarlanmalıdır.

Öğretim ortamında sesli okuma ile ilgili kuralların kazanılması sağlanılmalıdır. “Öğrencilerin seslerine metnin anlamıyla hiç ilgisi bulunmayan veya konuşmada hiç rastlanmayan özel bir melodi vermemeleri gereklidir. Okuma sırasında çekilen güçlük de anlamlı okumayı ve anlamayı önler. Bunun için yeni bir parçayı sesli okumadan önce çocuğun bunu gözden geçirmesine fırsat verilmelidir” (Öz, 2006: 212).

2.8.2. Sessiz Okuma

Anlamı kolaylaştırıcı bir okuma olan sessiz okuma, ses organlarından herhangi birini hareket ettirmeden yalnız göz ile yapılan bir okumadır. Sessiz okuma sesli okumaya göre bireyin hayatında daha fazla yer alır. Okuma alışkanlığının, estetik duyguların geliştirilmesinde, bilginin kazanılmasında sessiz okuma tercih edilen bir okuma biçimidir. “Sessiz okuma, öğrencinin kendi kendine okuyup öğrenmesine, bağımsız çalışmasına, zamanını ve gücünü daha iyi kullanmasına katkı sağlamaktadır. Bunun için okulda ve okul dışında öğrencilerin sessiz okuma yapmaları özendirilmelidir. İlköğretim düzeyinde sessiz okuma çalışmalarının anlaşılma durumu yoklanmalıdır” (Güneş, 2007:156).

Sessiz okuma, öğrencilerin kendi kendilerine okuyup öğrenmelerini, hızlı okumalarını sağlar. Öğrenciler, sesiz okumaya yönlendirilmeli, bunun alışkanlık haline getirilmesi sağlanmalıdır.

Sessiz okuma kurallarına uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Sessiz okumada kelimelerin gözle tanınması, içten söylenmemesi gerekir. Öğrencilerin dudak kıpırdatmaları önlenmelidir. Okuma esnasında kalem, parmak vb. takibine izin verilmemelidir. Baş ve gövde hareketleri engellenmelidir.

2.9. Okuma Becerilerini Geliştirme

Okumanın amacı, bireyin dil, iletişim, öğrenme, anlama, zihinsel, sosyal ve zihinsel bağımsızlık vb. becerilerini geliştirmektir. “Farklı becerilerin kullanılmasını gerektiren okuma her şeyden önce sağlıklı bir algılamayı gerektirir. Kelime tanıma, anlam bilgisi (semantik), cümle diziliş bilgisi (sentaks), dilsel süreçler ve anlama sağlıklı okumada diğer gerekliliklerdendir” (Akyol, 2007: 15).

Öğrencilerin okuma becerisini kazanmaları için öğretmenin iyi bir model olması gerekmektedir. Öğrencilerin ilgilerine göre metinler okutulmalıdır. Sesli okuma çalışmalarında yanlışlar okuma bittikten sonra düzeltilmelidir. Metin özellikleri dikkatte alınarak kurallarına uygun okuma gerçekleştirilmelidir.

Okuma ile kazandırılacak beceriler öğrenciyi sadece okula değil, hayata da hazırlayacaktır. “Çocuk okulda öğrendiği bir okuma becerisini kullanabilmelidir. Bu anlayış okuma eğitiminin daha fonksiyonel olmasını, hayatla bütünleşmesini sağladığı gibi, çocuğun öğrendiklerinin kendisi için çok gerekli olduğu düşüncesini de benimsemesini sağlayacaktır”(Yalçın, 2006: 61).

Okuma becerileri; okuma öncesi, okuma ve okuma sonrası olmak üzere üç aşamada gerçekleşmektedir:

Okuma öncesi aşamada; hazırlık yapılarak okumanın nasıl gerçekleştirileceği planlanır. Okunacak metinlerin, gerekli araç gereçlerin belirlenmesi gibi ön hazırlıklar yapılır. Okunacak metinle ilişki kurmak, metni analiz etmek için ön bilgiler harekete geçirilir. “Yeterli ön bilgiye sahip olmak anlam kurmada ön şarttır. Öğrencinin dünya, olaylar ve kitaplar hakkında bilgileri kendisi ile okunacak metin arasında bir köprü

oluşturmaktadır. Eğer ön bilgi yetersizliğinden bu bilgi kurulamaz ise anlama ya olmayacaktır ya da yetersiz olacaktır”(Akyol, 2007: 25).

Metinle ilgili sorular sorularak, anahtar kelimeler bulunarak, içerikle ilgili tahminler alınarak zihinsel hazırlık yapılır. Okumaya geçmeden önce metni okuma amacı belirlenmeli, öğrenci metni niçin okuduğunu bilmelidir. Amacın gerçekleşmesini sağlamak için metnin türü, uygun yöntem ve teknikler belirlenmelidir.

Okuma aşaması, öğrencinin okuduğunu anlama becerilerini gerçekleştirmesini, öğrendiklerini yapılandırmasını ve uygulamasını kapsamaktadır. “Öğrencinin okuma sırasındaki görevi anlama kurmaya çalışmaktır. Okuma sırasında öğrenci bütün dikkatini süreç üzerine yoğunlaştırmış olmalıdır” (Akyol, 2007: 27).

Öğrenci okuma aşamasında kelime tanıma, kelimenin anlamını metinden hareketle bulma, sözlük kullanma, kelimeleri cümlede kullanma, cümleler arasında ilişki kurma, ana düşünce ve yardımcı düşünceleri belirleme, paragraflar arasında bağ kurma, metnin konusunu belirleme, türünü belirleme, özetleme, metne uygun başlık bulma, metinle ilgili çıkarımlarda bulunma gibi etkinlikler yaptırılır.

Öğrenilenlerin kalıcılığını sağlamak amacıyla, metnin önemli noktalarını belirleme, tahminleri doğrulama, yazarın amacını belirleme, bilgileri sıralama, sınıflama, ilişkilendirme, zihinde düzenleme, anahtar kelimeleri kullanma gibi çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Bilgilerin kalıcılığı öğrenilenlerin uygulanmasına bağlıdır. Öğrenciler öğrendiklerini kendi hayatlarıyla ilişkilendirmeli, örnekler vermeleri, karşılaştırma yapmaları, çözüm üretmeleri sağlanmalıdır.

Okuma sonrası, okuma çalışmalarının değerlendirilmesi sürecidir. Eleştirme, yorumlama, sorgulama gibi çalışmalar yaptırılarak değerlendirme çalışmaları yaptırılır. “İyi okuyucu aldığı notları da kullanarak özetlemeler yapar. İlk izlenimlerinin ve düşüncelerinin gelişim ve değişimini zihinsel süzgeçten geçirerek yeni anlama ulaşma şeklini bir kez daha düşünür ve yorum yapmaya çalışır. Yorumlar yoluyla metinler arası bağlantılar kurulduğu gibi öğrencilerin ilişkilendirme becerileri de gelişecektir” (Akyol, 2007: 28).

Metnin anlaşılıp anlaşılmadığı konusunda bir fikir edinmek için değerlendirmeler yapılmalıdır.

2.10. Okuma Teknikleri

Okuma sürecinin etkin gerçekleştirilmesi için değişik süreçler kullanılmaktadır. Bu tekniklerin kullanılması okuduğunu anlamayı kolaylaştırarak okuma becerilerini geliştirir.

Okuma öncesinde, okumayı planlama teknikleri uygulanır. Bu teknikler;

- Ön bilgiler harekete geçirilir
- Okuma amacı belirlenir.
- Metin tanınır ve uygun yöntem belirlenir
- Metin hızlıca gözden geçirilir

Okuma aşamasında;

- Kelimeleri tanıma,
- Cümleyi anlama,
- Paragrafı anlama,
- Metni okuma,
- Metni anlama,
- Bilgiyi yapılandırma,
- Bilgiyi düzenleme teknikleridir.

Okuma sonrasında;

- Metni değerlendirme teknikleri uygulanır.

Teknikler metnin özelliklerine göre değişiklik gösterir. Bir metinde tüm teknikleri kullanmaya gerek yoktur. Önemli olan uygun tekniği kullanmaktır. “Metnin türüne, yazılışına, yapısına göre bu tekniklerden bazıları seçilir ve uygulanır. Önemli olan öğrencilere çeşitli tekniklerin olduğunu göstermek, bu teknikleri öğretmek, okuma sürecinde teknikleri bilinçli olarak seçme ve kullanma alışkanlığı oluşturmaktır” (Güneş, 2007: 147).

2.11. Metin Türleri

İlköğretimde okuma ile kazandırılacak beceriler, Türkçe öğretiminin amacına ve öğrencinin ilgi ve anlama düzeyine göre belirlenmiştir. Öğrencinin beklentileri ile metin arasında yakın bir ilgi vardır. Metnin yapısı beklentilere karşıladığı ölçüde anlamada

kolaylaşacaktır. “İlköğretim okulları için öngörülen okuma metinleri genelde didaktik açıdan basitten zora doğru ilerleyenlerden oluşmakla birlikte, bazen mükemmel olmayandan mükemmel olanlara doğru kaydığı dikkat çekmektedir” (Yıldız, 2008: 124).

Okuma çalışmalarında farklı metinlerin okunması sağlanmalıdır. Öğrenciler, farklı metin çalışmaları ile daha zengin bir bakış açısı kazanacaklardır. “Bu metinler, öğrencilerin farklı dünyalarla, karakterlerle, kültürlerle ve alışkanlıklarla karşılaşmalarını sağlayacaktır” (Akyol, 2007: 18).

Metin çalışmaları yapılırken uygulamaya dönük çok yönlü çalışmaların yapılması gerekir. “Farklı okuma konuları, bunların değişik yaklaşımlar ve okuma tutumları ile okunmasını gerektirmektedir. Çocukların metinlerden bilgi çıkarmayı, onları bir iletişim aracı, eğlendirme aracı, hayata ve kişisel gelişime yardımcı olan bir araç olarak kullanabilmeyi öğrenmeleri gerekir” (Yıldız, 2008: 136).

Türkçe öğretiminde metinler; olaya dayalı, bilgiye dayalı ve şiirsel metinler olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

2.11.1. Olaya Dayalı Metinler

Metinde anlatılanların bir olayın etrafında geliştiği metinlerdir. Masal, hikâye, roman gibi türlerde asıl unsur olaydır. Olaya dayalı metinlerde bir anlatıcı bulunur. Kişi, yer, zaman unsurlarının yer aldığı bu metinler, kurmaca bir yapıya sahiptir. “Kurmaca dünyadaki olaylar, şahıslar, mekânlar ve zaman gerçek değil, onun benzeridir. Yazar tarafından oluşturulan kurmaca dünya dilin imkânları sayesinde vücut bulur” (Temizkan, 2009: 140).

Olaya bağlı metinler, metnin yapısı (olay örgüsü, kişiler, mekân, zaman), metnin teması (metnin yazılış amacı, iletisi), dil ve anlatım, anlama ve yorumlama, metin ve yazar açısından incelenerek değerlendirilir. “Bu tür metinler (kurgu)in amacı okuyucunun hayal gücünü geliştirmek, yazarın çevreyi ve olayları algılama tarzı üzerinde fikirler vermektir. Kısa hikâyeler, romanlar, destanlar vb. bu grubun örnekleri arasında sayılabilir” (Akyol, 2007: 26).

Olaya dayalı metinlerin anlaşılması için farklı uygulamalar yaptırılabilir. “Öğrencilere öyküleyici bir metnin yapısını anlatmak için çeşitli yazılar okunur ve bu

özellikler tablo ya da şemalar üzerinde gösterilir. Şema giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç bölüm olarak hazırlanır. Öğrencinin girişi, olayları ve sonucu bulması istenir” (Güneş, 2007: 221).

2.11.2. Bilgiye Dayalı Metinler

Düşünceye dayalı, bilgilendirici, somut metinlerdir. Bir konu hakkında bilgi edinmek, başkalarının düşüncelerinden faydalanmak amacıyla bilgiye dayalı metinlerden yararlanılır. “Öğretici nitelikli metinlerin temel amacı okuyuculara birtakım bilgileri, doğruları ve gerçekleri öğretmektir. Öğretme amacı bu tür yazıları yönlendiren ana etkidir” (Özdemir, 2007: 71).

Bu tür metinlerde en önemli unsur ana fikirdir. Ana fikirden sonra yardımcı fikirler ve metinle ilgili diğer unsurlar gelmektedir. “Öğretici metinler okunurken konunun ne olduğu, bakış açısı, ana fikir, ana fikrin verilme şekli ön plana çıkmaktadır” (Arıcı, 2008: 29).

Bilgiye dayalı metinlerin anlaşılması için farklı okuma yöntemleri uygulanır. Temizkan 2009’da yayınlanan çalışmasında, okuyucunun öğretici nitelikteki metinlere metnin yapısı, metnin içeriği, bilgi iletimi olmak üzere üç açıdan bakması gerektiğini belirtir.

Metnin yapısı çözümlenirken metnin neyi, niçin anlattığı gibi unsurlar bulunur. Metnin içeriğine bakıldığında, kelimelerin, cümlelerin, paragrafların anlamları belirlenir. Bilgi iletimi aşamasında metin eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilir. Okuyucu metindeki düşünceleri kendi düşüncesiyle karşılaştırır, yargılara varır, elde ettiklerini değerlendirir. “Makaleler, düz yazılar, mektuplar, biyografiler, gazete yayınları, konuşmalar gerçekçi metinlere örnek olarak verilebilir. Bu tür metinler listeleme, kronolojik sıralama, sebep-sonuç, tanımlama, problem çözme formatlarında karşımıza çıkar. Bu metinler okunurken çok dikkatli olunmalı hatta notlar alınmalı, özetleme yapılmalıdır” (Akyol: 2007: 27).

2.11.3. Şiir Türlerindeki Metinler

Şiir, duyguya dayalı bir türdür. Bu türde amacına uygun okuma yapmak, şiirdeki duygunun sezilmesine ve anlaşılmasına bağlıdır. İçerik, teknik, dil ve anlatım yönünden yapılacak iyi bir değerlendirme şiirsel metinlerin anlaşılmasını sağlayacaktır.

Öğrencilerin bir şiiri anlamaları, şiirin kendine has dil özelliklerini kavramalarına bağlıdır. Yavuz'a (2010: 82) göre, şiir dilini gündelik konuşma dilinden ayırmak; şiir dilini sembolik dil, gerçekliğin dilini de gündelik konuşma dili olarak belirtmektir. Böylece gerçekliğin, dünyaya ait gerçeklikten sanata ait gerçekliğe dönüşerek doğaya ait gerçeklikle sanata ait gerçeklik ayrımının olduğu dile getirilir.

Şiir metinlerinin doğru anlamlandırılması için bu metinlerin kendine özgü unsurları dikkate alınmalıdır. Öğrencilerin şiirin biçim ve içerik özelliklerini fark etmeleri sağlanmalıdır. “Şiirsel metinlerin okunmasında ses, söylem, hayal ve semboller gibi şiire ait unsurlar öne çıkmaktadır”(ARICI, 2008: 29).

Şiir türü diğer türlere göre farklılıklar göstermektedir. Öğrenciler bu farklılıkları bilerek şiir metinlerini incelemelidir. “Şiir çözümlerinde önemli olan şiirin duygularının çocuk tarafından zenginleştirilmesidir. Çocuk kendi duygularını şiire katabiliyorsa ve okuduğu şiir vasıtasıyla kendi duygularının farkına varabiliyorsa, şiir incelemeleri amacına ulaşıyor demektir. Öğretmen, şiir yorumlarını çocukların seviyesine göre yapmalıdır” (Ünalın, 2006: 134).

2.12. Türkçe Dersi Öğretim Programı'na Göre Okuma Yöntemleri

Uygun yöntemlerle okuma çalışmalarının yapılması, metnin anlaşılmasını, dikkatin okuma üzerinde yoğunlaşmasını, öğrencinin aktif ve başarılı olmasını sağlayacaktır. Öğrenci yaşadıkları ve okudukları arasında bağ kuracak, eleştirme, sorgulama, çözümleme, değerlendirme gibi becerileri kazanacaktır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı okuma becerisine yönelik olarak aşağıdaki yöntemlerin kullanılmasını önermektedir.

2.12.1. Sessiz Okuma

Amaç: Öğrencilerin akıcı ve hızlı okumalarını sağlamaktır. Sessiz okuma, göz hareketleri ve beyinde meydana gelen okuma sürecine dayanmaktadır. Sesli ve sessiz okuma arasındaki en önemli fark, sesli okumanın sadece anlamayı değil, anlatmayı da kapsamaktadır.

Uygulama: Sessiz okuma, her gün veya haftada bir defa uygulanabilir. Öğrenciler, sınıfta okunacak olan herhangi bir metni veya kendi istedikleri bir kitabı öğretmenin belirlediği bir sürede okurlar. Bütün sınıf sessiz okuma sürecine katılırken, öğretmen de sessiz okuyarak öğrencilere örnek olur. Bu süreçte öğrencilerin başkalarını rahatsız etmeden okumalarına dikkat edilir.

Sessiz okuma sürecinin sonunda, sınıfça veya grup içinde metinle ilgili tartışmalar yapılır. “Bu kitabı neden seçtiniz?”, “Kitapta ilginizi çeken noktalar nelerdir?”, “Bu kitabı arkadaşlarınıza tavsiye etmeniz için sebebi nedir?” gibi sorular sorularak öğrencilerin kitapla ilgili görüşleri alınır.

Öğrenciler, metinde ilgilerini çeken veya anlamadıkları bölümleri, metni okurken neler hissettiklerini yazılı veya sözlü olarak ifade ederler.

2.12.2. Sesli Okuma

Amaç: Öğrencilerin okunan metinde geçen kelimelerin nasıl telâffuz edildiğini ve hangi bağlamda kullanıldığını anlamalarını sağlamaktır. Sesli okuma, öğrencilerin okuma seviyesini belirlemeye yardımcı olurken, dinleyenlerin zihinsel faaliyetlerinin gelişmesine de katkı sağlar. Öğrencilerin düzgün konuşma yeteneğini geliştirir. Sesli ve güzel okuma, dinleyicilerin konuya ilgi duymasını sağlar ve okuma zevki uyandırır.

Uygulama: Sesli okuma farklı şekillerde yapılabilir. Birinci yol, öğretmenin açık ve anlaşılır bir biçimde, herkesin duyacağı bir ses tonuyla örnek okuma yaptıktan sonra, öğrencilere metni kavramaya yönelik sorular sorması ve etkinlikler yaptırmasıdır. İkinci yol, öğretmenin örnek okumasından sonra bir öğrencinin sesli okumasıdır. Üçüncü yol ise, yine öğretmenin örnek okumasından sonra öğrencilerin gruplara ayrılarak her gruptan bir öğrenci veya grubun tamamının sesli olarak okumasıdır. Sesli okumanın en önemli şartı, kelimeleri doğru telâffuz etmek, okuma zevki uyandırmak ve konuşur gibi okumaktır. Sesli okumada hızlı okumaktan çok, uygun yerlerde duraklama

yapmak önemlidir. Ses tonu, metindeki duygu ve düşüncelere bağlı olarak ayarlanmalıdır. Okunan metin dikkatle dinlenmeli, okuma süreci kesintiye uğratılmamalı, düzeltmeler ve açıklamalar okumanın sonuna bırakılmalı, aynı parça sebepsiz yere tekrar okutulmamalıdır.

2.12.3. Göz Atarak Okuma

Amaç: Konunun ayrıntılara girilmeden, ana hatlarıyla kavranmasıdır.

Uygulama: Metnin içeriğini anlamak ve istenen bilgiye ulaşmak için önce metnin başlığına bakılır; uzunluğu ve biçimi incelenerek metin şekil bakımından değerlendirilir. Metnin konusunu anlamak için gözler hızla metin üzerinde gezdirilir. Zihinde oluşan soruların cevabı olabilecek cümleler bütün olarak okunur. Böylece ayrıntılar atlanarak ana fikre ulaşılmış olur. Öğretmen, verilen metnin ana fikrinin bulunması için belirli bir süre verir. Bu süre sonunda öğrencilerin verdikleri cevaplar tartışılır ve ana fikir söylenir.

2.12.4. Özetleyerek Okuma

Amaç: Konunun ana hatlarının kavranmasını sağlamaktır.

Uygulama: Metni okumaya başlamadan önce, tahtaya “Metinde geçen şahıs ve varlıklar kimlerdir?”, “Olaylar nerede ve ne zaman geçmektedir?”, “Metnin giriş ve sonuç bölümlerinde ne tür değişiklikler olmuştur?” gibi sorular yazılır. Öğrencilerden metni dinlerken veya okurken bu soruların cevaplarını bulmaya çalışmaları istenir. Okuma süreci zaman zaman kesintiye uğratarak öğrencilere okunan bölümün özetini çıkarmaları için süre verilir. Okuma bittikten sonra, her bölümün özetini bir veya iki cümle ile yeniden ifade etmeleri ve bu cümleleri birleştirerek tek bir paragrafa dönüştürmeleri istenir. Metin ikinci kez okunur ve öğrenciler gerekli düzeltmeleri yaparlar.

2.12.5. Not Alarak Okuma

Amaç: Öğrencileri okuma sürecinde etkin kılmak, onların önemli bilgi, düşünce ve olayları hatırlamalarını sağlamaktır.

Uygulama: Sesli ve sessiz okuma sırasında öğrencilerden, okuma amaçlarına göre not almaları istenir. Bunun için öğrencilere farklı çalışma kâğıtları verilebilir. Sesli okuma öncesinde öğrencilere, metnin türü ve konusu hakkında bilgi verilerek not alma sırasında dikkat etmeleri gereken noktalara değinilir. Öğretmen, önemli cümleleri veya bölümleri ikinci kez okuyarak öğrencilerin dikkatini çeker. Okuma sonunda öğrencilerin aldıkları notlar değerlendirilir.

Sessiz okuma sırasında öğrenciler, kartlara veya kâğıtlara önemli gördükleri yerleri not ederler.

2.12.6. İşaretleyerek Okuma

Amaç: Konuyu anlamaya yardımcı olacak anahtar kelime ve kavramlar ile önemli görülen yerlerin belirlenmesidir.

Uygulama: Not alma yönteminden farklı olarak öğrenciler, önemli gördükleri yerleri metin üzerinde işaretler. Öğrenciler altını çizdikleri veya çeşitli işaretlerle belirledikleri bölümleri, kendi cümleleriyle ifade ederek anlamlı bir metin oluştururlar. Böylece, metin ana hatlarıyla kavranmış olur.

2.12.7. Tahmin Ederek Okuma

Amaç: Öğrencileri okuma sürecinde etkin kılmak için metinde geçen duygu, düşünce ve olaylarla ilgili merak uyandırmaktır.

Uygulama: Öğrencilere, metinde geçen bazı kelime ve ifadelerin metnin devamı hakkında fikir verebileceği açıklanır. Tahmin ederek okuma çeşitli yollarla yapılabilir:

1. Metnin verilen kısmı öğrenciler tarafından okunur. Öğretmen, öğrencilerden “metinde gelişen ve gelişebilecek olayları” iki ayrı sütuna listelemelerini ister. Metnin kalan bölümü öğretmen tarafından okunduktan sonra metindeki olayların nasıl sonuçlandığı ayrı bir sütuna yazılır. Bunun için öğrencilere her bölümle ilgili düşüncelerini yazmaları için üç sütundan oluşan çalışma kâğıdı verilir.

2. Öğretmen metnin bir kısmını sesli okur. Öğrencilerde merak uyandıran ifadeler ve bunlarla ilgili sorular tahtaya yazılır. Metnin devamında soruların cevapları buldukça üstleri çizilir.

3. Öğretmen, öğrencilerden metni okumaya başlamadan önce, metnin başlığı ve görsel unsurlardan hareketle metnin içeriğine yönelik tahminlerde bulunmalarını ister. Sesli okuma sırasında duraklamalar yaparak “Sizce bundan sonra ne olabilir?”, “Metnin devamında olayların tahmin ettiğiniz gibi gelişmesinin sebebi nedir?” gibi sorularla öğrencinin dikkatini metne yoğunlaştırır.

2.12.8. Soru Sorarak Okuma

Amaç: Okuma öncesinde ve sürecinde öğrencilere sorular hazırlatılarak metin üzerinde düşüncelerini ve metni anlamalarını sağlamaktır.

Uygulama: Bu yöntemin uygulanması iki şekilde gerçekleştirilir:

1. Metin sesli veya sessiz okunduktan sonra öğrenciler, okuma sürecinde zihinlerinde oluşan soruları yazarlar. Gruplara ayrılarak bu sorulara cevap ararlar. Her gruptan veya sınıftan bir öğrenci, bir arkadaşına soru sorar.

2. Öğrenciler metni okumadan önce ve okuma sırasında, metnin başlığı ve görsel unsurlarıyla ilgili zihinlerinde oluşan soruları tahtaya yazarlar. Cevaplandırılan soruların üstleri çizilir.

2.12.9. Söz Korosu

Amaç: Öğrencilerin okuma ve birlikte çalışma becerilerinin geliştirilmesidir.

Uygulama: Bir şiir veya düz yazı bölümlere ayrılarak bir grup öğrenci tarafından birlikte okunur. Öğrenciler gruplara ayrılır. Metnin, öğretmen tarafından okunarak anlaşılması sağlanır. Söz korusu dört şekilde yapılır:

1. Hep birlikte okuma: Metnin tamamı, sınıf veya bir grup tarafından okunur.

2. Grup olarak okuma: Metin bölümlere ayrılarak her grup bir bölümü okur.

3. Karşılıklı okuma: Öğrenciler iki gruba ayrılarak metnin belirlenmiş bölümlerinden birini bir grup, diğer bölümlerini de ikinci grup okur.

4. Nakaratlı metinleri okuma: Öğrenciler gruplara ayrılarak her bölümü bir grup veya bütün gruplar birlikte okur.

Metin okunurken şahıs ve varlık kadrosu, karakter özelliklerini yansıtacak şekilde seslendirilir.

2.12.10. Okuma Tiyatrosu

Amaç: Öğrencilerin metnin yapısını, dilini ve metinde yer alan şahıs ve varlık kadrosunun özelliklerini anlamalarını sağlamaktır.

Uygulama: Metin okunduktan sonra diyaloglara dönüştürülerek tiyatro metni hâline getirilir. Metnin içeriğiyle ilgili değişiklik yapılmaz, konuşma cümlelerinden ve olaylardan hareketle diyaloglar oluşturulur. Her öğrenci okuyacağı bölüme hazırlanır. Aynı zamanda metnin kavranması sağlanmalıdır. Öğrenciler, okudukları bölümde vermeleri gereken duyguyu, metnin bağlamından hareketle açıklayabilmelidir.

2.12.11. Ezberleme

Amaç: Öğrencilerin hafızalarını güçlendirmek, kültürel ve edebî değere sahip metinlerdeki cümle yapılarını ve söz varlığını kavrayarak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmalarını sağlamaktır.

Uygulama: Öğrencilerin seviyelerine, ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olarak belirlenen metinler (şiirler, kısa düz yazılar, güzel sözler vb.), belirli bir süre içinde öğrenciler tarafından ezberlenir. Ezberlenen metinler, sınıf içi veya sınıf dışı etkinliklerde sunulur. Böylelikle öğrencilerin söz varlığı zenginleşir, Türkçeyi kurallarına uygun kullanma becerileri ve öz güvenleri gelişir.

2.12.12. Metinlerle İlişkilendirme

Amaç: Öğrencilerin, okudukları metinle diğer metinler arasında ilişki kurmasını sağlayarak düşünme becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Metin okunduktan sonra öğrencilere, daha önce okudukları diğer metinlerle ne gibi benzerliklerinin olduğu sorulur. Metinler arasında yer, zaman, şahıs

ve varlık kadrosu, konu, düşünce ve olay bakımlarından ilişki kurmaları istenir. “Bu kitabın konusu ile daha önce okuduğumuz ‘.....’ adlı kitabın konusu arasında nasıl bir ilişki vardır?”, “Bu iki kitap arasında şahıs ve varlık kadrosu yönlerinden nasıl benzerlikler bulunmaktadır?” gibi sorularla öğrencilere yol gösterilir.

2.12.13. Tartışarak Okuma

Amaç: Öğrencilerin, metinde işlenen konuyla ilgili bilgi, duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşmalarını ve onların bilgi ve görüşlerinden yararlanarak farklı bakış açıları kazanmalarını sağlamaktır.

Uygulama: Bu yöntem, metin bölümlere ayrılarak uygulanabileceği gibi metnin bütününe yönelik olarak da uygulanabilir. Tartışma sınıfça veya küçük gruplar hâlinde yapılabilir. Tartışma sonunda varılan ortak düşünceler not edilerek metin hâlinde sunulur. Bütün öğrencilerin tartışmaya katılması ve birbirlerinin düşüncelerine saygı duyması sağlanır.

2.12.14. Eleştirel Okuma

Amaç: Öğrencilere okudukları hakkında soru sorma alışkanlığı kazandırarak konu hakkında düşünmelerini sağlamak; konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla ve tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirerek kendi doğrularını buldurmaktır.

Uygulama: Metin okunurken öğrenciler, katılıp katılmadıkları yerleri belirler ve zihinlerinde oluşan sorulara cevap ararlar. Duygu, düşünce ve olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmaya çalışırlar. Kişisel deneyimlerinden hareketle okuduklarını anlamlandırırılar.

2.13. Okuma Kazanımları

Okuma becerisine ilişkin bilgi ve beceriler, ilgili kazanımların edinilmesine bağlıdır. Türkçe Dersi Öğretim Programı (6,7,8) okuma amaç ve kazanımları:

Okuma kurallarını uygulama: Okuma sürecinin başarılı gerçekleşmesi okuma kurallarının tam ve doğru yapılmasına bağlıdır. Okuma kurallarına ilişkin kazanımlar:

- Sesini ve beden dilini etkili kullanır.
- Akıcı bir biçimde okur.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Sözün ezgisine dikkat ederek okur.
- Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.

Okuduğu metni anlama ve çözümleme: Öğrenci tarafından bir metnin anlaşılması, metnin analiz edilmesi okuma becerisinin amacına uygun bir şekilde gerçekleştiğini gösterir. Öğrencilere okuduğu metni anlama ve çözümlenmeye ilişkin kazanımlar:

- Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
- Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
- Metnin konusunu belirler.
- Metnin ana fikrini/ ana duygusunu belirler.
- Metindeki yardımcı fikirleri/ duyguları belirler.
- Anlatımın kimin ağzından yapıldığını belirler.
- Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
- Metindeki sebep- sonuç ilişkilerini fark eder.
- Metindeki amaç- sonuç ilişkilerini fark eder.
- Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özelliklerini fark eder.
- Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.
- Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
- Okuduklarını kendi cümleleriyle, kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
- Metne ilişkin sorulara cevap verir.
- Metne ilişkin sorular oluşturur.
- Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrar.
- Metnin planını kavrar.
- Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantıları fark eder.
- Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.

- Metinde yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarının işlevini fark eder.
- Metne ilişkin karşılaştırmalar yapar.
- Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
- Metinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
- Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.
- Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
- Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
- Okuduklarını kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
- Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.
- Metnin başlığı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
- Okuduğu metne farklı başlıklar bulur.
- Metnin yazarı ve şairi hakkında bilgi edinir.

Okuduğu metni değerlendirme: Öğrenciler, okudukları metinle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmeli, metnin unsurlarını değerlendirmelidir. Okuduğu metni değerlendirmeye ilişkin kazanımlar:

- Metni dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
- Metni içerik yönünden değerlendirir.

Kelime varlığını zenginleştirme: Okuma ve okuduğunu anlama süreci, kelimeleri tanıma ve kullanma becerilerini gerektirmektedir. Kelime varlığının zengin olması öğrencinin başarılı olmasını sağlayacaktır. Kelime varlığını zenginleştirmeye ilişkin kazanımlar:

- Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
- Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
- Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
- Okuduklarından hareketle öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

Okuma alışkanlığı kazanma: Okuma alışkanlığı kazanmış öğrenciler, belli bir okuma kültürüne sahip olurlar. Kendilerini geliştirir ve yenilerler. Okuma alışkanlığına ilişkin kazanımlar:

- Okuma planı yapar.
- Farklı türlerde metinler okur.
- Süreli yayınları takip eder.
- Okudukları kitaptan kitaplık oluşturur.
- Kitaplık, kütüphane, kitap fuarı ve kitap evlerinden faydalanır.
- Okudukları ile ilgili duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşır.
- Şiir ezberler, şiir dinletileri düzenler, ezberlediği şiirleri uygun ortamlarda okur.
- Ailesi ile okuma saatleri düzenler.
- Beğendiği kısa yazıları ezberler.

2.14. Okuma Etkinlikleri

Türkçe Dersi Öğretim Programı, okuduğunu anlama kazanımlarına yönelik birtakım etkinliklere yer vermiştir. Bu etkinlikler öneri mahiyetindedir. Bu veya farklı etkinliklerle okuduğunu anlamaya yönelik çalışmalar yaptırılabilir.

Kelime harmanı: Dinlenenlere/izlenenlere yönelik hazırlanmış bulmaca çözümler (1. kazanım).

Kelime listeleme: Fikir veya duygu belirten kelimeler şemaya yerleştirilir (1. kazanım).

Karakterler bir arada: Şahıs ve varlıkların karakter özellikleri tablo üzerinde sıralanır (7. kazanım).

Röportaj: Metindeki şahıs veya varlık kadrosuyla hayalî röportaj yapılır (7. kazanım).

Ya kahramanım olmasaydı!: Öğrenciler, okudukları metinde geçen şahıs ve varlık kadrosunu kişilik, fizikî görünüm ve olaya olan etkileri gibi unsurlar yönüyle karşılaştırır. Bu karşılaştırma yapılırken karşılaştırma şeması kullanılır. Tüm bunlara göre kurgu metinde geçen kahramanlardan bazıları çıkarılırsa nasıl sonuçlar doğabileceği tartışılır (7. kazanım).

Hikâye ağacı oluşturma: Hikâyedeki unsurlar ve birbirleriyle olan ilişkileri gösterilir (7. kazanım).

Tamamlama: Metinden cümleler seçilerek sebep ve sonuç bildiren ifadelerle tamamlanır (8. kazanım).

Kısaca...:Sınıfta sesli okuma çalışması yapılır. Öğrencilerden okunan metnin ana fikrini ve yardımcı fikirlerini bularak metni özetlemeleri istenir (4, 5, 12. kazanım).

Film şeridi oluşturma: Kurgusal bir metin verilerek öğrencilerden metinde geçen olayları kronolojik bir sıraya koymaları ve bu olayları resimlemeleri istenir. Resimler bir film şeridi hâlinde sıralanır (12. kazanım).

Beni düzenle: Metin parçalara ayrılır. Karışık olarak verilen bölümler kronolojik sıraya göre düzenlenir. Düzenlenen metin özetlenir (12. kazanım).

Resimleme: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruba bir metin verilir. Verilen metinler grup içinde okunur. Her gruptan bir kişi metni özetler. Daha sonra grup üyeleri bir kâğıdı üç bölüme ayırarak metnin giriş, gelişme, sonuç bölümlerini resimlendirir ve metindeki uygun cümleleri resme yerleştirir. Yapılan resimler, grup üyeleri arasında değiştirilir (12. kazanım).

Canlanan hikâyeler: Öğrencilerden biri beğendiği bir hikâyeyi seçer. Kendisini hikâyedeki şahıs veya varlık kadrosundan birinin yerine koyar. Hikâyenin konusuna ve canlandırdığı şahıs veya varlığın özelliğine uygun kostüm giyerek sınıf ortamında kendi bakış açısından hikâyeyi anlatır (21. kazanım).

Benim kahramanım: Her gruptan bir öğrenci seçilerek okunan metindeki bir kişi belirler. Öğrenciye birtakım sorular yöneltilirken yardımcı olması için öğretmen sorulara önce kendisinin belirlediği bir kahraman aracılığıyla cevap verir (21. kazanım).

Çözüm üretme: Metinde ortaya konan sorunlara “Ben olsaydım...” ifadesiyle çözüm aranır (22. kazanım).

Tamamlama: Yarıda kesilen fıkra veya hikâye tamamlanır (23. kazanım).

Farkını bul: Öğrencilere farklı şiir ve düz yazı metinleri dinletilir. Bu metinler söyleyiş ve ahenk unsurları yönünden farklılıkları belirtilerek karşılaştırılır. Karşılaştırma sonunda şiirin özellikleri belirlenir (25. kazanım).

Şifre çözücü: İçinde bilinen bir eser adının saklandığı bir metin yazılır. Eser adının şifreli olmasına dikkat edilir. Daha sonra şifreyi çözmek için bazı ipuçları verilir.

Öğrenciler bu ipuçlarından yola çıkarak metinde geçen eser adını bulurlar (29. kazanım).

Ne çıkarırsa... : Konu ile ilgili cümleler kartlara yazılarak kutuya atılır. Her grup bir kart çeker. Çekilen kartta yazılanlar grup üyeleri arasında tartışılır.

2.15. Okuma Becerisini Ölçme ve Değerlendirme

Okuma hedeflerinin gerçekleşip gerçekleşmediği ölçme ve değerlendirme sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ölçme ve değerlendirme yöntemleri doğru, tutarlı, geçerli nitelikte olmalıdır. “Okuma etkinliklerinin ölçme ve değerlendirilmesi formal ve informal değerlendirmeler şeklinde yapılabilir. Okuma öncesi, sırası ve sonrasında değerlendirme yapılacağı gibi genel bir değerlendirme de yapılabilir ” (Akyol, 2007: 45).

Okuma öncesinde, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesi amacıyla ölçme ve değerlendirme yapılır. Okuma sürecinde ölçme ve değerlendirme okuma ve anlama becerilerini ve eksikliklerin belirlenmesi amacıyla yapılır. Yapılan uygulamalarla geri bildirim alınmakta, eksiklikler tamamlanmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin daha iyi öğrenmeleri ve ne öğrendiklerinin farkına varmaları sağlamaktadır. “Yapılan ölçme ve değerlendirmeler öğretimi yönlendirdiği gibi öğretmene de öğrencilerin ilgileri, tavırları, ihtiyaçları, kullandıkları stratejiler ve başarı durumları hakkında bilgi verir” (Akyol, 2007: 45).

Okuma sürecinin sonunda ise, başarı testleri uygulanabilir, okuma becerisine yönelik oluşturulacak ürün dosyaları değerlendirilebilir.

Okumaya becerisini ölçme ve değerlendirmede; tutum ölçekleri, gözlem formları, başarı testleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme formları, akran değerlendirme formları kullanılmaktadır.

Okuma becerisine yönelik ölçme ve değerlendirme öğrencilerin başarılarını belirlemek, eksikleri tamamlamak amacıyla yapılmalı, okuma kazanımlarına yönelik hazırlanmalıdır. Okuma becerisinde kullanılan ölçme araçları şunlardır:

Kısa cevaplı sorular: Öğrencinin bir kelime, cümle, ya da bir sembol ile cevap vermesi gereken soruları kapsar. Soru ifadesi belirsiz olmamalı, cevap kesin olmalıdır. Bu madde türünde sorular çok dikkatli bir şekilde hazırlanmalıdır. Öğrencilere “Kim?”,

“Ne?”, “Ne zaman?” “Neler?” gibi sorular bu amaçla sorularak cevaplar istenebilir. Bu cevaplar cümle tamamlama, tanımlama, kısa açıklamalar ya da tablo / grafik ile açıklamalar şeklinde olabilir. “Bu teknik bir anda çok fazla kazanımın ölçülmesine fırsat verdiği için konu kapsamının etraflıca ölçülmesine olanak sağlar. Öte yandan objektif ölçme yapma imkânı vermesi diğer önemli avantajlarından biridir” (Bahar M., Nartgün Z., Durmuş S., Bıçak B., 2009: 34).

Bu maddeler için standart bir puanlama anahtarı oluşturulmalıdır. Kısa cevaplı sorular iki türdür. Birisi soru cümlesi, diğeri eksilteli cümle türündedir.

Açık uçlu sorular: Türkçe dersinde öğrencilerin başarılarını değerlendirmek amacıyla öğretmenler tarafından klasik sınavlarda yaygın olarak kullanılan bir madde türüdür. Öğrencilerin ilgi ve tutumlarını, yaratıcı, eleştirel düşüncelerini, okuduğunu anlama becerilerini daha ayrıntılı ölçmededir. “Açık uçlu sorular Türkçe alan bilgisinin çok yönlü denenmesine fırsat verir. Türkçe alan bilgisinde kelime haznesi, dil bilgisi, ifade gücü, yorum ve temaya ait anlamı bir arada ölçülebileceği bir soru türü olması yönünden çok önemlidir” (Nuhoğlu vd., 2008: 195).

Açık uçlu soruların olumlu yönlerinin yanı sıra bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Cevaplama işlemi cevaplayıcının, puanlama işlemi ise puanlayıcının çok zamanını alacağından sorulabilecek soru sayısı sınırlıdır. Cevapları tamamen doğru ya da tamamen yanlış olarak sınıflamak mümkün olmadığından cevapların doğruluk derecesini tayin etmek puanlayıcıya düşer. Puanlamada puanlayıcı kanaati, puanlama işleminde hataya neden olur. Cevabı yazılı olarak ifade etmek zorunlu olduğundan hız vb. değişkenler de puana karışır. Ayrıca açık uçlu soruların güçlük derecesini tayin etmek de zordur.

Bu sınırlılıkları en aza indirmek için açık uçlu sorular hazırlanırken aşağıdaki esaslara dikkat edilmelidir:

- Sorular sınırlandırılmalı, genel sorular sorulmamalıdır.
- Sorular açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Sınavdaki sorular birbirinden bağımsız olmalıdır.
- Sorular mutlaka belli davranışı yoklayan nitelikte olmalı, kitabın belli yerlerinden aynen alınmış ifadeleri içermemelidir.
- Uzun ve az sayıda soru yerine kısa ve çok sayıda soru tercih edilmelidir.

- Sorularda ifade ve yazım hataları olmamalıdır.

Çoktan seçmeli sorular: Bir soru ve onunla ilgili olası cevaplardan oluşur. Verilenden hareketle uygun ve doğru olan cevap seçilir. Bilgi, kavrama, uygulama, analiz düzeyindeki davranışları ölçmede etkilidir. Güvenirliliği yüksektir. Öğrencilerin okuma ve anlama açısından bilgi ve becerilerini ölçecek nitelikte olmalıdır.

Şans faktörü, çoktan seçmeli soruların sınırlıkları arasında bulunmaktadır. “Şans başarısı rastgele hatalardan biri olduğu için öğrencinin gerçek başarısından farklı bir not almasına neden olmaktadır. Bu da öğrencinin aldığı puanın güvenilirliğini ve dolayısıyla geçerliliğini azaltmaktadır” (Çakan, 2008: 97).

Doğru yanlış maddeleri: Bir kısmı doğru bir kısmı yanlış olan yargı cümleleri halinde verilen maddelerden oluşmuştur. “Doğru – yanlış testleri bir konu alanındaki genellemeleri, konular arasındaki karşılaştırmaları, olayların nedensel ilişkilerini, olaylar ve olgular arasındaki ilişkileri, olayların sonuçlarına dönük kestirmeleri, bir sürecin basamaklarını test etme amacı ile kullanılmalıdır” (Bahar vd., 2009: 35)

Verilen bir cümlenin, mevcut bilgilere bağlı olarak doğru mu yanlış mı olduğunun belirlenmesinin istendiği madde türüdür. Bu tarz maddelerin nasıl yazılacağına ilişkin birçok öneri bulunmaktadır. Bu maddeler, çoğu zaman yanlış cevapların doğru cevaplardan daha güvenilir olması nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu nedenle bu tarz maddeler önerilmemekle birlikte yeri ve zamanı geldiğinde de olsa kullanılabilir.

Eşleştirme maddeleri: Eşleştirme maddeleri, iki grup halinde verilen ve birbirleriyle ilgili olan bilgi öğelerinin eşleştirilmesini gerektirir. Eşleştirme maddeleri bir sütundaki soruların diğer sütundaki cevaplarla, bir kavramın ilişkili olduğu diğer kavram ya da kavramlarla vb. eşleştirilmesi ile yapılandırılır. Bu madde türlerinin hazırlanması oldukça kolaydır. Etkili ve nesnel bir puanlamaya imkân sağlar. Benzer seçeneklerin iki ya da daha fazla maddede kullanılabileceği durumlarda tercih edilmektedir. Kavramların, prensiplerin öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılamadığının ölçülmesinde etkilidir. Genellikle eşit olmayan sayıda madde ve seçenek oluşturulmalıdır. Aksi takdirde öğrenciler tahmin etme eğilimi göstermekte ve tüm maddelerle seçenekleri birbirleriyle eşleştirmeye çalışmaktadırlar.

Eşleştirme maddeleri “Kim?, Ne?, Nerede?” gibi soruların cevabını oluşturan olgusal bilgilerin ölçülmesinde daha kullanışlıdır.

Tutum ölçekleri: Tutum, bireylerin belli bir kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluşluk hâli veya eğilimdir. Tutum bir bireye atfedilen bir eğilimdir. Gözlenebilen, ortaya konan davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir.

Tutumların ölçülmesinde en çok kullanılan yöntem Likert ölçeğidir. Likert tipi ölçeklerle, ölçülmek istenen tutumla ilgili çok sayıda olumlu ve olumsuz ifade yazılır. Bu ifadeler için, “Tamamen katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle katılmıyorum” biçiminde tepkide bulunulur. Böylece her cevaplayıcı, ölçekteki her ifadenin kapsadığı tutum objesine katılma / katılmama derecesini bildirmiş olur.

Bir kişinin ölçekten aldığı puan, ölçekte bulunan maddelerden aldığı puanların toplamından oluşur. Öğrencilerin okuma becerisine ilişkin durumlarını belirlemek için tutum ölçekleri uygulanır. Belirlenen ölçütler doğrultusunda sonuçlar değerlendirilir. Okuma süreci bulgulara göre düzenlenir.

Öz değerlendirme: Öğrencilerin kendi çalışmaları hakkında kararlar vermesidir. Öz değerlendirme uygulamaları ile öğrencilere çalışmaları hakkında dönütler verilmekte, eleştiri yapma becerisi kazanmalarına yardımcı olunmaktadır. “Öğrencilerin neyi bildiklerini ve bilmediklerini, neyi öğrenmek istediklerini belirlemelerini ve kendilerine kolay ve zor gelen çalışmaları keşfetmelerini sağlar. Bu durum, öğrencilerin kendileriyle ilgili farkındalıklarını artırır. Öğrencilere kendi öğrenme süreçlerini yürütme sorumluluğunu kazandırır” (Alıcı, 2008: 150).

Türkçe dersinde, diğer becerilerde olduğu gibi, öğrencilerin kendilerini değerlendirmesi amacıyla okuma becerisine yönelik öz değerlendirme formları kullanılır.

Akran değerlendirme: Öğrencilerin arkadaşlarının okuma durumlarını ölçmek için akran değerlendirilmesi de yapılmaktadır. Akran değerlendirmede öğrenciler, akranlarının okuma becerileri hakkında çeşitli kararlar verirler.

Akran değerlendirmesi herhangi bir çalışmanın ardından tek bir öğrenci tarafından yapılabileceği gibi birçok kişi tarafından aynı anda da yapılabilir.

Gözlem: Türkçe dersinde öğretmenler, öğrenciler hakkında ayrıntılı, kapsamlı ve uzun bir sürece dayalı olarak, doğru ve çabuk bilgiler sağlamak ve öğrencilerin sınıf içi katılımlarını, kazanımları ne derece kazandıkları hakkında bilgiler elde etmek için gözlem yöntemi kullanılır. “Gözlem tekniği, bireysel veya grup etkinliklerinde, tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin uygulandığı ortamlarda öğrencilerim ortaya koyduğu gözlemlenebilir her türlü performansı izlemek ve değerlendirmek amacı ile kullanılabilir. Bu nedenle, kendi başına ayrı bir teknik düşünebileceği gibi diğer teknikleri tamamlayıcı özelliğe sahiptir” (Bahar vd., 2009: 115).

Türkçe dersinde öğretmen gözlem yöntemini, daha önceden geliştirilen veya kendisinin geliştireceği gözlem formlarını, kontrol listelerini kullanarak uygulayabilir.

Gözlem formu ile öğrencilerin kazanımları ne derece kazandıklarını ve sınıf genelinde kazanımların ne kadarının kazanıldığı görülebilir.

Okuma becerilerine yönelik davranışları gözlemek için kontrol ölçekleri de kullanılır. Gözlenecek performansın kazanılıp kazanılmadığı çeşitli sembollerle gösterilir. Kontrol listeleri, bir kişinin aynı performansı için birçok defa kullanılabilen gibi birçok kişi için de kullanılabilir. Sınıf içi ve sınıf dışında her zaman kullanılabilir. Kontrol listelerinin kullanılması kolay olduğu için öğrencilerin kendilerini ve akranlarını değerlendirmeleri amacıyla da uygulanabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Araştırmanın yönteminin anlatıldığı bu bölümde; araştırmanın modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerinin incelenmesine ilişkin bu çalışma nicel yöntemde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma; okumaya ilişkin tutum ölçeği ve okuduğunu anlamaya ilişkin başarı testi için ilişkisel tarama modeline, metin türlerine ilişkin başarı testleri için deneysel modele göre desenlenmiştir (Karasar, 2004).

İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını algılayan veya derecesini amaçlayan araştırma modelleridir.

Ön test-son test kontrol gruplu deneysel modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunmaktadır. Bunlardan biri deney, öteki kontrol grubu olarak kullanılmıştır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılmıştır (Karasar, 2004).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Erzurum ili merkez ilçelerinde bulunan beş ilköğretim okulunun 6. sınıf öğrencileridir. Çalışma grubu, 141 öğrenciden oluşmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin öğretici ve olaya dayalı metinleri anlama düzeylerini değerlendirmek amacıyla çalışma grubu içerisinde 12'şer kişilik deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur.

Tablo 3.1.

Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler.

	N	%
Ahmet Yesevi İ.O.	27	19
Kocatepe İ.O.	27	19
Kayak Yolu İ.O.	30	21
Polis Amca İ.O.	21	21
Başöğretmen İ.O.	28	20
Toplam	141	100

3. 3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, “okumaya ilişkin tutum ölçeğinden” ve “okuduğunu anlamaya yönelik metin çalışmalarından” elde edilmiştir. Çalışma üç aşamada gerçekleştirilmiştir:

a) Öğrencilerin okuma tutumlarını değerlendirmek için, tutum ölçeği uygulanmıştır. Okumaya ilişkin tutum ölçeği, 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte bulunan maddelerin 20’si olumlu, 5’i olumsuz tutum ve düşünceleri yansıtmaktadır. Likert tipi tutum ölçeğinde, öğrencilerin ifadeleri üç kategori üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Ölçekteki her ifade, katılıp katılmama durumuna göre (1) katılıyorum, (2) kısmen katılıyorum, (3) katılmıyorum biçiminde derecelendirilmiştir. Olumsuz ifadelerde ters yönde bir derecelendirme yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan tutum ölçeği alanyazında yer alan tutum ile ilgili diğer araştırmalar ve ölçekler incelenerek geliştirilmiştir. Ölçek aracının geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuş ve öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alfa sonucu, 0.73 olarak tespit edilmiştir.

b) Okuduğunu anlama becerisini değerlendirmek için Refik Halit Karay’ın “Eskici” adlı öyküsüne yönelik metin çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, kelimeyi anlamına uygun eşleştirme ve cümlede kurma etkinlikleri yapılmıştır. Dokuz açık uçlu soru ve on çoktan seçmeli sorudan oluşan okuduğunu anlamaya ilişkin başarı ölçeği kullanılmıştır. Uygulamanın kapsam geçerliliği için, Türkçe Öğretim Programı okuduğunu anlama kazanımlarını kapsayacak nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda, okuduğunu anlamaya ilişkin hazırlanan ölçekler uzman görüşlere sunulmuştur. Elde edilen görüşler ışığında ölçeklere son biçim verilmiştir.

c) Metin türlerine göre okuma stratejilerini değerlendirmek için deney ve kontrol grubu için yapılan çalışmada veriler; “Güvercin, Tilki ve Leylek”, “Miras Keçe” adlı olaya, “Güzel Huy”, “Bir Daha Gelecekmışiz Gibi” adlı bilgiye dayalı metin çalışmalarından elde edilmiştir. Okuduğunu anlama başarısını değerlendirmek için, metinlere yönelik çoktan seçmeli soruların yer aldığı başarı ölçeği kullanılmıştır. Okuduğunu anlamaya ilişkin başarı testinin Cronbach Alfa güvenilirlik sonucu 0.74 olarak tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümü

Araştırmanın kuramsal temelini oluşturulması için, ilgili kaynakların taranması sonucu ulaşılan bilgiler yanında uzman görüşleri de alınmıştır. Verilerin analizinde aşağıdaki işlemler yapılmıştır:

Araştırmaya katılan 6. sınıf öğrencilerin okumaya ilişkin tutumlarını okul ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını değerlendirmek için tutum ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan 6.sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeylerinin belirlenmesi için metin çalışması yaptırılmıştır. Veriler, sözcük ve metin değerlendirme ölçeklerine göre değerlendirilmiştir.

Metin türlerine göre okuduğunu anlamaya ilişkin çalışmalar deney ve kontrol grubu ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kapsamı hakkında öğrencilere bilgi verilmiştir. Ön teste, olaya ve bilgiye dayalı metinlere ilişkin değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Kontrol grubu ile geleneksel yöntemde okuma çalışmaları yapılmıştır. Deney grubu ile haftada dört saat olmak üzere toplam 3 haftalık bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Metin özelliklerine göre, öğrencilerin uygun yöntemleri kullanmaları, uygulamanın her aşamasında aktif olmaları sağlanmıştır. Çalışma sonrasında, son test puanları deney grubu lehine farklılık göstermiştir.

Toplanan verilerin analizinde SPSS 16.00 programı kullanılmıştır. Veriler Kay Kare Testi kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçların yorumlanmasında “ $p < 0.05$ ” anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, örnekleme giren 141 ilköğretim 6. sınıf öğrencisinin okuduğunu anlama düzeylerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Toplanan veriler, araştırmanın amacı doğrultusunda şu problemlere göre değerlendirilmiştir.

- Öğrenciler okumaya karşı olumlu bir tutum sergileyip okumayı yaşantısının bir parçası haline getirmiş midir?
- Öğrenciler okuduğunu anlamına ve okuma amacına uygun düzeyde gerçekleştirmekte midir?
- Öğrencilerin okuduğunu kavrayabilme, değerlendirebilme ve yorumlayabilme becerisi yeteri derecede gelişmiş midir?
- Kullanılan metin, kitap ve kaynaklar doğru ve yerinde kullanılmakta ve onlardan gerektiği gibi yararlanılmakta mıdır?
- Okuma kazanımları ile öğrenciler, sözcükleri tanıma, anlama, anlamını öğrenme ve anlamına uygun kullanma becerilerini gerçekleştirmekte midir?

4.1. Okumaya İlişkin Tutum Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumları Likert ölçeğinde cinsiyet ve okul değişkenlerine göre değerlendirilmiştir. Tutum ölçeğinden elde edilen veriler, SPSS 16.00 programında Kay Kare Testi yüzdelerine ve anlamlılık ilişkisine göre analiz edilmiştir. Tutum ölçeği Ek 1’de sunulmuştur.

Araştırmanın amacı olarak “Öğrenciler okumaya karşı olumlu bir tutum sergileyip okumayı yaşantısının bir parçası haline getirmiş midir?” sorusuna cevap aranmıştır.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma tutumlarının cinsiyete ilişkin bulgular Tablo 4.1. ve Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4. 1.

Öğrencilerin Okuma Tutumlarının Cinsiyete İlişkin Yüzdeler Değerleri.

	KIZ			ERKEK		
	KTL	K.K	KTLM	KTL	K.K	KTLM
Madde1	%82	%17	%1	%85	%12	%3
Madde2	%64	%33	%3	%41	%59	%0
Madde3	%10	%6	%84	%13	%9	%78
Madde4	%84	%13	%13	%75	%2	%4
Madde5	%81	%16	%3	%83	%13	%4
Madde6	%78	%19	%3	%71	%25	%5
Madde7	%84	%15	%2	%82	%16	%2
Madde8	%67	%33	%1	%77	%22	%1
Madde9	%80	%19	%1	%50	%46	%4
Madde10	%63	%34	%3	%75	%24	%1
Madde11	%59	%38	%3	%43	%47	%10
Madde12	%70	%23	%7	%59	%2	%16
Madde13	%71	%25	%4	%62	%34	%4
Madde 14	%74	%25	%1	%6	%28	%4
Madde 15	%82	%15	%3	%77	%24	%0
Madde 16	%49	%40	%11	%40	%4	%11
Madde 17	%12	%15	%73	%29	%18	%53
Madde 18	%3	%12	%85	%21	%9	%70
Madde 19	%22	%16	%62	%28	%40	%32
Madde 20	%78	%12	%10	%77	%16	%7
Madde 21	%11	%11	%78	%22	%27	%52
Madde 22	%8	%10	%82	%16	%15	%69
Madde 23	%89	%10	%1	%78	%15	%7
Madde 24	%75	%18	%7	%69	%22	%9
Madde 25	%82	%18	%0	%68	%24	%8

KTL: Katılıyorum, K.K.: Kısmen Katılıyorum, KLM: Katılmıyorum

Tablo 4.1. incelendiğinde, öğrencilerin okuma tutumlarının, genel olarak her iki cins açısından olumlu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, kız öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Özellikle Madde 2, Madde 9, Madde 11, Madde 17, Madde 18, Madde 19, Madde 21 ve Madde 25 kız öğrencilerin lehine sonuçlanmıştır. Bu maddelerde erkek öğrencilerin okumaya ilişkin tutumlarının olumsuz olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 2.

Öğrencilerin Okuma Tutumlarının Cinsiyete İlişkin Kay Kare Testi Sonuçları.

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Madde 1	,991 ^a	2	0,609
Madde 2	10,649 ^a	2	0,005
Madde 3	,844 ^a	2	0,656
Madde 4	1,584 ^a	2	0,483
Madde 5	,530 ^a	2	0,767
Madde 6	1,086 ^a	2	0,581
Madde 7	,036 ^a	2	0,982
Madde 8	2,992 ^a	2	0,224
Madde 9	13,523 ^a	2	0,001
Madde 10	2,392 ^a	2	0,302
Madde 11	13,885 ^a	2	0,001
Madde 12	3,407 a	2	0,182
Madde 13	1,498 a	2	0,473
Madde 14	1,492 a	2	0,474
Madde 15	3,324 a	2	0,190
Madde 16	1,368 a	2	0,505
Madde 17	7,295 a	2	0,026
Madde 18	11,219 a	2	0,004
Madde 19	13,762 a	2	0,001
Madde 20	,586 a	2	0,746
Madde 21	11,074 a	2	0,004
Madde 22	4,036 a	2	0,182
Madde 23	3,406a	2	0,120
Madde 24	,685 a	2	0,710
Madde 25	7,992 a	2	0,018

*(p <0,05)

Tablo 4.2. incelendiğinde; “M1, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M10, M12, M13, M14, M15, M16, M20, M22, M23, M24” istatistiksel olarak (p <0,05) anlamlı farklılık göstermemektedir. Belirtilen maddeler, kız ve erkek öğrencilerin okuma tutumlarının olumlu olduğunu işaret etmektedir.

Tablo 4.2.’ye göre ; “M2, M9, M11, M17, M18, M19, M21, M25” istatistiksel olarak (p <0,05) anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları arasında cinsiyet arasında fark olduğu görülmüştür.

Madde 2 (Sürekli okumak ve araştırma yapmaktan hoşlanırım.); 0, 005 < 0,05 değerindedir. Farkın kız öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 9 (Okuma etkinliği analiz, sentez ve yorumlama becerimi geliştiriyor.); 0, 001 <0,05 değerindedir. Farkın kız öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde11 (Düzenli bir okuma alışkanlığına sahibim.); 0, 001 <0,05 değerindedir. Farkın kız öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 17 (Kitap okumanın sıkıcı bir etkinlik olduğu kanısındayım.); 0, 026 <0,05 değerindedir. Farkın kız öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 18 (Kitap okumaktan nefret ediyorum.); 0, 004 <0,05 değerindedir. Farkın kız öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 19 (Genellikle interneti kitap okumaya tercih ediyorum.); 0, 001<0,05 değerindedir. Farkın kız öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 21 (Okurken canım sıkılıyor.);0, 004 <0,05 değerindedir. Farkın kız öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 25 (Okuma; kültürümü, tarihimi vb. tanımamı sağlıyor.); 0, 018 <0,05 değerindedir. Farkın kız öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Okuma tutumları kız ve erkek öğrenciler Kay Kare sonuçları açısından değerlendirildiğinde, erkek öğrencilerin okumaya olan ilgilerinin kız öğrencilere göre az olduğu görölmektedir. Erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre okumayı sıkıcı bir etkinlik olarak görmektedir. İnternet kullanımının erkek öğrenciler arasında daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumanın yararlarına daha çok inandıkları, okumaya karşı daha çok istekli oldukları belirlenmiştir. Kız öğrencilerin okuma alışkanlığına sahip oldukları, okumaya erkek öğrencilerden daha çok değer verdikleri görölmüştür.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma tutumlarının okullara ilişkin sonuçları Tablo 4.3, Tablo 4.4'de verilmiştir.

Tablo 4.3.

Öğrencilerin Okuma Tutumlarının Okullara İlişkin Yüzdelerle Değerleri.

Ölçek madde numarası	AHMET YESEVİ İ.O.			KOCATEPE İ.O.			KAYAK YOLU İ.O.			POLİS AMCA İ.O.		BAŞÖĞRETMEN İ.O.			
	KTL	K.K.	KLM	KTL	K.K.	KLM	KTL	K.K.	KLM	K.K.	KTL	KLM	KTL	K.K.	KLM
1	%81	%19	%0	%65	%31	%4	%90	%3	%7	%97	%3	%0	%82	%18	%0
2	%56	%44	%0	%35	%62	%3	%33	%67	%0	%63	%37	%0	%78	%18	%4
3	%14	%4	%82	%0	%4	%96	%23	%7	%70	%0	%13	%87	%22	%7	%71
4	%89	%11	%0	%73	%12	%15	%70	%30	%0	%93	%7	%0	%71	%25	%4
5	%89	%11	%0	%81	%11	%8	%53	%40	%7	%93	%7	%0	%93	%4	%3
6	%82	%18	%0	%42	%50	%8	%70	%23	%7	%97	%4	%0	%79	%18	%3
7	%78	%22	%0	%77	%23	%0	%83	%17	%0	%87	%10	%3	%89	%7	%4
8	%81	%19	%0	%61	%39	%0	%53	%47	%0	%93	%7	%0	%68	%28	%4
9	%74	%26	%0	%54	%42	%4	%40	%53	%7	%73	%27	%0	%86	%11	%3
10	%59	%41	%0	%65	%27	%8	%63	%37	%0	%73	%27	%0	%82	%14	%4
11	%74	%22	%4	%35	%54	%11	%30	%63	%7	%60	%30	%10	%57	%43	%0
12	%78	%15	%7	%54	%31	%15	%67	%30	%3	%77	%13	%10	%46	%32	%22
13	%74	%26	%0	%54	%35	%11	%67	%30	%3	%74	%23	%3	%64	%32	%4
14	%85	%15	%0	%58	%34	%8	%60	%40	%0	%83	%13	%3	%68	%29	%3
15	%67	%30	%3	%81	%19	%0	%77	%20	%3	%90	%10	%0	%82	%18	%0
16	%44	%52	%3	%27	%50	%23	%60	%40	%0	%37	%53	%10	%54	%25	%21
17	%4	%11	%85	%23	%19	%58	%30	%20	%50	%4	%0	%96	%12	%15	%73
18	%4	%96	%0	%12	%15	%73	%23	%13	%64	%3	%10	%87	%14	%14	%72
19	%19	%29	%52	%8	%23	%69	%50	%23	%27	%23	%33	%44	%21	%29	%50
20	%93	%4	%3	%81	%8	%11	%67	%27	%6	%88	%6	%6	%61	%25	%14
21	%4	%11	%85	%11	%27	%62	%27	%13	%60	%10	%27	%63	%29	%14	%57
22	%8	%7	%85	%8	%4	%88	%23	%17	%60	%3	%7	%90	%18	%25	%57
23	%96	%4	%0	%77	%23	%0	%70	%23	%7	%97	%3	%0	%79	%11	%10
24	%93	%7	%0	%69	%27	%4	%57	%40	%3	%77	%6	%17	%68	%18	%14
25	%85	%11	%4	%73	%19	%8	%63	%30	%7	%87	%13	%0	%68	%29	%3

KTL: Katılıyorum, K.K.: Kısmen Katılıyorum, KLM: Katılmıyorum

Tablo 4.3. değerlendirildiğinde, öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları okullar arasında değişkenlik göstermektedir. Polis Amca İlköğretim Okulu öğrencilerinin okuma tutumları, diğer okulların öğrencilerinin okuma tutumlarına göre daha yüksektir. Kayak Yolu İlköğretim Okulu öğrencilerinin okuma tutumları, diğer okulların öğrencilerinin okuma tutumlarına göre daha düşüktür.

Tablo 4.4.

Öğrencilerin Okuma Tutumlarının Okullara İlişkin Kay Kare Testi Sonuçları.

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Madde 1	17,532 ^a	8	0,025
Madde 2	20,810a	8	0,008
Madde 3	16,229a	8	0,039
Madde 4	22,008a	8	0,005
Madde 5	25,090a	8	0,002
Madde 6	24,442a	8	0,002
Madde 7	6,853a	8	0,553
Madde 8	18,821a	8	0,016
Madde 9	18,027a	8	0,016
Madde 10	11,321a	8	0,184
Madde 11	18,806a	8	0,016
Madde 12	12,389a	8	0,135
Madde 13	6,434a	8	0,599
Madde 14	12,632a	8	0,125
Madde 15	6,893a	8	0,548
Madde 16	18,434a	8	0,018
Madde 17	10,894a	8	0,208
Madde 18	13,600a	8	0,093
Madde 19	17,698a	8	0,024
Madde 20	14,646a	8	0,066
Madde 21	13,993a	8	0,082
Madde 22	16,056a	8	0,042
Madde 23	18,493a	8	0,018
Madde 24	22,242a	8	0,004
Madde 25	8,249a	8	0,410

* $(p < 0,05)$

Tablo 4.4. incelendiğinde; “M3, M7, M10, M12, M13, M14, M15, M17, M18, M20, M21, M25” istatistiksel olarak ($p < 0,05$) anlamsız bulunmuştur. Öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları arasında okullar arasında fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.4’e göre; “M1, M2, M4, M5, M6, M8, M9, M11, M16, M19, M22, M23, M24” istatistiksel olarak ($p < 0,05$) anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları arasında okullar arasında fark olduğu görülmüştür.

Madde 1 (Okuma etkinliği ilgimi çeker.); $0,025 < 0,05$ değerindedir. Fark, Polis Amca İlköğretim Okulu ile Kocatepe İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Polis Amca İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 2 (Sürekli okumak ve araştırma yapmaktan hoşlanırım.); 0,008 < 0,05 değerindedir. Fark, Başöğretmen İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Başöğretmen İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 3 (iyi okuyamadığım için okumayı sevmiyorum.); 0,039 < 0,05 değerindedir. Fark Kocatepe İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Kocatepe İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 4 (İyi bir okuyucu olabileceğime inanıyorum.); 0,005 < 0,05 değerindedir. Fark, Polis Amca İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Polis Amca İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 5 (Okuma etkinliği zihinsel kapasitemi artırıyor.); 0,002 < 0,05 değerindedir. Fark, Polis Amca İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Polis Amca İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 6 (Okuma etkinliğini gerçekleştirirken hayal dünyamın zenginleştiğine inanıyorum.); 0,002 < 0,05 değerindedir. Fark, Polis Amca İlköğretim Okulu ile Kocatepe İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Polis Amca İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 8 (Okuma etkinliği insanları ve dünyayı daha iyi anlamamı sağlıyor.); 0,016 < 0,05 değerindedir. Fark, Polis Amca İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Polis Amca İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 9 (Okuma etkinliği analiz, sentez ve yorumlama becerimi geliştiriyor.); 0,016 < 0,05 değerindedir. Fark, Başöğretmen İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Başöğretmen İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 11 (Düzenli bir okuma alışkanlığına sahibim.); 0,016 < 0,05 değerindedir. Fark, Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 16 (Boş zamanlarımı en çok kitap okuyarak değerlendiririm.); 0,008 < 0,05 değerindedir. Fark, Kayak Yolu İlköğretim Okulu ile Kocatepe İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Kayak Yolu İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 19 (Genellikle interneti kitap okumaya tercih ediyorum.); 0,024 < 0,05 değerindedir. Fark, Kocatepe İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Kocatepe İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 22 (Öğretmenimin zorlamasıyla okuyorum.); 0, 042 <0,05 değerindedir. Fark, Polis Amca İlköğretim Okulu ile Başöğretmen İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Polis Amca İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 23 (Okuma etkinliği, Türkçenin kurallarını öğrenmemi, dilimi doğru ve bilinçli bir şekilde kullanmamı sağlıyor.); 0, 008 <0,05 değerindedir. Fark, Polis Amca İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Polis Amca İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Madde 24 (Okullarda okuma kulüpleri oluşturulmasını istiyorum.); 0, 004<0,05 değerindedir. Fark Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu ile Kayak Yolu İlköğretim Okulu arasındadır. Farkın Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu lehine olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin okuma tutumları okullara göre farklılık göstermektedir. Okulların sahip olduğu imkânlar, öğretmen tutumları, öğrencilerin okumaya ilişkin düşüncelerini etkilemektedir.

4.2. Okuduğunu Anlamaya Yönelik Metin Çalışmasından Elde Edilen

Bulgular

Araştırmanın amacı olarak “Öğrenciler okuduğunu anlamına ve okuma amacına uygun düzeyde gerçekleştirmekte midir?”, “Öğrencilerin okuduğunu kavrayabilme, değerlendirebilme ve yorumlayabilme becerisi yeteri derecede gelişmiş midir?”, “Okuma kazanımları ile öğrenciler, sözcükleri tanıma, anlama, anlamını öğrenme ve anlamına uygun kullanma becerilerini gerçekleştirmekte midir?” sorularına cevap aranacaktır.

Öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini değerlendirmek için bir hikâye metnine dayalı kelime çalışmaları yapılmış, metine yönelik açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular sorulmuştur. Metni ve metinle ilgili uygulamalar Ek 2’de verilmiştir.

Kelime çalışmalarında öğrencilerin kelimeleri anlamlarına uygun eşleştirmeleri ve cümlede kullanmaları istenmiştir. SPSS 16 programı Kay Kare Testi ile verilerin yüzdelik değerlendirmeleri yapılmıştır. Sözcük çalışması ile ilgili bulgular Tablo 4.5. ve Tablo 4.6.’da verilmiştir.

Tablo 4.5.

Okullara Göre Sözcükleri Doğru Eşleştirmeye İlişkin Yüzdeler.

	Ahmet Yesevi İ.O.		Kocatepe İ.O.		Kayak Yolu İ.O.		Polis Amca İ.O.		Başöğretmen İ.O.	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
peltek	27	100	25	96	27	90	29	97	26	93
tomar	21	78	21	81	21	70	25	83	21	75
güverte	20	74	18	69	17	56	27	90	21	75
kampana	25	93	16	61	25	83	29	97	25	89
aheste	24	89	18	69	25	83	25	83	21	75
Ana dili	27	100	25	96	29	97	30	100	26	93

Tablo 4.5.'e göre doğru eşleştirme sayısının yüksek olduğu sözcükler “peltek ve ana dil” kelimeleridir. Doğru eşleştirme sayısının düşük olduğu sözcükler “kampana, tomar, güverte” kelimeleridir. Sözcükleri anlamına uygun eşleştirme çalışmalarında Polis Amca İlköğretim Okulunun başarısı diğer okullara göre yüksek, Kayak Yolu İlköğretim Okulunun başarısı diğer okullara göre daha düşüktür.

Okullara göre sözcükleri anlamına uygun olarak doğru kullanma değerleri Tablo 4.6.'da verilmiştir.

Tablo 4.6.'ya göre cümle kurmada yanlış sayısının düşük olduğu kelimeler “peltek ve ana dil” kelimeleridir. Cümle kurmada yanlış sayısının yüksek olduğu kelimeler “tomar, kampana, güverte” kelimeleridir. Kelimeyi anlamına uygun cümlede kurma çalışmalarında Ahmet Yesevi İlköğretim Okulunun başarısı diğer okullara göre yüksek, Kocatepe İlköğretim Okulunun başarısı diğer okullara göre daha düşüktür.

Tablo 4.6.'ya göre cümle kurmada yanlış sayısının düşük olduğu kelimeler “peltek ve ana dil” kelimeleridir. Cümle kurmada yanlış sayısının yüksek olduğu kelimeler “tomar, kampana, güverte” kelimeleridir. Kelimeyi anlamına uygun cümlede kurma çalışmalarında Ahmet Yesevi İlköğretim Okulunun başarısı diğer okullara göre yüksek, Kocatepe İlköğretim Okulunun başarısı diğer okullara göre daha düşüktür.

Tablo 4.6.

Sözcükleri Anlamına Uygun Cümlede Kullanmaya İlişkin Yüzdeler Değerler.

	Ahmet Yesevi İ.O.		Kocatepe İ.O.		Kayak Yolu İ.O.		Polis Amca İ.O.		Başöğretmen İ.O.	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
peltek	26	96	16	65	26	87	24	80	26	93
tomar	18	67	12	46	15	50	19	63	18	64
güverte	18	67	11	42	19	63	20	67	17	61
kampana	22	85	12	46	21	70	21	70	13	46
aheste	25	93	17	65	20	67	22	73	21	75
ana dili	27	100	17	65	23	77	24	80	23	86

Sözcük çalışmalarından elde edilen bulgulara göre öğrencilerin,

- Kelimelerin anlamı bulunurken öğrencilerin metinden yeterince yararlanmadıkları,
- Cümle kurma çalışmalarında kelime dağarcığında olan kelimelerin rahatlıkla kullanıldığı, olmayan kelimelerin cümle içinde kullanılmasında güçlük çekildiği,
- Örnek cümlelerin birbirine benzer ya da yakın olduğu, özgün cümle örneklerinin az olduğu,
- Öğrencilerin kelimelerin yerine anlamlarını cümlede kullandıkları
- Kelime varlığının istenilen düzeyde olmaması nedeniyle, öğrencilerin kendilerini iyi ifade edemedikleri görülmüştür.

Okullara Göre Öğrencilerin Verdiği Cümle Örnekleri

Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu

Arkadaşım heyecanlandığında **peltek peltek** konuşuyordu.

Peltekliği yüzünden söylediği bazı kelimler anlaşılmıyor.

Bir adam geceleyin çöplerin orada **tomar** topluyordu.

Tomarlarla oluşan kitapları deri ciltlerle ciltledik.

Babamın arabasının **kampanası** kırılmıştı.

Ben **kampana** nedir, ne işe yarar bilmiyorum.

Geminin içi sıcak olduğundan herkes **güverteye** çıktı.

Ben **güverteyi** çok merak ediyorum, ama Erzurum'da gemi olmadığı için göremiyorum.

İşleri nedeniyle yorulmuş **aheste aheste** yürüyordu.

Arkadaşım şöyle dedi, “Alma mazlumun ahını, çıkar **aheste aheste.**”

Yabancı bir yerden geldiği için **ana dili** farklıydı.

Bizim **ana dilimiz** Türkçedir.

Kocatepe İlköğretim Okulu

Ağzında dişleri yok gibi **peltek** konuşuyor.

Bugünkü **tomarlarım** çok güzel.

Tomar tomar paraları var.

Arabanın **kampanası** çıkmış.

Az önce **kampanaya** indi.

Gemide **güverte** tıka basa doluydu.

Herkes **güverteye!**

Annesinin ölümünü duyan çocuk **aheste aheste** gidiyordu.

Ali aheste **aheste** gidiyordu.

İngilizceyi **ana dili** gibi konuşuyordu.

Kayak Yolu İlköğretim Okulu

Arkadaşım dişsizlikten **peltek** konuşuyordu.

Amcam **tomarda** çalışıyor.

Benim arkadaşımın **tomar** dükkânı var.

Gemide nöbet değiştirirken **kampana** çalışıyorlar.

Vapurun **çanı** çaldı.

Güvertede, çay içmek çok güzel.

Benin annem **güverte** verdi.

Arkadaşımın oyuncak gemisine **güverte** yükledik.

Çocuk **aheste** yürüyordu.

Benim arkadaşım **ağırdır**.

Türkçe bizim **ana dilimizdir**.

Polis Amca İlköğretim Okulu

Peltek konuşmak insanı şirin hale sokar.
 Elinde bir **tomar** duruyordu.
 O adam **tomarları** kullanarak ayakkabıyı tamir etti.
 Amcam bana **kampanaların** ne olduğunu öğretti.
Kampana hiç durmadan kullanılıyor.
 Gemide bunalınca **güverteye** hava almaya çıktım.
 Mehmet, **güvertedeki** insanları güldürüyor.
 Ya, bu çok **aheste**.
 Ben hep **aheste aheste** iş gördüğüm için anne çok kızar.
 İngilizceyi **ana dili** gibi konuşuyordu.
 Benim **ana dilim** Türkçedir.

Başöğretmen İlköğretim Okulu

Komşumuzun kızı **peltek** konuşuyor.
Peltek konuşan insanlarla dalga geçmemeliyiz.
 Sınıftaki arkadaşlarım **tomar** bir şekilde okuyorlar.
 Ben gazeteyi dürerek **tomar** elde ettim.
 Bizim arabanın **kampanası** bozuldu.
Kampananın anlamını sınıfta öğretmenimden öğrendim.
 Tekerlek **kampanadan** oluşur.
 Ben geminin **güvertesine** çıktım.
 Gemi **güverteye** yaklaşıyor.
 Sınıftaki arkadaşlarımla bazıları **aheste** bir şekilde okuyorlar.
Aheste aheste yürüyordu.
 Benim kardeşim **ana dilini** öğreniyor.
 Yurt dışından gelen turistler **ana dilimizi** öğrenmeye çalışıyor.

Okuduğunu anlamaya ilişkin olarak çalışma grubuna uygulama metni ile ilgili açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular sorulmuştur. Açık uçlu sorular, “yanlış (1), yetersiz (2) ve doğru (3)” düzeyinde değerlendirilmiştir. SPSS 16.00 Kay Kare Testine göre sorulara verilen cevapların yüzdelik değerleri Tablo 4.7. ve Tablo 4. 8’de verilmiştir.

Tablo 4.7.

Açık Uçlu Sorulara Verilen Cevapların Yüzdeler Değerleri.

	AHMET YESEVİ İ.O.			KOCATEPE İ.O.			KAYAK YOLU İ.O.			POLİS AMCA İ.O.			BAŞÖĞRETİM İ.O.		
	Yanlış cevap	Yetersiz cevap	Doğru cevap	Yanlış cevap	Yetersiz cevap	Doğru cevap	Yanlış cevap	Yetersiz cevap	Doğru cevap	Yanlış cevap	Yetersiz cevap	Doğru cevap	Yanlış cevap	Yetersiz cevap	Doğru cevap
	%			%			%			%			%		
SORU 1	7	44	48	23	42	35	3	43	53	3	43	53	32	39	29
SORU 2	30	52	18	23	61	15	40	50	10	20	33	47	46	39	29
SORU 3	49	33	18	15	58	27	30	30	40	20	33	47	43	29	27
SORU 4	37	41	22	11	62	27	33	53	13	20	33	47	43	29	27
SORU 5	30	33	37	40	42	17	40	40	20	20	50	30	36	26	28
SORU 6	45	33	22	23	27	50	43	30	27	27	20	53	50	36	14
SORU 7	45	33	22	46	27	27	40	33	27	20	37	43	32	39	29
SORU 8	7	41	52	19	58	23	27	40	33	7	50	43	28	54	18
SORU 9	11	40	48	15	62	23	23	57	20	20	43	37	18	64	18

Tablo 4.7. değerlendirildiğinde, öğrencilerin metinle ilgili sorulara tam ve doğru cevaplar veremedikleri tespit edilmiştir. Okullar arası başarı değerlendirildiğinde Polis Amca İlköğretim Okulu öğrencilerinin daha başarılı olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini değerlendirmek için uygulama metnine yönelik açık uçlu sorular sorulardan elde edilen bulgulara göre;

- Öğrencilerin yanlış ve eksik cevap verdikleri,
- Okuduğunu anlama becerilerinin istenilen düzeyde olmadığı için alışkanlığa dönüşmediği,
- Öğrencilerin verdikleri cevaplardan hareketle okudukları ile ilgili etkili bir düşünme gerçekleştirmedikleri,
- Öğrencilerin özetleme cevap verdikleri,
- Okuduğunu ifade etmede uygun kelimelerin seçilemediği
- Sorular cevaplandırılırken metin cümlelerinin aynen alındığı

- Öğrencilerin metinle ilgili düşüncelerini ifade etmede zorlandıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin Açık Uçlu Sorulara Verdikleri Cevap Örnekleri

S.1. Hasan'ı kimler, nereye, niçin gönderiyor?

Uzak akrabalarının ve komşularının yardımıyla Filistin'e, halasının yanına gönderilmiştir.

Ailesi öldüğü için, komşuları Hasan'ı halasının yanına gönderiyor.

Hasan'ı ailesi halasının yanına gönderiyor. Çünkü güzel konuşabilmesi için.

Uzak akrabaları ve komşuları ile Filistin'in ücra bir kasabasına gönderiyorlar, çünkü çocukcağız Arabistan'da rahat eder diyerek hayırlı bir iş yaptıklarını herkese inandırmışlardı.

Hasan'ı akrabaları halasının yanına Filistin'e ona bakacak kimsesi olmadığı için.

Hasan'ı uzak akrabaları, komşuları Filistin'e gönderdi. Çünkü annesi, babası ölünce sahipsiz kalmaması için.

Komşuları Hasan'ı anası öldüğü için, Filistin'e babasına gönderiyor.

Annesi öldüğü için Filistin'e gönderiyorlar.

S.2. Hasan'ın kendi kültürü ile gittiği yerin kültürü arasında nasıl farklar vardır?

Dilleri farklı, giysileri farklı, yiyecekleri farklı.

Çünkü gittiği yerin konuşmasıyla onun ki bir değildi.

Konuşmaları farklıdır.

Dili, ismi Filistin'e gittiği için değişti.

Kılık- kıyafet ve dil farklılığı vardır.

Kendi kültürü çok iyi, fakat gittiği yerin kültürü biraz kötü.

Hasan'ın kendi kültürü ile gittiği yerin kültürü arasında fark vardır.

S.3. Hasan'ın haftalarca susmasının sebebi nedir?

Arapçayı kafasında beliren bir inatla konuşmadı.

Arapçayı bilmediği için haftalarca susmuştur.

Durgun ve tıkanık olmasından dolayı haftalarca sustu.

Arapçayı bilmemesi ve konuşmak istememesi.

Çünkü gittiği yerde hiç Türkçe konuşan kimse yoktu.
 Tek başına ve onların dilini bilmediği için.
 Kendi kültüründen ayrılması onun susmasına sebep olmuş.

S.4. Hasan ne zaman konuşmaya başlıyor?

Eskicinin Türk olduğunu anladığı zaman.
 Eskiciyle tanıştığı zaman.
 Eskici geldiği zaman ve onun hemşehrisi olduğunu anladığı zaman.
 Altı ay sonra.
 Dağınık kıyafetli bir adam konuşturuyor ve öylece konuşuyor.
 Eskici onun kültürünü bildiği için.
 Oralılar, onu anladığı zaman.
 İlk olarak eskici ile konuşmaya başlıyor.

S.5. Hasan, eskiciye nelerden bahsediyor?

İstanbul'dan.
 Çiviler ağzına batmaz mı senin? İstanbul'dan geldim.
 Babası ve annesinin ölümünden sonra halasının yanına taşındığından bahsediyor.
 Evlerini, arkadaşı Mahmut'u, annesiyle doktora giderken tünele girdiklerini, kapıya beyaz boyalı hasta otomobili geldiğini anlattı.
 Türkçe bildiğini ve İstanbul tarafından geldiğini anlattı. Neden buraya geldiğini söyledi.
 Kanlıca'daki evlerini tarif etti. Yaşadığı günleri söyledi.
 Annesinin ve babasının ölümünden sonra halasının yanına taşındığından bahsediyor.
 Nerden geldiğini ve tek kaldığını.

S.6. Hasan niçin durup dinlenmeden konuşuyor?

Memleketlisi eskiciyle doya doya konuşmak istiyormuş.
 Çünkü kendi milletinden bir kişiyle tanıştığı için.
 Ana dilini konuşan birini bulduğu ve onunla konuşmak için.
 Türkçe bilen bir adam bulduğu için.

Hasan, çünkü altı aydan beri konuşmuyordu.

Altı aydır sustuğu için ve içini dökcek kimse bulamadığı için.

S.7. Eskici işini bitirmede acele ediyor mu? Niçin?

Hayır, Hasan'la daha fazla konuşmak için.

Evet, çünkü çok dinlenmek istiyor.

Konuşacak birini bulamayacağı için.

Hayır, eskici işini bitirmede acele etmiyordu. Çünkü Hasan'ı daha çok dinlemek istiyordu.

Hayır, etmiyor. Çünkü Hasan'ın konuştukları hoşuna gidiyor.

Evet, nedeni ise hemen işini bitirip gitmek istiyor.

S.8. Hasan niçin ağlıyor?

Eskici gittiğinde Türkçe konuşacak kimse olmayacağı için.

Eskici ağladığı için.

Hiç kimse dilini bilmediği için. Annesini ve babasını kaybettiği için.

Türkçe konuşan eskici gittiği için ve Türkçe konuşacak biri bulamadığı için.

Kimsesiz kalacağı için.

O yerlerde tanıdığı kişi olmadığı için, bir tek eskici olduğu için onun gitmesini istemiyor.

S.9. Hasan'ın yerinde siz olsaydınız ne hissederdiniz?

Korkardım ve kimsenin olmadığı bir yere giderdim.

Kendimi garip hisseder ve arkadaş bulamadığım için sıkılırdım.

Hasan'ın yerinde olsam kendimi hep dışlanmış hissederdim.

Üzülürdüm ben de ağlardım.

Hasan'la aynı hisleri.

Hasan'ın yerinde olsaydım, çok ama çok üzülürdüm.

Ben de Hasan gibi olurdu, ama biraz olsun konuşurdu.

Ben de Hasan gibi hiç konuşmazdım. İnsan kendi memleketinden ayrı olabilir mi?

Tablo 4.8.

Çoktan Seçmeli Sorulara Verilen Cevapların Yüzdeler Değerleri.

	AHMET YESEVİ İ.O. Öğrenci sayısı: 27		KOCATEPE İ.O. Öğrenci sayısı: 26		KAYAK YOLU İ.O. Öğrenci sayısı: 30		POLİS AMCA İ.O. Öğrenci sayısı: 30		BAŞÖĞRET MEN İ.O. Öğrenci sayısı: 28	
	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D	Y
Soru 1	%93	%7	%85	%15	%80	%20	%97	%3	%75	%25
Soru 2	%97	%3	%88	%12	%93	%7	%97	%3	%89	%11
Soru 3	%89	%11	%92	%8	%57	%43	%70	%30	%64	%36
Soru 4	%8	%18	%81	%19	%40	%60	%73	%27	%46	%54
Soru 5	%100	%0	%100	%0	%93	%7	%97	%3	%79	%21
Soru 6	%70	%30	%73	%27	%53	%47	%87	%13	%68	%32
Soru 7	%52	%48	%77	%23	%53	%47	%78	%22	%54	%46
Soru 8	%63	%37	%89	%11	%58	%42	%87	%13	%43	%57
Soru 9	%78	%22	%89	%11	%80	%20	%93	%7	%89	%11
Soru 10	%78	%22	%62	%38	%57	%43	%88	%12	%36	%64

Tablo 4.8.'e göre, Polis Amca İlköğretim Okulunun diğer okullara göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Kayak Yolu İlköğretim Okulunun başarısı diğer okullara göre düşüktür. Değerlendirmede, doğru cevap sayısının yüksek olduğu sorular sırasıyla; 2.,7.,5.,1.,9. ve 3. sorulardır. Yanlış cevap sayısının yüksek olduğu sorular sırasıyla; 10.,7.,4.,8. ve 6. sorulardır. Yanlış cevapların yüksek olduğu sorular; cümlede anlama, ana fikre ve metnin türüne yönelik sorulardır.

4.3. Öğrencilerin Olaya ve Bilgiye Dayalı Metinleri Anlama Düzeylerine

İlişkin Deneysel Yöntemde Elde Edilen Bulgular

Deneysel yöntemde metin türlerine ilişkin uygulamalar yapılmıştır. Metnin yapısı dikkate alınarak uygun stratejilerle deney grubu ile okuduğunu anlama çalışmaları yapılmıştır. Araştırmanın amacı olarak cevap aranan “Öğrenciler okuduğunu anlamına ve okuma amacına uygun düzeyde gerçekleştirmekte midir?”, “Kullanılan metin, kitap ve kaynaklar doğru ve yerinde kullanılmakta ve onlardan gerektiği gibi yararlanılmakta mıdır?” sorularına ilişkin bulgular ön ve son test sonuçlarından elde edilmiştir. Veriler SPSS 16.00 Programı Kay Kare testine ile analiz edilmiştir.

Tablo 4.9.

Olaya Dayalı Metin Ön ve Son Test Doğru ve Yanlış Cevap Sayıları.

	Kontrol Grubu		Deney Grubu			Kontrol Grubu		Deney Grubu	
	12		12			12		12	
	D	Y	D	Y		D	Y	D	Y
Soru 1	10	2	9	3	Soru 1	9	3	12	0
Soru 2	7	5	8	4	Soru 2	4	8	11	1
Soru 3	8	4	7	5	Soru 3	6	6	11	1
Soru 4	6	6	7	5	Soru 4	7	5	11	1
Soru 5	6	6	7	5	Soru 5	5	7	10	2
Soru 6	7	5	5	7	Soru 6	8	4	12	0
Soru 7	8	4	9	3	Soru 7	7	5	12	0
Soru 8	5	7	6	6	Soru 8	5	7	11	1
Soru 9	8	4	7	5	Soru 9	4	8	11	1

Tablo 4.9. incelendiğinde ön test sonuçlarına göre gruplar arasında farkın çok yüksek olmadığı, son test sonuçlarına göre, deney grubunun kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.10.

Olaya Dayalı Metin Okuduğunu Anlama Başarılarına İlişkin Kay Kare Testi Ön Test Sonuçları.

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
SORU 1	,253a	1	0,615
SORU 2	,178a	1	0,673
SORU 3	,178a	1	0,673
SORU 4	,168a	1	0,682
SORU 5	,168a	1	0,682
SORU 6	,667a	1	0,414
SORU 7	,202a	1	0,653
SORU 8	,168a	1	0,682
SORU 9	,178a	1	0,673

*(p <0,05)

Tablo 4.10 incelendiğinde, olaya dayalı metin çalışmasının ön test sonuçları istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4.11.

Olay Dayalı Metin Okuduğunu Anlama Başarılarına İlişkin Kay Kare Testi Son Test Sonuçları.

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
SORU 1	3,429a	1	0,064
SORU 2	8,711a	1	0,003
SORU 3	5,042a	1	0,025
SORU 4	3,556a	1	0,059
SORU 5	4,444a	1	0,035
SORU 6	4,888a	1	0,028
SORU 7	6,316a	1	0,012
SORU 8	6,750a	1	0,009
SORU 9	8,711a	1	0,003

*(p <0,05)

Tablo 4.11 incelendiğinde, olaya dayalı metin çalışmasının son test sonuçları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark oluşmuştur.

Tablo 4.12.

Bilgiye Dayalı Metin Ön ve Son Test Doğru ve Yanlış Cevap Sayıları.

	Ön Test					Son Test			
	Kontrol Grubu		Deney Grubu			Kontrol Grubu		Deney Grubu	
	12	12	12	12		12	12	12	12
	D	Y	D	Y		D	Y	D	Y
Soru 1	7	5	8	4	Soru1	10	2	11	1
Soru 2	6	6	5	7	Soru 2	7	5	12	0
Soru 3	7	5	6	6	Soru 3	6	6	12	0
Soru 4	7	5	9	3	Soru 4	7	5	11	1
Soru 5	7	5	5	7	Soru 5	4	8	10	2
Soru 6	4	8	5	7	Soru 6	5	7	10	2
Soru 7	5	7	6	6	Soru 7	9	3	12	0
Soru 8	7	5	7	5	Soru 8	4	8	10	2
Soru 9	8	4	10	2	Soru 9	5	7	12	0

Tablo 4.12. incelendiğinde bilgiye dayalı metin ön test sonuçlarına göre gruplar arasında farkın çok yüksek olmadığı, son test sonuçlarına göre, deney grubunun kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.13.

Bilgiye Dayalı Metin Okuduğunu Anlama Başarılarına İlişkin Kay Kare Testi Ön Test Sonuçları.

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
SORU 1	,178a	1	0,673
SORU 2	,168a	1	0,682
SORU 3	,168a	1	0,682
SORU 4	,750a	1	0,386
SORU 5	,667a	1	0,414
SORU 6	,178a	1	0,673
SORU 7	,168a	1	0,682
SORU 8	,000a	1	1
SORU 9	,889a	1	0,342

*(p <0,05)

Tablo 4.13. incelendiğinde, bilgiye dayalı metin çalışmasının ön test sonuçları istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4.14.

Bilgiye Dayalı Metin Okuduğunu Anlama Başarılarına İlişkin Kay kare Testi Son Test Sonuçları.

	Değer	df	Asymp. Sig. (2-sided)
SORU 1	381a	1	0,537
SORU 2	6,316a	1	0,012
SORU 3	8,000a	1	0,005
SORU 4	3,556a	1	0,059
SORU 5	6,171a	1	0,013
SORU 6	4,444a	1	0,035
SORU 7	3,429a	1	0,064
SORU 8	6,171a	1	0,013
SORU 9	9,882a	1	0,002

*(p <0,05)

Tablo 4.14 incelendiğinde, bilgiye dayalı metin çalışmasının son test sonuçları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark oluşmuştur.

Deneysel modelde ön test sonuçlarına göre; Öğrencilerin ilgi ve motivasyon eksikliği nedeniyle okuma ve okuduğunu anlamada problemler yaşadığı, sözcük ve cümleyi anlayamama, bilgiyi diğerleriyle ilişkilendirememe, değerlendirememe gibi nedenlerden dolayı okuma amacını gerçekleştiremedikleri tespit edilmiştir.

Deneysel modelde son test sonuçlarına göre; Uygun strateji ve tekniklerle ilgi ve motivasyonun sağlandığı, öğrencilerin kelime, cümle çalışmalarında başarılarının arttığı, metne ait unsurları rahatlıkla belirledikleri, metinle ilgili bilgileri ifade etmede zorlanmadıkları görülmüştür.

Deneysel yöntemde metin türlerine ilişkin uygulama çalışmaları Ek 3, Ek 4 ve Ek 5'te verilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Okuma, eğitim sürecinde kazandırılan, kişisel gelişime katkı sağlayan bir beceridir. Okuma öğretimi ile düşünen, araştıran, sorgulayan, eleştiren, üreten, kendini ifade edebilen bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Eğitim sürecinde, iyi bir okuma öğretimi ile okuma kurallarını uygulayan, okuduğunu anlayan, okuma alışkanlığı kazanmış bireyler yetişecektir. Bu çalışma, İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerini incelemek için yapılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda:

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları cinsiyete ve okullara göre farklılık göstermekle beraber, genel olarak olumlu düzeydedir.

Okumaya ilişkin öğrenci tutumları okullara göre, Polis Amca İlköğretim Okulu lehine farklılık göstermektedir. Okumaya ilişkin öğrenci tutumları cinsiyete göre, kız öğrenciler lehine farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin okumaya olan ilgilerinin düşük olduğu, okumanın sıkıcı bir etkinlik olduğunu ve kendilerini kısmen geliştirdiğini düşündükleri, interneti kitap okumaya tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin okuduğunu anlamaya ilişkin başarıları, sözcük çalışmaları ve metin çalışmalarına göre değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin genel olarak kelimeleri anlamına uygun eşleştirdikleri, ancak cümle kurmada problem yaşadıkları görülmüştür. Öğrenciler, söz varlığına dâhil olmayan kelimeleri cümle içerisinde kullanmakta zorlanmışlardır. Cümle örnekleri benzerlik göstermekte, özgün cümle örnek sayısının düşük olduğu görülmüştür.

Metin çalışmalarında öğrencilerin tam ve doğru bir anlama gerçekleştiremedikleri, kendilerini ifade edemedikleri, metne ilişkin unsurları belirleyemedikleri görülmüştür. Özellikle açık uçlu sorulara verilen cevaplarda, anlama, yorumlama, değerlendirme gibi becerilerin istenilen düzeyde olmadığı belirlenmiştir.

Örnekleme içerisinde yer alan deney ve kontrol grubu öğrencilerine yapılan metin çalışmalarında ön testte gruplar arasında anlamlı bir fark görülmezken, son testte gruplar arasında farkın deney grubu lehine anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma kazanımlarının istenilen düzeyde değildir. Verilere göre; metinle ilgili unsurların belirlenmemesinden, uygun yöntem ve tekniklerin kullanılmamasından dolayı okuduğunu anlama gerçekleşmemektedir.

5.2. Öneriler

Çalışmadan elde edilen bulgular sonucunda şu öneriler geliştirilmiştir:

Okuma öğretiminin amacı, iyi okumak ve okuduğunu anlamaktır. Bu amaca ulaşmak, öğrencilerin okumaya ilişkin tutumlarının olumlu olmasına bağlıdır. Kitaplar ve metinler seçilirken öğrencilerin ilgi ve beklentileri, cinsiyet farklılıkları dikkate alınmalıdır. İnsanın kitap okumasıyla sevdiği kitabı okuması arasında çok fark vardır. Okuma, zorunluluk olarak değil, ihtiyaç olarak görülmelidir. Öğrencilerin okuma diline uygun kitaplar seçilmeli, zaman içerisinde farklı kitaplar okumaları sağlanmalıdır.

İlköğretim kurumlarında okuma çalışmalarına gereken önem verilmelidir. İlköğretim ikinci kademedeki serbest okuma saatleri düzenlenmeli, sınıf kitaplıkları ve okul kütüphanesi öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmelidir. Okuma alışkanlığının kazandırılması için velilerle iş birliği içinde olunmalı, ders çalışma planı içerisinde kitap okumaya zaman ayrılmalıdır. Eğitim ve öğretimde kaliteyi artırmak için okullarda yapılan çalışmalar kapsamında belirlenecek özel bir günde öğrencilerin birbirlerine kitap hediye etmelerini sağlayacak, velilere okuma alışkanlığı kazandıracak projeler planlanmalıdır.

Okullarda, okuma öğretimine yönelik kulüpler (Kütüphanecilik, Yayın ve İletişim, Kültür Edebiyat Kulübü vb.) işlevselleştirmeli, kulüp çalışmaları okuma kazanımlarına göre planlanmalıdır. Okuma alışkanlığı kazandırmak ve öğrencilerin kültürel, sosyal ve eğitsel etkinliklerle kendilerini gerçekleştirmelerini sağlamak için diğer kulüplerde amaçları doğrultusunda okuma çalışmaları yaptırılmalıdır.

Öğretmenlerin, okuma ile elde edilen bilgi ve birikimlerin yaşam boyunca gerekli olacağını öğrencilere kavratması gerekmektedir. Öğrenciler sınıf geçmek için okuma çalışmaları yapmamalı, okumayı bir ihtiyaç olarak görmelidir. Öğrencilere,

okunan metinler ya da kitaplar üzerine “okuma sohbetleri”, küçük gruplar oluşturularak tartışmalar yaptırılmalıdır. Böylece, okunanlar zihinde canlandırılarak farklı fikirler üretilecek, anlama kolaylaşacaktır.

Okuma belli bir amaca yönelik yapılmalıdır. Öğrenci, metni ne amaçla okuyacağını, metinden neler öğreneceğini bilmelidir. Anlamanın gerçekleşmesi için uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Öğrencilerin metni yapılandırmaları, özümsemeleri, yaşayarak öğrenmeleri için iş birliğine dayalı öğrenme, yaratıcı drama, hikâye ve zihin haritaları gibi yöntemler kullanılmalıdır. Metin özelliklerinin kavranması için kronolojik sıralama, önceki metinlerle karşılaştırma gibi etkinlikler yaptırılmalıdır. Böylece öğrenci, metni tanıyacak, metnin unsurlarını bulacak, metni anlama, yorumlama, ifade etme, ilişkilendirme, değerlendirme becerilerini geliştirecektir.

Okuma becerilerine yönelik genel değerlendirmeye beraber, okuma öncesi, okuma süreci ve okuma sonrası değerlendirmeler de yapılmalıdır. Problemlerin hangi aşamada ortaya çıktığı tespit edilmeli, uygun yöntem ve teknikler kullanılarak çözümler üretilmelidir.

Öğrencilerin okuduklarını anlamlandırmaları için kelime çalışmalarına da gereken önem verilmelidir. Kelimelerin anlamları metin yoluyla bulunma, sözlük kullanma, cümle kurma etkinliklerine daha çok önem verilmelidir. Öğrencilerin özgün cümle örnekleri vermeleri sağlanmalıdır. Okuma öğretimi ile birlikte konuşma ve yazma öğretiminde de öğrenilen kelimelerin kullanılması sağlanmalı, kelimeleri kullanma sıklığı artırılmalıdır. Aynı kökten gelen kelimeler hatırlatılarak bilinmeyen kelimeler için çağrışımlar yaptırılmalıdır.

Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin okuma ve okuduğunu anlama becerilerini kazandıracak nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Metinler, seçilirken öğrenci seviyeleri dikkate alınmalıdır. Ders kitaplarında yer alacak metinler için öğretmenlerin ve uzman kişilerin de fikirleri alınmalıdır. Öğretmenler de kitaplardaki metinlere bağlı kalmaksızın öğrencilerine farklı metin örnekleri sunmalıdır.

Öğrencilere okudukları kitapları ya da metinleri tanıtmaya, yorumlama, eleştirme olanağı sağlanmalıdır. Bunun için öğrencilere, dergi, pano çalışmaları yaptırılabilir. Öğrenciler, kitaplar ya da metinlerden kendi kelimeleri ve cümlelerini seçerek

okunanları kendileri ile ilişkilendirmeleri, metinleri tanımaları ve değerlendirmeleri sağlanabilir.

Eğitim sürecinin her aşamasında olduğu gibi okuma öğretiminde de öğretmen iyi bir rehber olmalıdır. Öğrencileri okumaya heveslendirecek ortamları hazırlamalıdır. Öğrencilerin farklı okuma araçlarını tanımaları, okuma becerilerini geliştirmeleri için gazete, dergi gibi süreli yayınlardan yararlanılmalıdır. Öğretmen, öğrencilerine iyi bir model olmalı, gerek gördüğünde kendi kitaplığını öğrencilere açmalıdır.

Okuma becerisinin konuşma, yazma, dinleme becerilerine olan etkisine, okuma ve anlama becerilerinin kazandırılmasını etkileyen durumların belirlenmesine, öğretim – öğrenme sürecinde öğrencilerin 6., 7. ve 8. sınıflarda okuma ve anlama düzeylerinin incelenmesine yönelik araştırmaların literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dil bilim*. (5. Baskı). Ankara: TDK Yay.
- Aksan, D. (2006). *Anadilimizin söz denizinde*. (2. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık .
- Akyol, H. (2007). Okuma. Kırkılıç A., Akyol H., (Ed.). *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık, ss.15-48.
- Alıcı, D. (2008). Öğrenci performansının değerlendirilmesinde kullanılan diğer ölçme araç ve yöntemleri. Tekindal S. (Ed.). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık, ss. 127-169.
- Arıcı, A. F. (2008). *Okuma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S., Bıçak, B. (2009). *Geleneksel – tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme teknikleri*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Belet, Ş.D. (2006). *Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cain, K., Bryant, P., Oakhill, J. (2004). *Children's reading comprehension ability: concurrent prediction by working memory, verbal ability, and component skills*. Journal of Educational Psycholog, Web:http://www.psych.lancs.ac.uk/people/uploads/Kate_Cain_20050929T105101.pdf adresinden 03.03.2011 tarihinde alınmıştır.
- Cemiloğlu, M. (2009). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. (5. Baskı). Bursa: Alfa Aktüel Yay.
- Ceviz, N., Yıldız, M. (2009). *Anlayarak hızlı okuma teknikleri ve daha hızlı okuma*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çakan, M. (2008). Eğitim Sistemimizde yaygın Olarak Kullanılan Test Türleri. Tekindal S.(Ed.). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık, ss.91-125.
- Demirel, Ö. (1999). *Türkçe öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Demirel, Ö. (2004). *Türkçe ve sınıf öğrencileri için Türkçe öğretimi*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Epçaçan, C. (2009). *Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış*. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt2/sayı6pdf/epcacan_cevdetpdf.adresinden 21.11.2010 tarihinde alınmıştır.
- Freire, P. and Macedo D. (1998). *Okuryazarlık*. (Çev. S.Ayhan). Ankara: İmge Kitabevi
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İşeri, K. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuma tutumlarının incelenmesi*.<http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uiib/article/download/1267/593>. adresinden 31.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara :Engin Yayınevi.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (13. baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karatay, H. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin okuduğunu kavrama ile ilgili bilişsel farkındalıkları*.http://www.tubar.com.tr/TUBAR%20DOSYA/pdf/2010BAHAR/karatay_halit%20457-475.pdf adresinden 04.02.2011 tarihinde alınmıştır.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi*. (7. Baskı). Ankara: Engin Yayınevi.
- Keskinkılıç, K., Keskinkılıç, S.B. (2005). *Türkçenin temel becerileri ve ses temelli yöntemi ile okuma yazma öğretimi*. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Korkmaz, B.(2008). Okuma Eğitimi., A. Tazebay ve S. Çelenk (Ed.). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Akademi Yayıncılık. ss.70-127.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Nuhoğlu, M. M., Başoğlu, N., Kayganacıoğlu, S. (2008). *Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ouellette, G.P. (2006). *What's meaning got to do with it: The role of vocabulary in word reading and reading comprehension.*, Journal of Educational Psychology Web: http://www.psych.yorku.ca/gigi/documents/Ouellette_2006.pdf. adresinden 04.03.2011 tarihinde alınmıştır.
- Öz, F. (2006). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdemir, E. (2007). *Eleştirel okuma*. (7. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Temizkan, M. (2008). *Bilişsel okuma stratejilerinin Türkçe derslerinde bilgiye dayalı metinleri okuduğunu anlama üzerindeki etkisi*. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/windows/dosyapdf/2008/2/2008-2-129-148-8.pdf>. adresinden 11.01.2011 tarihinde alınmıştır.

- Temizkan, M. (2009) *Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlandırma becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ünalın, Ş. (2006). *Türkçe öğretimi*. (3. Baskı). Ankara : Nobel Yayıncılık.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. (2. Baskı). Ankara: Akçay Yay.
- Yalınkılıç, K. (2007). *Türkçe öğretmen adaylarının okumaya ilişkin tutum ve görüşleri*. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi1/sayi1pdf/yalinkilic_kadir.pdf. adresinden 31.12.2010'da alınmıştır.
- Yavuz, H. (2010). *Okuma biçimleri*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yaylamaz, S. (2010). *Okuma zekası*. (3. Baskı). İstanbul: C planı Yayınları.
- Yıldız, C. (Editör). (2008). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Becerisine Yönelik Tutumlarını Değerlendirme Anketi

İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA BECERİSİNE YÖNELİK TUTUMLARINI DEĞERLENDİRME ANKETİ				
Bu ölçek sizin okumaya yönelik tutumunuzu saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Burada belirteceğiniz görüşler yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak ve sonuçlar tüm grubun yanıtları göz önüne alınarak değerlendirilecektir. Bu araştırmanın geçerliği için gerçek düşüncelerinizi belirtmeniz özel bir önem taşımaktadır. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız ve her biri için tek yanıt veriniz. CİNSİYET: OKUL:				
		KTL	KİSMEN KTL	KTLM
1	Okuma etkinliği ilgimi çeker.		Kİ	
2	Sürekli okumak ve araştırma yapmaktan hoşlanıyorum.			
3	İyi okuyamadığım için okumayı sevmiyorum.			
4	İyi bir okuyucu olabileceğime inanıyorum.			
5	Okuma zihinsel kapasitemi artırıyor.			
6	Okuma etkinliğini gerçekleştirirken hayal dünyamın zenginleştiğine inanıyorum.			
7	Okuma etkinliği insanları ve dünyayı daha iyi anlamamı sağlıyor.			
8	Okuma etkinliği ile hızlı ve çok yönlü düşünebiliyorum.			
9	Okuma etkinliği analiz, sentez ve yorumlama becerimi geliştiriyor.			
10	Okuma etkinliği ile sınavlarda daha başarılı olabiliyorum.			
11	Düzenli bir okuma alışkanlığına sahibim.			
12	İnsanların karşısında herhangi bir metni okumaktan hoşlanırım.			
13	Okuduklarım hakkında sorulan sorulara cevap vermekten hoşlanırım.			
14	Okumanın eğlenceli bir uğraş olduğunu düşünürüm.			
15	Okuma etkinliği sözcük dağarcığımla zenginleştiğine inanıyorum.			
16	Boş zamanlarımı en çok kitap okuyarak değerlendiririm.			
17	Kitap okumanın sıkıcı bir etkinlik olduğu kanısındayım.			
18	Kitap okumaktan nefret ediyorum.			
19	Genellikle interneti kitap okumaya tercih ediyorum.			
20	Kendime ait bir kitaplığım olsun istiyorum.			
21	Okurken canım sıkılıyor.			
22	Öğretmenimin zorlamasıyla okuyorum.			
23	Okuma etkinliği, Türkçenin kurallarını öğrenmemi, dilimi doğru ve bilinçli bir şekilde kullanmamı sağlıyor.			
24	Okullarda okuma kulüpleri oluşturulmasını istiyorum.			
25	Okuma; kültürümü, tarihimi vb. tanımamı sağlıyor.			

KTL: Katılıyorum, KISMEN KTL: Kısmen katılıyorum, KTLM: Katılmıyorum

Ek 2. Çalışma Grubuna Uygulanan Okuduğunu Anlamaya İlişkin Metin Çalışması

ESKİCİ

Vapur rıhtımdan kalkıp da Marmara'ya doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyu geçirmeye gelenler, üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar:
-Çocukcağız Arabistan'da rahat eder, dediler.

Hayırlı bir iş yaptıklarına herkesi inandırmış olanların uydurma neşesiyle, fakat gönülleri isli, evlerine döndüler.

Zaten babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşunun yardımıyla halasının yanına, Filistin'in ücra bir kasabasına gönderiliyordu.

Hasan vapurda eğlendi; gırlı gırlı işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine, kurutulacak çamaşırlar gibi iplere asılı sandallara, vardiya değiştirilirken çalınan kampanaya bakarak çok eğlendi. Beş yaşında idi; peltek, şirin konuşmalarıyla de güverte yolcularını epeyce eğlendirmişti. Fakat vapur, şuraya buraya uğrayıp bir sürü yolcu bıraktıktan sonra sıcak memleketlere yaklaşınca kendisini bir durgunluk aldı: Kalanlar bilmediği bir dilden konuşuyorlardı ve ona İstanbul'daki gibi:

-Hasan gel!

-Hasan git, demiyorlardı; ismi değişik gibi olmuştu. "Hassen" şekline girmişti:

-Taal hun ya Hassen, diyorlardı, yanlarına gidiyordu.

-Ruh ya Hassen, derlerse uzaklaşıyordu.

Hayfa'ya çıktılar ve onu bir trene koydular.

Artık anadili büsbütün işitilmez olmuştu. Hasan, köşeye büzüldü; bir şeyler soran olsa da susuyordu, yanakları pençe pençe, al al olarak susuyordu. Portakal bahçelerine dalmış, göğsünde bir katılık, gırtlığında lokmasını yutamamış gibi bir sert düğüm, daima susuyordu.

Çok sabretti, dayanamadı, yanındaki askere parmağıyla göstererek sordu; o güldü:

-Gemel! Gemel! dedi.

Hasan'ı bir istasyonda indirdiler. Gerdanından, alnından, kollarından ve kulaklarından biçim biçim, sürü sürü altınlar sallanan kara çarşafı, kara çatık kaşlı, kara iri benli bir kadın göğsüne bastırdı. Anasının kine benzemeyen, tuhaf kokulu, fazla yumuşak, içine gömülüverilen cansız bir göğüs...

Halasının yanındaki kadınlar da sarıldılar, öptüler, söyleştiler, gülüştüler. Birçok çocuk da gelmişti; entarilerinin üstüne hırka yerine elbise ceket giymiş, saçları perçemli, başları fesli çocuklar...

Hasan durgun, tıkanıktı; susuyor, susuyordu.

Öyle haftalarca sustu.

Anlamaya başladığı Arapçayı, küçücük kafasında beliren bir inatla konuşmayarak sustu. Daha büyük bir tehlikeden korkarak deniz altında nefes almaya çalışan bir adam gibi tıkandığını duyuyordu, yine susuyordu.

Hep sustu.

Şimdi onun da kuşaklı entarisi, ceket, takkesi, kırmızı pabuçları vardı. Saçlarının ortası el ayası kadar sıfır makine ile kesilmiş, alnına perçemler uzatılmıştı. Deri gibi sert, yayvan tandır ekmeğine alışmıştı; yer sofrasında bunu hem kaşık, hem çatal yerine dürümleyerek kullanmayı beceriyordu.

Bir gün halası sokaktan bağırarak geçen bir satıcıyı çağırırdı.

Evin avlusuna sırtında çuval kaplı bir yayvan torba, elinde bir ufacık iskemle ve uzun bir demir parçası, dağınık kıyafetli bir adam girdi. Torbasından da mukavva gibi bükülmüş bir tomar duruyordu.

Eskici iskemlesine oturdu. Hasan da merakla karşısına geçti. Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde öyle canı sıkılıyordu ki... Şaşarak ve eğlenerek eskiciyi seyrediyordu. Susuyor ve bakıyordu.

Bir aralık nerede ve kimlerle olduğunu keyfinden unuttu, dalgınlığından anadiliyle sordu:

-Çiviler ağzına batmaz mı senin?

Eskici başını hayretle işinden kaldırdı. Uzun uzun Hasan'ın yüzüne baktı:

-Türk çocuğu musun be?

-İstanbul'dan geldim.

-Ben de o taraflardan... İzmit'ten!

Eskicide saç sakal dağınık, göğüs bağı açık, pantolonu dizlerinden yamalı, dişleri eksik ve suratı sarı, sapsarıydı; gözlerinin akına kadar sarıydı. Türkçe bildiği ve İstanbul taraflarından geldiği için Hasan, şimdi onun sade işine değil, yüzüne de dikkatle bakmıştı. Göğsünün ortasında, tıpkı çenesindeki sakalı

andıran kırçıl, seyrek bir tutam kıl vardı.

Dişsizlikten peltek çıkan bir sesle tekrar sordu:

-Ne diye düştün bu cehennemın bucağına sen?

Hasan anladığı kadar anlattı.

Sonra Kanlıca'daki evlerini tarif etti; komşusunun oğlu Mahmut'la balık tuttuklarını, anası doktora giderken tünele bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı hasta otomobili geldiğini, içinde yataklar serili olduğunu söyledi. Bir aralık da kendisi sordu?

-Sen niye burdasın?

Öteki başını ve elini şöyle salladı: Uzun iş manasına... ve mırıldandı:

-Bir kabahat işledik de kaçtık!

Asıl konuşan Hasan'dı, altı aydan beri susan Hasan... Durmadan, dinlenmeden, nefes almadan, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları taze, gevrek, billur sesiyle biteviye konuşuyordu. Aklına ne gelirse söylüyordu. Eskici hem çalışıyor, hem de, ara sıra "Ha! Ya? Öyle mi?" gibi dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu; artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli, hem yaşlı dinliyordu; geçmiş günleri, kaybettiği yerleri düşünerek benliği sarsıla sarsıla dinliyordu.

Daha çok dinlemek için de elini ağır tutuyordu.

Fakat, nihayet bütün ayakkabılar tamir edilmiş, iş bitmişti. Demirini topraktan çekti, kösesini dürdü, çivi kutusunu kapadı, çiriş çanağını sarmaladı. Bunları hep aheste aheste yaptı.

Hasan, yüreği burkularak sordu:

-Gidiyor musun?

-Gidiyorum ya, işimi tükettim.

O zaman gördü ki, küçük çocuk memleketlisi minimini yavru ağlıyor... Sessizce, titreye titreye ağlıyor. Yanaklarından gözyaşları birbiri arkasına, temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları dışarının rengini geçilen manzaraları içine alarak nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağrının sarsıntılılarıyla yerlerinden oynayarak, vuruşarak içlerinde güneşli mavi gök, pırıl pırıl akıyor.

-Ağlama be! Ağlama be!

Eskici başka söz bulamamıştı. Bunu işiten çocuk hıçkırığa hıçkırığa, katıla katıla ağlamaktadır; bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağına ağlamaktadır.

-Ağlama diyorum sana! Ağlama.

Bunları derken onun da katı, nasırlaşmış yüreği yumuşamış, şişmişti. Önüne geçmeye çalıştı amma yapamadı, kendini tutamadı; gözlerinin dolduğunu ve sakallarından kayan yaşların, Arabistan sığağıyla yanan kızgın göğsüne bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici, döküldüğünü duydu.

Refik Halit KARAY

I. Aşağıdaki kelimeleri anlamlarına uygun bir şekilde eşleştirip cümle içinde kullanınız.

1. Peltek: ( ) Yavaş, ağır.
 2. Tomar: ( ) Dilini dişlerinin arasına alır gibi konuşan ve bu yüzden s, z gibi sesleri kusurlu söyleyen (kimse), tutuk, titrek.
 3. Kampana: ( ) Dürülerek boru biçimi verilmiş deriler veya kâğıtlar.
 4. Güverte: ( ) Tekerleğin dingil üzerindeki fren mekanizması, çan.
 5. Aheste: ( ) Çocuğun ailesinden ve içinde yaşadığı topluluktan edindiği dil.
 6. Ana dili: ( ) Gemide ambar ve kamaraların üstü.

CÜMLELER

peltek:
 tomar:
 kampana:
 güverte:
 aheste:
 ana dili:

II. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplandırınız.

- S.1. Hasan'ı kimler, nereye, niçin gönderiyor?
 S.2. Hasan'ın kendi kültürü ile gittiği yerin kültürü arasında nasıl farklar vardır?
 S.3. Hasan'ın haftalarca susmasının sebebi nedir?
 S.4. Hasan ne zaman konuşmaya başlıyor?
 S.5. Hasan, eskiciye nelerden bahsediyor?
 S.6. Hasan niçin durup dinlenmeden konuşuyor?
 S.7. Eskici işini bitirmede acele ediyor mu? Niçin?
 S.8. Hasan niçin ağlıyor?
 S.9. Hasan'ın yerinde siz olsaydınız ne hissederdiniz?

III. Metne göre aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

S.1. Hasan neden Arabistan'a gönderiliyor?

- A) Tatil için
 B) Okumak için
 C) Halasını ziyaret etmek için
 D) Ona bakacak kimsesi olmadığı için

S.2. Hasan nereye gitmiştir?

- A) Suriye B) Filistin C) Almanya D) İstanbul

S.3. Aşağıdakilerden hangisinde sebep- sonuç ilişkisi vardır?

- A) Hasan gırl gırl işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine bakarak eğlendi.
- B) Baştanbaşa çiçek açmış hem yemişlerle donanmış güzel, ıslak bahçelerde tükenmişti.
- C) Hasan kimsesiz kaldığından Arabistan'a gönderilmişti.
- D) Anlamaya başladığı Arapçayı küçük kafasında beliren bir inatla konuşmuyordu.

S.4. Aşağıdakilerden hangisinde benzetme yapılmıştır?

- A) Eskici Hasan'ı daha çok dinlemek için elini ağır tutuyordu.
- B) Deri gibi sert yayvan tandır ekmeğine alışmıştı.
- C) Çok uzun bacaklı, çok uzun boylu, sırtları kambur hayvanlar trene bakmıyordu.
- D) Geriye kalanlar Hasan'ın bilmediği bir dilden konuşuyorlardı.

S.5. Eskici gitmek isteyince Hasan niçin ağlamıştır?

- A) Türkçe konuşacak adam bulamayacağı için
- B) Eskicinin kendisini dinlemediği için
- C) Ayakkabısını tamir etmediği için
- D) Eskiciye kızdığı için

S.6. Okuduğunuz metnin ana fikri nedir?

- A) Kimsesizlik zor oluşu
- B) İnsan herkesle dost olamayacağı
- C) İnsanın yurduna duyduğu sevgi ve özlem
- D) İnsan yabancı olduğu yerleri garipsediği

S.7. "Daha çok dinlemek için elini ağır tutuyordu." cümlesinde altı çizili deyim cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gücü yettiğince işini yapıyordu.
- B) Bu işe sarılırsan zarar etmezsin.
- C) Marangozluğu iki günde kavramıştı.
- D) İşin çoğunu ona bırakmak için yavaş çalışıyordu.

S.8. Metne göre aşağıdakilerden hangisi Eskicinin özelliklerinden değildir?

- A) Eskici İzmitlidir.
- B) Bir suç işlediği için Filistin'e kaçmıştır.
- C) Üstü başı perişan, fakir biridir.
- D) Hasan ile konuşmaktan hoşnut değildir.

S.9. Hikâyenin ana karakteri kimdir?

- A) Eskici
- B) Hasan
- C) Yazar
- D) Hala

S.10. Aşağıdakilerden hangisi okuduğunuz hikâyenin özelliği olamaz.

- A) Hikâyede anlatılan olay gerçek hayatta da karşılaşılabilecek niteliktedir.
- B) Hikâyede olayın geçtiği yer ve gerçekleştiği zaman hakkında bilgi verilmiştir.
- C) Hikâye bir düşünce yazısı örneğidir.
- D) Hikâyenin anlatıcısı yazardır.

Ek 3. Deney ve Kontrol Gruplarında Kullanılan Ön Test Uygulaması

GÜVERCİN, TILKI VE LEYLEK

Güvercinin biri uzun bir hurma ağacının tepesinde yuva kurar, yumurtlar ve yavrulardı. Fakat bu ağacın yüksekliği yüzünden yuvayı kurmak hayli güç işti. Güvercin bu güçlüğü göze alıyor burada yumurtluyor ve yavrularını yetiştiriyordu. Fakat yavrular yetişir yetişmez bir tilki hemen başında bitiyor, ağacın dibinde durarak güvercini korkutuyor ve ona:

“Yavrularını hemen atmazsan ağacın tepesine tırmanır seni de onları da öldürürüm.” diyordu.

Güvercin de fena halde korkarak yavrularını feda etmek zorunda kalıyordu.

Güvercin yine yumurtlamış, bir çift yavru yetiştirmiş, korku içinde yuvasında büzülüp kalmıştı. Derken bir leylek ağacın tepesine kondu ve güvercinin son derece sakin olduğuna bakarak durumunu sordu:

“Neden pek üzgün ve pek kederlisin?” dedi.

Güvercin de anlattı:

“Tilkinin biri bana musallat oldu. Ben yavru yetiştirdikçe o, ağacın dibine gelerek bağırıp çağırıyor, beni korkutuyor, ben de yavrularımı ona atmak zorunda kalıyorum.”

Leylek dedi ki:

“Tilki tekrar gelir ve seni korkutursa ona: Yavrularımı atmayacağım, gelersen gel, kendin al!

Ağaca tırmanabilirsen ben uçar giderim yavrularım da sana kalır! diye söylersin.” dedi.

Leylek uçup gitti ve bir nehrin kenarına kondu. Tilki de ağacın altına gelerek her vakit yaptığı gibi bağırıp çağırırdı. Fakat güvercin aldırmadı ve ona:

“Geleceksen gel” dedi.

Buna karşı tilki sordu:

“Kim sana bu aklı öğretti?”

Güvercin:

“Leylek!” dedi.

Tilki hemen leyleği aradı ve onu nehrin kenarında bularak şöyle konuştu:

“Ey leylek !” dedi. “Rüzgâr sağından estiği zaman başını nereye çevirirsin?”

Leylek:

“Soluma çeviririm”

“Solundan eserse nereye çevirirsin?”

“Sağıma alır ya da arkamı dönerim.”

“Peki, rüzgâr her taraftan eserse?”

Leylek şaşkın bir şekilde cevap verdi:

“Başımı kanatlarımın arasına alırım.”

“Güzel ama başını kanatlarının arasına nasıl alırsın, buna imkân var mı?”

“Elbette vardır.”

Tilki bütün kurnazlığıyla şöyle dedi:

“Şunu bana gösterir misin? Siz kuşlar bize göre kat kat üstünsünüz. Bizim bir senede öğrendiklerimizi siz bir saatte öğreniyorsunuz. Bizim yapamadıklarımızı yapıyor soğuğa ve rüzgâra karşı başınızı da kanatlarınızın altına sokuyorsunuz. Ne mutlu size!”

Tilkin bu sözleri leyleği hoşnut etti. O da başını kanadının içine aldı. Bunu yapar yapmaz tilki üzerine atladı, onu sarstı ve bir hamlede boynunu kırdı, sonra:

“Ey özümün düşmanı! Güvercine akıl öğretmeyi, çare göstermeyi biliyorsun. Kendine niçin akıl öğretmiyorsun da aciz kalıyorsun ve kendini düşmanına teslim ediyorsun?” dedi. Leyleği avladı.

BEYDEBA

SORULAR

(Aşağıdaki soruları adlı metne göre cevaplandırınız.)

S.1 Olay kimler arasında geçmektedir?

- A) Tilki, leylek, Beydeba
B) Leylek, güvercin, Beydeba
C) Leylek, tilki, güvercin
D) Tilki, güvercin Beydeba

S.2. “Güvercin yine yumurtlamış bir çift yavru yetiştirmiş, korku içinde yuvasında büzülüp kalmıştı.” Cümlesinde altı çizili kelime grubunun cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Soba yanmayınca büzülüp kalmıştı.
B) Camı kırınca bir köşede büzülüp kalmıştı.
C) Eski fotoğraflar sandıkta büzülüp kalmış.
D) Adamın marifetini görünce büzülüp kaldık.

S.3. Aşağıdakilerden hangisi tilkinin özelliği değildir?

- A) Kurnazdır B) Hilekârdır C) Dost canlısıdır. D) Merhametsizdir

S.4. “Ey özümün düşmanı! Güvercine akıl öğretmeyi, çare göstermeyi biliyorsun. Kendine niçin akıl öğretmiyorsun da aciz kalıyorsun ve kendini düşmanına teslim ediyorsun?”

Yukarıdaki paragraftan çıkarılacak yargı aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Kişi aklını, her zaman başkalarının yararına kullanmalıdır.
B) Kişinin kendi aklına göre değil, başkalarının aklına göre hareket etmelidir.
C) Bazıları aklını diğerlerine göre daha iyi kullanır.
D) Aklımızı önce kendimiz için kullanmalı, sonra başkalarına akıl vermeliyiz.

S.5. Aşağıdakilerden hangisinde sebep- sonuç ilişkisi yoktur?

- A) Güvercin korktuğu için yavrularını tilkiye teslim ediyor.
B) Leylek aklını kullanamadığından tilkinin sözlerine kanıyor.
C) Tilki kızdığından dolayı leyleğe oyun oynuyor.
D) Tilki güvercinin söylediklerine inanmamıştır.

S.6. Aşağıdakilerden hangisi olayın gerçekleştiği yer olamaz?

- A) orman B) bahçe C) hurma ağacı D) nehir kıyısı

S.7. Aşağıdakilerden hangisi metinle ilgili bir özellik değildir?

- A) Metinde olay, şahıs, mekân ve zaman unsurları vardır.
B) Metinde kişileştirme yapılmıştır.
C) Leylek, akıllı geçinip de aklını kullanmayan kişileri temsil etmektedir.
D) Metinde yardım etmenin önemi vurgulanmaktadır.

S.8. 1. Güvercin yavrularının tilki tarafından yenilmesinden korkar.

2. Tilki güvercinden yavrularını ister, ama güvercin vermez.

3. Tilki leyleği su kıyısında oyuna getirir ve onu avlar.

4. Leylek güvercine yavrularını koruması için akıl verir.

Aşağıdakilerden hangisi metnin kronolojik sıra ve mantık akışına uygundur?

- A) 1-4-2-3 B) 1-2-3-4 C) 2-3-1-4 D) 4-2-1-3

S.9. “Yavrular yetişir yetişmez bir tilki hemen başında bitiyordu.” **altı çizili kelimenin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde yoktur?**

- A) Yazıyı bitirir bitirmez seni arayacağım.
B) Olur olmaz işlerle başına dert açıyorsun.
C) Seni görür görmez tanıdım.
D) Kitabı bulur bulmaz sana veririm.

MİRAS KEÇE

Geçen sene ailemize bir taraftan küçük bir miras hissesi düştü. Çini bir soba ile dört boru, iki kanat perde, ayaklı bir gaz lambası, beş altı tencere, boş bir sandık. Yani dayalı bir mirasta karşı tarafın gönderebileceği birtakım şeyler... Affedersiniz; birçok defalar yaptığım gibi, yine unutuyordum: Bir de küçük bir keçe parçası. Evdekiler adet veçhile, bütün bunları didik didik ettikten sonra:

- Doğrusu, Paşa'nın karısı tam ümit ettiğimiz gibi çıktı, dediler. Ayol bunları eskici bile kabul etmez.

Hakları vardı. Çini soba, mirasına konduğumuz Paşa'nın evlendiği zaman aldığı sobaydı. Sandık da hanımın ilk çeyizlerini sakladığı sandık. Perdeler lime lime olmuştu. Yalnız birisinin kornişi duruyordu. Birisinin de uç tarafındaki işlemeler henüz çürümemişti. Tencereler kalaysızdı! Ya şu keçe parçası...

Halam:

- Vallahi utansınlar, dedi. Bu keçe parçası da gönderilir mi kardeş?

Annem:

- Deli olmuşlar, dedi. Hiç olmazsa Paşa'nın Yemen dönüşü getirdiği canım Hicaz işlerinden bir tanecik kor insan.

Halam

- Kuzum Hanife, dedi. Allah aşkına şu keçe parçasını uşakla yollayıp bahçe duvarlarından içeriye attır.

Sonra, iç kapının hemen önünde odaya atılıvermiş olan keçe parçasına terliklerinin ucuyla şöyle bir dokundu:

- O, dedi. Keçe değil, pislik yuvası.

Ertesi günü, bizim küçük mirası çöpçü bile kabul etmedi. Arabayı abur cuburla dolduramam hanımefendi!" dedi Yalnız Aşçı Mehmet başka bir şey yaptı. Keçeyi beş altı su yıkadı. Tele astı. Kuruttu:

- Hanımefendiciğim, dedi. İsterseniz yemek odasının kapısı altına seriverelim. Kuru tahtayı da kapamış oluruz!

Keçe bir müddet orada kaldı. Belki beş altı ay, hizmetçi kız haftada iki defa çınar ağacının altına asıyor; elinde bir değnek, bir taraftan var kuvvetiyle dövüyor, bir taraftan da:

- İllallah bu keçeden, diyordu. Evin bütün tozlarını yer, tutar!

Sonra bir gün mutfakta çamaşırcının küçük iskemlesi üzerinde gördüm. Orada dört kat edilip bırakılmıştı. Kış gelince bir iki ay kümesin üstüne örtüldü. Birkaç hafta bahçede sürünüp kaldı. Bir gün, sokak kapısının önünde, baktım paspas vazifesini görüyor.

Nihayet geçen hafta annem şöyle dedi:

- Bu ufak tefeklerden bıktım usandım, çocuklar!

Annemin ufak tefek dediği şeyler Paşa'nın mirasından çini soba ile borular, ayaklı gaz lambası, bir yığın Fransızca mecmua, eski bir dolap, birkaç da tencereydi. "Küçük odaya bunlardan girilmiyor doğrusu. Satmaktan başka hiç çare yok!"

Eskici iki Yahudi ile anlaşamadık. Ertesi günü getirdiğim biri de topuna birden üç buçuk lira verince annem:

- Dilenciye veririm de bu heriflere yine satmam, dedi. Adamı da kapı dışarı etti. Sadece eskiler tüccarımı kapıya doğru uğurluyordum ki birdenbire durdu.

- Beyim, dedi. Bunu satmıyor musunuz?

- Hangisini?

- Şu keçeyi canım!

Annem:

- Allah Allah, dedi. Adam çıldırmış galiba! Ayol kaç para verirsin ona sen!

- Dört lira vereyim hanım!

- A, a, a, sen sahiden aklını oynatmışsın ayol. Canım çini soba ile sedirlere on lirayı çok gör de pis keçeye dört lira?

Halam merdivenlerden acele acele indi. Zannedersem annemin koluna bir çimdik atmış olacak ki ikisi birden yan odaya daldılar. Ben de kapı ile sofa arasında kulaklarımı onlara verdim.

Halam:

- Aman Hanifeciğim, bu işte bir şey olacak, diyordu. Adam ya hiçbir şeyden anlamıyor yahut bu keçe bir şey?

Ben:

- Canım, dedim, uzatmayın Allah aşkına. Böyle eskiciler vardır. Bir eve girdiler mi en

umulmayacak şeye para verirler. Ama blöftür ha; alaydır, verin bakalım alıyor mu?

Bununla beraber üçümüz, daha doğrusu, ben, annem, halam, hizmetçi kız, aşçı miras keçenin üzerine birdenbire eğilmiştik. Ayaklarımızın altında günlerce paspas vazifesi gören keçe, bana gerinip uyanıyor gibi geldi. Adeta şahrem şahrem dökülen kenarları, binlerce ayak gibi kıvıldıyor. Ayaklarımızla yara içinde kalan göğsü, tuhaf bir şifa merhemiyle iyileşmiş kadar teneffüs ediyor; ötesinde berisinde bir iki çiçek kırıntısı tarhları yeni yapılmış bir bahçede sanki gözlerini açıyordu. Sanki bir iki dakika daha geçerse birdenbire aramızda ayaklanacak; parmaklarımızın arasından fırsatını bulduğu dakika, cins bir at gibi süratle uzaklaşıp gidecekti.

Fakat annem uzatmadı:

- Bana bak, dedi. Bizim alayla düzenle işimiz yok. Hepsine on lira ver, al git.

Adam, diğer eşyaların bulunduğu odaya girmeden keçeyi derleyip topladı. Koltuğuna aldı:

- Hanımcığım, dedi. Şimdi bir araba getirip ötekileri de alırım!

Miras keçenin müşterisini ancak bir hafta sonra görebildik. Daha kapıdan girer girmez:

- Sormayınız, dedi. Daha iki dakika duracak olsaydım, sizin keçeden tam iki yüz lira

kazanıyordum.

Bir dakika durdu:

- Müzeden aldılar, dedi. Benim yirmi beş liraya sattığım adam tam yüz yetmiş beş lira kazandı.

Halam koltuğa yığıldı. Annem biraz kolonya ister gibi oldu. Ben de soğuk su ile yüzümü bir iyice yıkadım!

Halamdan aşçıya kadar, gece gündüz üç gün bizim keçe konuşuldu. İçimizde hiçbirimiz inanmıyor.

Halam:

- Gözlerimle görmeliyim, diyordu. Bizim keçe... Paşa'nın mirası... İki yüz lira... Vallahi yalan...

Bu muhaverenin ertesi günü halamla annem önde, ben arkada, hizmetçi kızla aşçı daha geride Topkapı Sarayı'nın yeni açılan eski işlemler ve halılar müzesinden içeri girdik.

Her nedense hepimizde tuhaf bir titreme vardı. Hizmetçi kız aşçıya sokuluyor, çınar ağacının altında, miras keçeyi değnekle saatler saati dövdüğü, suya vurduğu, ıslattığı, tekrar kuruttuğu, tekrar dövdüğü günleri düşünüyordu.

Halam birdenbire durdu:

- Çocuk, dedi. İşte, işte...

Hakikaten bizim keçeydi. Bir sedirin üzerinde duruyordu. Tek başınaydı. Yukarıdan açık bir pencereden, yüzüne hafif bir gün ışığı vurmuştu. Adeta bacak bacak üstüne atmıştı, gururlu bir hali var. Hepimiz bir adım geri çekildik. Zaten kalın bir kordon bizi birbirimizden ayırıyor; aramıza, âdeta denizler, okyanuslar, servetler ve asırlar koyuyordu. Ben biraz eğildim ve keçe hazretlerinin hemen üzerine bırakılmış olan levhayı okumaya çalıştım:

“Dokuzuncu asır mamulâtından (Hicrî 1090) Anadolu Selçukluları zamanına ait.”

Halam duramadı. Elini uzatmak; parmaklarıyla yoklamak istedi. Fakat birdenbire yan tarafımızda odacılardan biri atıldı:

- Hanım dedi, bak, peşin haber vereyim. El sürmek, dokunmak yasak. Bunlar antika şeylerdir çünkü. Sonra yavaş yavaş annemle halamın arasına girdi:

- Müzeye geleli bir hafta oluyor, dedi. Ama bin senelik... Yazık ki maldan anlamayan kişiler eline düşmüş. Şu örmeğe bakın... Şu sarı renge, şu toz pembesine...

Keçenin karşısında ne kadar kaldığımızı bilmiyorum. Yalnız benim başımın içinde bir sinema hilesi gibi keçe, değnek, paspas üstünde tepinen ayaklar, çamaşırlıktaki iskemle, kümesin üstü, tozlar, sonra tekrar değnek, yine paspas üstünde tepinen ayaklar, halam, hizmetçi kız, hepsi birbirine karışıyor; bu oda içindeki bütün eşyaları alıp götüren bir sel hızlı hızlı akıyordu.

SORULAR

(Aşağıdaki soruları metne göre cevaplandırınız.)

- S.1. Aileye miras kalan eşyalar aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?**
 A) dergi, çini soba ve keçe
 B) Çeyiz sandığı, gümüş vazo, Hicaz işi
 C) keçe, Hicaz eşi, gümüş vazo
 D) gümüş vazo, ayna, perde
- S. 2. Aşağıdakilerden hangisi evde keçenin kullanıldığı yerlerden değildir?**
 A) yemek odasında B) iskemlenin üzerinde C) kümesin üstünde D) oturma odasında
- S.3. Aşağıdakilerden hangisinde sebep- sonuç ilişkisi yoktur?**
 A) Paşa'nın ailesi öldüğü için yazarın ailesine miras kalmıştır.
 B) Aile keçeyi beğenmediği için eskiciye satmıştır
 C) Yazar, günlerce paspas vazifesi gören keçenin gerinip uyandığını düşünmüştür.
 D) Keçe çok değerli olduğu için, müzede sergilenmiştir.
- S. 4. Okuduğunuz metnin ana fikri nedir?**
 A) Eski eşyaların hiçbir kıymeti yoktur.
 B) İnsanlar, başkalarına ait olan eşyaları kötü kullanırlar.
 C) Değerli eşyaların kıymetini, onları kaybettikten sonra anlarız.
 D) Para kazanmak için kullanmadığımız eşyalarımızı satabiliriz.
- S. 5. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
 A) Ev halkı Paşa'dan kalan mirası beğenmemiştir.
 B) Ev halkı keçenin değerini anlayamamıştır.
 C) Ev halkı, keçeyi çok ucuz bir fiyata eskiciye satmıştır.
 D) Ev halkı keçeyi geri almak için müzeye gitmiştir.
- S. 6. "Evdekiler Paşa'dan kalan mirası didik didik ettiler." Cümlesinde altı çizili deyim hangi anlamda kullanılmıştır?**
 A) Huzursuzluk vermek, sıkıntıya düşürmek
 B) Bir konuyu araştırmak
 C) Çekiştirerek ve ısrarak parçalamak
 D) Bir yerin içindeki eşyayı karıştırmak, aramak
- S. 7. Aşağıdakilerden hangisinde "antika" kelimesi gerçek anlamının dışında kullanılmıştır?**
 A) Dükkânında antika parçalar da satıyordu.
 B) Anneme antika vazonun kırıldığını kim söyleyecek?
 C) Böyle antika insanlarla arkadaş olmamalısın.
 D) Müzede Selçuklulardan kalma antikalar sergileniyor.
- S.8. Aşağıdakilerden hangisi metinle ilgili bir özellik değildir?**
 A)Metinde anlatılan olay, gerçek hayatta da yaşanabilir.
 B) Metin yazarın ağzından anlatılmıştır.
 C) Metinde olayı yaşayan kişilerden biri de yazarın annesi ve halasıdır.
 D) Metinde anlatılan olayın gerçek hayatta yaşanması mümkün değildir.
- S.9. Aşağıdakilerden hangisinde kişileştirme vardır?**
 A) Adeta bacak bacak üstüne atmıştı, gururlu bir hali vardı.
 B) Yüzüne hafif bir gün ışığı vuruyordu.
 C) Keçe günlerce paspas vazifesi gördü.
 D) Keçe bir süre yemek odasında kaldı.

EK 4. Deney ve Kontrol Gruplarında Kullanılan Son Test Uygulaması

GÜZEL HUY

Güzel huylu, güzel ahlâklı bir insanla karşılaşınca âdeta heyecanlanıyorum; çevresinde pervane olasım geliyor; yüzünü, ellerini öpmek geliyor içimden, her buyruğuna baş eğmek, her sözünü içime sindirmek istiyorum... Güzel ahlâk, en güzel yüzlerden güzel; selvi boylardan güzel; ağaçlardan, çiçeklerden güzel; en tatlı azıklardan daha tatlı...

Siz o dikkatlerin, yakınlıkların, o içten ilgilerin güzelliğini gerçekten bilir misiniz? İnsan ruhunun o inceliğini, o cana yakınlığını, o tatlı sıcaklığını göz önüne getirin. Bir terbiye, yapmacık olmayan gerçek sözler, onlarda kalbe kadar işleyen ses ne güzeldir! Gerçek insandan daha güzel hiçbir şey yok yeryüzünde. İnsan kalbinden, onun bir ilgide, bir sevgide, bir dikkatte çiçeklenmesinden daha çekici hiçbir şey yok...

Şu kabalığı, nezaketsizliği marifet sayan mutsuza bak; kendinden azıcık daha güçlüyü başı üstünde taşır da, bir garibe, kimsesize hoyratça yüklenir. Sizin insanlığınızı görmeden geçer de, bir dev aynasının karşısından ayrılmaz; dost kıymeti bilmez; insan kalbinden anlamaz; terbiyeyi, nezaketi, inceliği umursamaz. Yanına yaklaşacak olursanız, en ince yerinize çarpıverir hemen...

Bence ne ağaç, ne toprak, ne yıldız, hiçbir şey insanın iç güzelliği kadar güzel değil! Yerlerde, göklerde hiçbir nitelik, bizim o güzelliğimizle boy ölçüşemez, o güzelliğin verdiklerini veremez; tattırdıklarını tattıramaz; duyurduklarını duyuramaz. İçimiz çirkinse, sırmalar giyinsek süslenemeyiz. Kabaysak, hoyratsak, budalalığa gönül vermişsek, insan erdemlerine ulaşamayız. Kişi ancak kalbiyle güzel olabilir! Yalnız ahlâkla büyük olabilir! İçinde gizlediği zenginliklerle göz alabilir, insan kalplerini kazanabilir. Bunlar da ancak bir incelikte, terbiyede, iç güzelliğinde belirebilir; gerçek sabırlarda, fedakârlıklarda dile gelebilir.

Biz, kollarımızı açabildiğimiz kadar insanız; sevebildiğimiz, kendimizi untabildiğimiz kadar da güzeli, iyiyi, doğruyu buluruz. Eriştığımız zenginliklerden hiçbiri, bizi bir dost yüzü kadar mutlu edemedi; içten gelen bir sevgi kadar içimizi kanatlandıramadı; o sıcak, candan ilgiler kadar bizi kendimizden geçiremedi.

Selâhattin BATU

SORULAR

(Aşağıdaki soruları metne göre cevaplandırınız.)

S.1. Aşağıdakilerden hangisi okuduğunuz metnin konusudur?

- A) Yazarın güzel huy ve güzel huylu insanlar hakkındaki düşünceleri
- B) Herkesi sevmek gerektiği
- C) Mutsuzluğun sevgiyle yok edileceği
- D) İç güzelliğin dış güzellikle birleştirilmesi gerektiği

S.2. Aşağıdakilerden hangisi okuduğunuz metnin ana fikridir?

- A) Güzel huylu olma anlamına gelen iç güzelliği dünyadaki en tatlı şeydir.
- B) Dünyada mutlu olmanın yolu, kendinden geçmektir.
- C) Kabalık ve nezaketsizlik insanı hüsrana götürür.
- D) Kendinden güçlüye boyun eğen, kendinden zayıfı her zaman yenmiştir.

S.3. Aşağıdaki düşüncelerden hangisi metinden çıkarılamaz?

- A) Güzel huy, hayatta mutlu olabilmek için tek başına yeterli değildir.
- B) Yazar güzel huylu insanları görünce heyecan duymaktadır.
- C) Kendilerini kabalığa, nezaketsizliğe kaptıran insanlar mutsuz olurlar.
- D) Hayatta güzeli, iyiyi, doğruyu bulmanın yolu insanları sevmekten geçer.

S.4. Metne göre yazarın güzel huy ve güzel ahlak kavramlarına karşı takındığı bakış açısı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olumlu
- B) Eleştirel
- C) Olumsuz
- D) Öfkeli

S. 5. Metinde insanın iyiyi, doğruyu, güzeli bulması hangi şarta bağlanmaktadır?

- A) Engin bir hoşgörüsüyle kendini unutturmasına insanları sevmeye
- B) Güzel huylu, güzel ahlaklı insanlarla arkadaşlık kurmaya
- C) Suçlu da olsalar başka insanları affetme büyüklüğünü göstermeye
- D) Doğayla, ağaçlarla çiçeklerle ilgilenmeye.

S. 6. Metne göre gerçek insan nasıl tanımlanabilir?

- A) İçten, ince ruhlu, başka insanların duygularını dikkate alan kişi
- B) Dost kazanmaya ve iyi ilişkiler kurmaya çalışan kişi
- C) Arkadaşlarını her türlü çıkardan, bencillikten üstün tutan kişi
- D) İçinde bir kötülük bulunmayan kişi

S.7. Metinde güzel huy ve güzel ahlak kavramları aşağıdakilerden hangisiyle karşılaştırılmamaktadır?

- A) Güneş
- B) Selvi boy
- C) Ağaçlar
- D) Çiçekler

S.8. Metne göre kaba, nezaketsiz insanların özelliklerinden değildir?

- A) Hırsızlık gibi türlü suçlar işlemek
- B) Dostlarının kıymetini bilmemek
- C) İnsanların kalplerini kırmak
- D) Nezaketten haberi olmamak.

S.9. Metne göre yazar güzel huylu insanları görünce niçin heyecanlanmaktadır?

- A) Cana yakın, içten ve ince ruhlu oldukları için
- B) Dağda açan bir çiçeğe benzettiği için
- C) Selvi boylu oldukları için
- D) Gökteki yıldızlar kadar parlak oldukları için

BİR DAHA GELECEKMiŞİZ GiBi *

Etrafınıza şöyle bakınız: Kinler, hiddetler, kavgalar, kıskançlıklar içinde ömürlerini tüketen zavallılar göreceksiniz. Öyle insanlar vardır ki bir hiç yüzünden başkalarının kalplerini kırmaktan çekinmezler. Öyle insanlara rastlarsınız ki, yüreklerindeki kin kendilerini tutuşturduğu için etrafındakileri kasıp kavururlar. Kısacık ömürlerini başkalarına kötülük etmek, kıskançlığın keskin dişleriyle başkalarını ısırmak için fırsat kollamakla geçirirler.

Hayatımız bize takılan çelmelerin veya bizim savurduğumuz iftiralara hikâyeleriyle doludur.

Rastlantının karşımıza çıkardığı insanları seveceğimiz yerde onlarla kavgalara tutuşmaktan kendimizi alamıyoruz.

Hâlbuki o insanları bizim bir daha görmemize imkân yoktur. Şu dünyada kaldığımız sürece bir rastlantı yüzünden karşı karşıyayız. Bu dünyanın bizim için geçici bir şey olduğunu açık açık belli eden olaylar bir kere değil, bin kere, on bin kere meydana geliyor. Dün konuştuğunuz, sıcacık ellerini avuçlarınızın içinde tuttuğunuz insan bir de bakıyorsunuz ki gidivermiştir. Bu hadise bize ne kadar yalancı bir dünyada olduğumuzu ispata kâfi gelmiyor yahut ispat ediyor ama etkisi birkaç saat veya birkaç gün sürüyor. Sonra gene her şeyi unuttun bu dünyanın öz sahibiymişiz, herkes gidecekmiş de biz kalacakmışız gibi davranmaya, yüzünü görmemize, elini sıkmanıza bir daha imkân varmış gibi etrafımıza yapmadığımızı bırakmıyoruz.

Bu dünyada can yakmayı değil, affetmeyi bilmek gerektir. Kimseye kin gütmeyiniz. Eğer acınacak bir vaziyete düşmüşseniz daha önceden acımayı bilmeli, hatta etrafınıza öğretmiş olmalısınız ki size de acınsınlar. Eğer siz zalim iseniz, eğer siz kötülük etmekten zevk duymuş, hiç kimseye acılamamışsanız etrafınızdan acıma beklemeye hakkınız olmaz.

Bu dünyaya bir defa geldiğimizi, er veya geç bu dünyadan ayrılacağımızı da unutmamalıyız. Dünyayı bir misafirhane olarak kabul edersek bugün gelip yarın gidecek olan birtakım insanlarla kavga etmenin, dövüşmenin, kalp kırıp gönül yaralamanın anlamsız bir şey olduğunu daha iyi anlarız. Bırakalım kötülükleri, bu dünyaya ikinci bir defa daha geleceklerini, bu güzelim insanlarla bir daha buluşabileceklerini zannedenler yapsınlar.

Şevket RADO

---

* Uygulamada başlık verilmemiştir.

(Aşağıdaki soruları okuduğunuz metne göre cevaplandırınız.)

S.1. Aşağıdakilerden hangisi okuduğunuz metnin konusudur?

- A) Yazarın mutsuzlukla ilgili görüşleri
- B) Yazarın iç güzelliğın gerekliliğı ile ilgili görüşleri
- C) Yazarın kin, nefret, kıskançlık, sevgi gibi duygular hakkında görüşleri
- D) Yazarın kardeşlikle ilgili görüşleri

S.2. Aşağıdakilerden hangisi okuduğunuz metnin ana fikridir?

- A) Dünyada mutlu olmanın yolu insanın kendisinden geçer.
- B Dünya gelip geçici olduğunu düşünüp tüm kötülükleri bırakmalı, sevgi ile yaşamalıdır.
- C) İnsanların dünyada misafir oldukları
- D) İnsanlar her zaman kavga etmekten hoşlanır.

S.3. Aşağıdaki düşüncelerden hangisi metinden çıkarılamaz?

- A) Ömürlerini kinle, hiddetle, kavga ve kıskançlıkla tüketen insanlar zavallı insanlardır.
- B) Bu dünyada can yakmayı değil, affetmeyi bilmemiz gerekir.
- C) İnsan bu dünyada her şeyi yapma hakkına sahiptir.
- D) Kalp kırıp gönül yaralamak anlamsızdır.

S.4. Aşağıdakilerden hangisi bu metne uygun bir başlık olamaz?

- A) Kinden Uzak Sevgiye Yakın
- B) Dünya Geçicidir
- C) Bir Daha Gelecekmişiz Gibi
- D) Dostluğun Önemi

S.5. “Yüreklerindeki kin kendilerini tutuşturduğu için etrafındakileri kasıp kavururlar.” cümlesinde anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Hayatta iyi insanlar kadar kaba ve hoyrat insanlar da bulunmaktadır.
- B) İnsan içindeki nefret duygusunun emrinde oldukça başkalarına hep zarar verir.
- C) İnsanın kini aslında kendilerine zarar verirler.
- D) Başkalarına zarar veren insanlar kendilerini mutlu hissederler.

S.6. Metne göre aşağıdakilerden yazarın eleştirdiğı insanların özelliğı değildir?

- A) Zalimdirler.
- B) Can yakarlar.
- C) Kendilerini dünyanın öz sahibi sanırlar.
- D) Hiddetten, kinden uzak yaşarlar.

S.7. Metne göre yazarın “kindar, kavgacı, kıskanç” insanlara karşı bakış açısı nasıldır?

- A) Eleştirel
- B) Olumlu
- C) Tarafsız
- D) Anlayışlı

S.8. Aşağıdakilerden hangisinde benzetme yapılmıştır?

- A) Dünya bir misafir hanedir.
- B) Zalimlerin acıma beklemeye hakkı yoktur.
- C) Kısacık ömrümüzde başkasına kötülük etmemeliyiz.
- D) Er geç bu dünyadan ayrılacağız.

S.9. “Kıskançlığın keskin dişleriyle başkalarını ısırarak için fırsat kollamak” cümlesiyle ne anlatılmak isteniyor?

- A) Kıskanç insanlar tehlikeli planlarıyla başkalarına zarar vermek için en doğru zamanı kollarlar.
- B) Kıskanç insanlar çok keskin dişlere sahiptir.
- C) Kıskançlık insanlarda bulunan çok tehlikeli bir hastalıktır.
- D) Kıskanç insanlar bize zarar vereceğinden onlardan uzak durmamız gerekiyor.

Ek 5. Deney Grubu ile Yapılan Etkinlik Örnekleri

Büsra Aydın

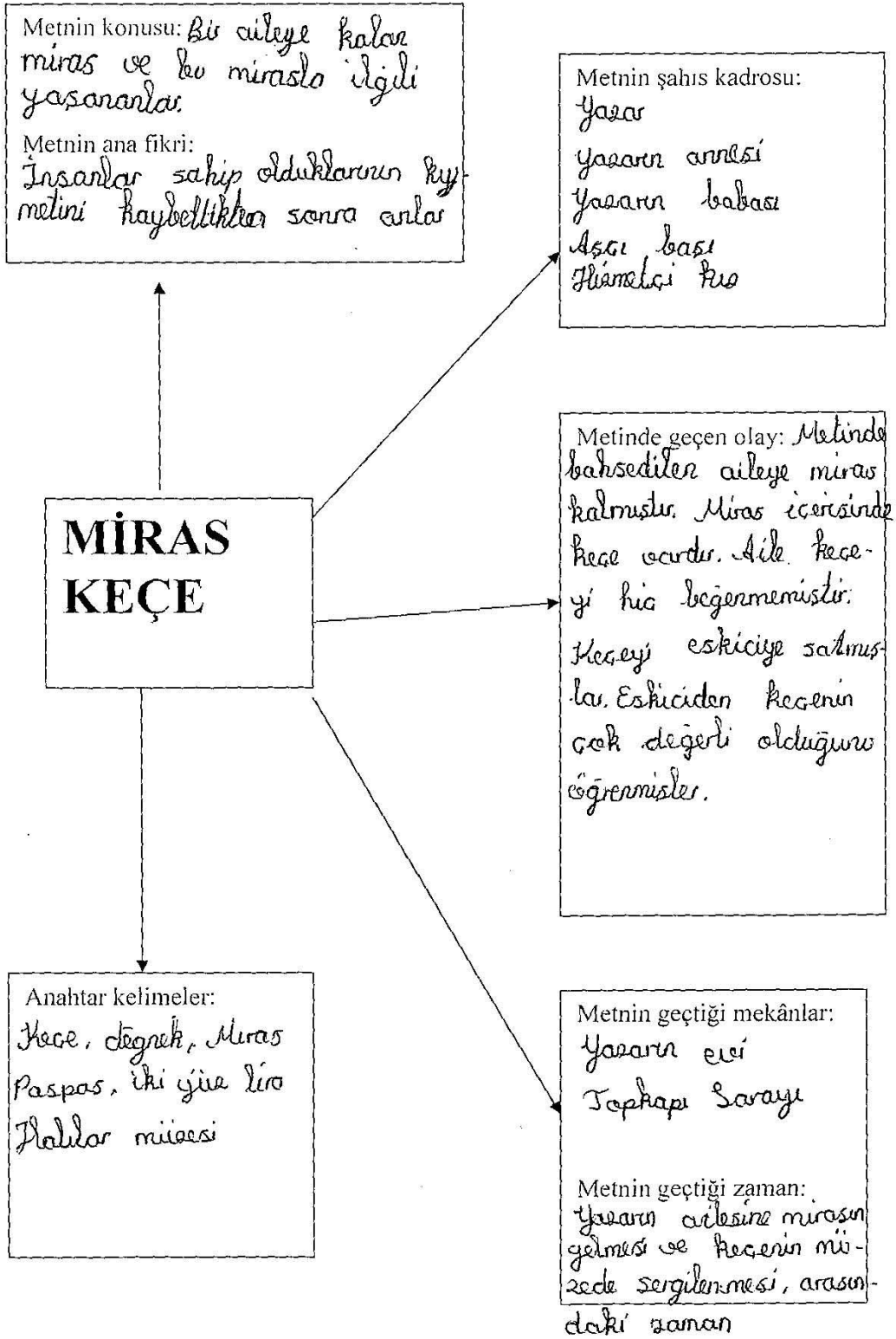
Kelimeler	Metinde var	Metinde yok	Kelimeler	Metinde var	Metinde yok
dünya	X		fırsat kollamak	X	
sevgi	X		umut		X
güler yüz		X	affetmek	X	
nefret	X		vurdumduymaz	X	
kin gütmek	X		gelip geçicilik	X	
yardım		X	dostluk		X
kıskançlık	X		bencillik		X
tehlike		X	ömür		X
can yakma	X		yalnızlık		

Yukarıda metinde geçen ve geçmeyen kelimeler yer almaktadır. Metinde geçen kelimeler için "Metinde var" sütununa, geçmeyen kelimeler için "Metinde yok" sütununa X işareti yazınız.

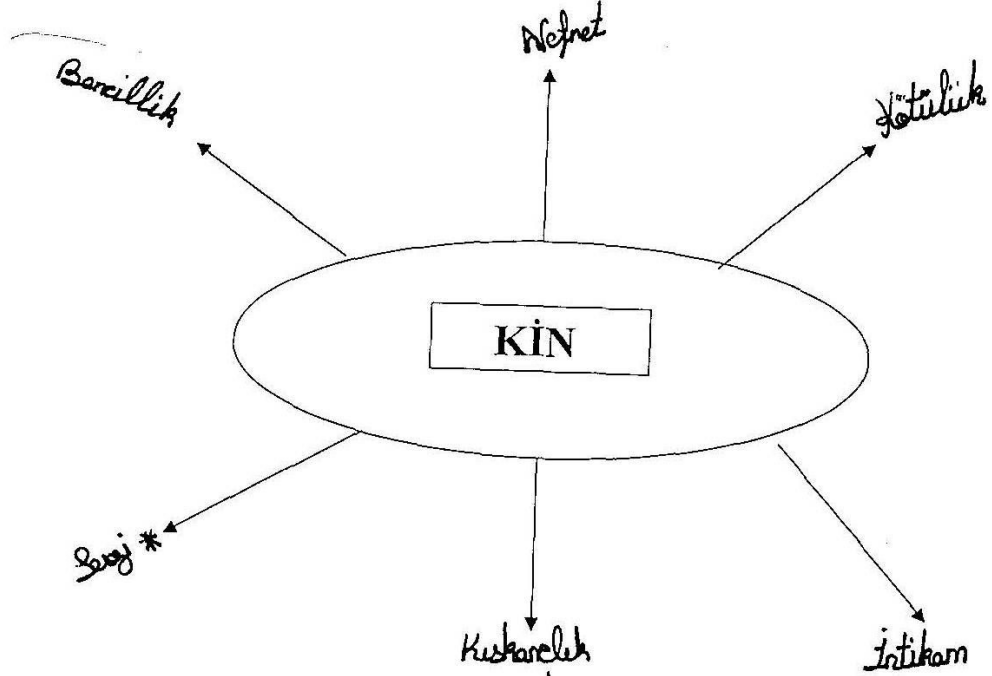
Cümleler	Metinde Bulunur	Metinde Bulunmaz
Öyle insanlar vardır ki bir hiç yüzünden başkalarının kalplerini kırmaktan çekinmezler.	X	
İnsanları sevecek yerde onlarla kavgalara tutuşmaktan kendimizi alamıyoruz.	X	
Umudunu yitirmiş insanlar çevrelerine karamsarlık saçarlar.		X
Dünyayı misafirhane olarak görüp kalp kırmaktan, kavga etmekten vazgeçmeliyiz.	X	
Umutsuzlar mikrop saçar dünyaya.		X
İnsanın olduğu yerde bitimler yoktur, insanın olduğu yerde değişimler vardır.		X
Bu dünyada can yakmayı değil affetmeyi bilmek gerekir.	X	

Yukarıda metinde geçen ve geçmeyen cümleler yer almaktadır. Metinde geçen cümleler için "Metinde bulunur" sütununa, geçmeyen kelimeler için "Metinde bulunmaz" sütununa X işareti yazınız.

Aslı Atmaca

Zeynep AYDEMİR

Kin duygusunun çağrıştırdığı kelimeleri yazınız.

Nefret, Kötülük, İntikam, Kuskanelik,
Sevgi*, Bereçlilik.

METİNLE İLGİLİ SORULAR SORARAK TARTIŞINIZ

S.1. "Yüreklerindeki kin kenelilerini tutuşturulduğu için etrafındakileri kasiy kaseururlar." Cümlesinde ne dernek istiyor?

S.2. Şeşket Rada bu metinle bize neler öğrelemek istiyor?

S.3. Kin ve nefret duygusu her insanlarda bulunur mu?

S.4. İnsan için affetmeyi bilmelidir?

S.5. İnsanların birbirine karşı kin beslemelerinin birbirine düşman olmalarının sebebi nedir?

ZEYNEP ADALI

6. Sınıf

I. TAHMİN: Kereciyi yakayıp kuruttuktan sonra kereciyi sarmıs alakitirler.

II. TAHMİN: Zeharlar eskiciye niye gelme diğini sorarlar eskiciye parasını verip eşyalarını geri alırlar.

III. TAHMİN: Pişman olmuşlardır, wuzca Sattıkları için üzülmüşlerdir.

METNİN ÖZETİ

Aileye bir miras kalmış, bunları bir adaya yerleştirmişler. Bu eşyaları bir gün satmaya karar vermişler, eskici en çok parayı kereciye vermiş. Bu aileyi şaşırtmış, ama yine de satmışlar.

Aile günler sonra eskiciyle karşılaşmış, kerecin çok değerli olduğunu öğrenmişler. Kerecin değerini bilmedikleri için çok pişman olmuşlar. Kereciyi getirmek için mirasa gitmişler.

Enes İSİRİD

Metnin akışına uygun olarak okuduğunuz hikâyede boş bırakılan yerleri tahmin ediniz.

I. TAHMİN:

Keceyi yabarıktan sonra
halini altına sarmışlandı,
ya da fabine vermişlerdir.

II. TAHMİN:

Adana, niçin gelmediklerini sor-
muşlandı? Adana, cevap vermede
esyalorumu alıp gitmişlerdir.

III. TAHMİN:

Sile çok şaşırmıştır. Keceyi
geri almanın yolunu düşünmüş-
lerdir.

Metnin Özeti:

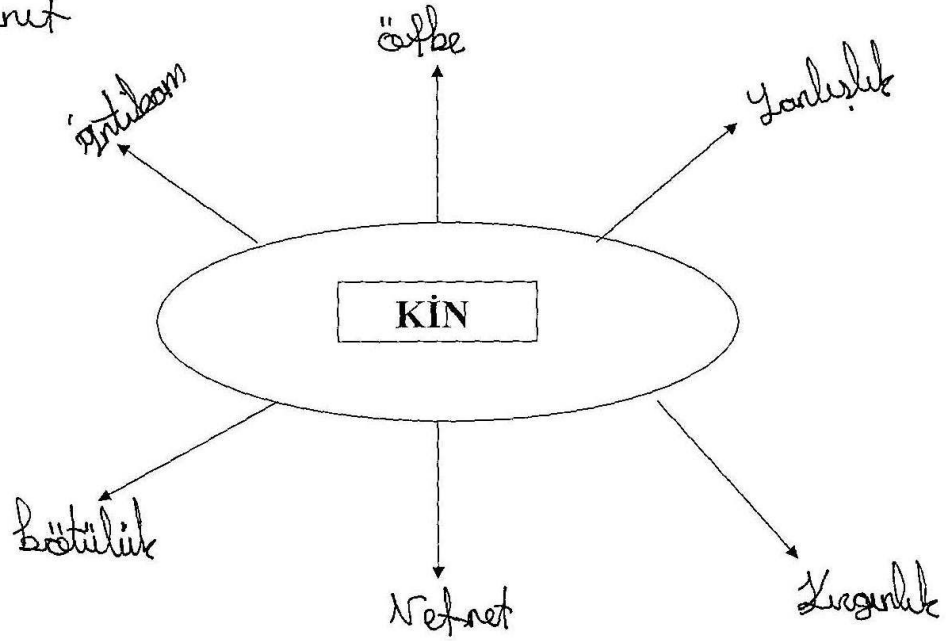
Yararın ailesine miras kal-
mıştır. Ancak, aile mirastan
memnun değildir. Çünkü:
mirasın içinde eski perde-
ler, çini saba, keçe vardır.
Sile, özellikle keceden
refret etmektedir. Keçe
yabarıktan sonra esin
fonble yerlerinde bulmuştur.
Esin annesi bir gün miras-
tan kalan esyalorumu satmaya
barar vermiştir.

Mirasın kalan esyalorumu
eve gelen esbiciler almak
istememiştir. Bir gün esbicinin
biri bu esyalorumu satın al-
mıştır. Keceye diğer esyaloruna
göre daha çok ücret ödemi-
ştir. Esbici diğer esyalorumu
almak için geldiğinde kecenin
çok değerli olduğunu, artık
mirasda sargıbenliğini söyle-
miştir. Sile bu durumu çok
şaşırmıştır.

Sile, keceyi görmeyi miras
gitmiştir. Keceyi sattıkları için
pişmanlık duymuşlardır.

Doğukan ÖZTÜRK

6. Sınıf

Kin duygusunun çağrıştırdığı kelimeleri yazınız.

METİNLE İLGİLİ SORULAR SORARAK TARTIŞINIZ

S.1. Metinde anlatılmak istenen şey nedir ?

S.2. İnsanların biri neden ve niçin ?

S.3. Kin duygusu neden insanlara zarar vermek içindir ?

S.4. Bu metinde neler öğrendik ?

S.5. İnsanlar yaptıklarının neden birtü bir davranış olduğunu bildiği, halde neden aynı davranış sergilerler.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Neslihan YANTIR

Doğum Tarihi : 25 Ekim 1980

Öğrenim Gördüğü Kurumlar :

Cemal Gürsel İlköğretim Okulu

Şair Nefi Orta Okulu

Atatürk Lisesi

Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Bölümü: 1998-2002

İş Deneyimleri:

Oltu Cumhuriyet İlköğretim Okulu : 2002- 2003

Yakutiye Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu : 2003 -